

~~B. c. 469.~~

1), 3) = 4) Lipinus

mit 2) = 5)

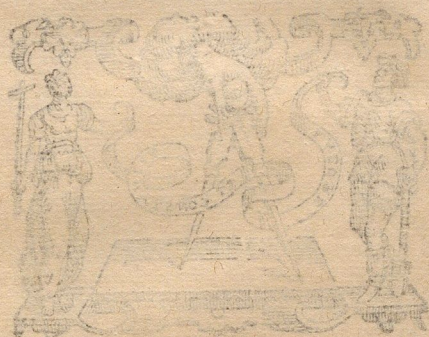
4
IVSTI LIPSI
AD
C. Cornelium
TACITVM
CVRÆ
SECVDÆ.

EX OFFICINA PLANTINIANA,
Apud Franciscum Raphelengium.
clō. lō. lxxxviii.

TAVLA
 C. Corodum
 M
 C V R A
 S E C V N D A

EX OFFICINA PLANTINIANA
 Apud Franciscum Raphelengium
 cl. m. cccc. lxxv.

Illustri Viro

HENRICO
RANZOVIO,

VICARIO REGIS

DANIAE,

IUSTVS LIPSIVS

hæc dedicat.

Ad Tacitum meum
quænuper adtexui,
Vir Illustris, bre-
uem & velut alte-
rum Commenta-
rium: ea vulgo sub tutelâ nomi-
nis tui. Non improbabis, spe-
ro. quia munus etsi per se haud
magnum; tamen ad magnum
scriptorem pertinet, & qui vnus
veterum clarissimam lucem de-
dit Germaniæ vestræ. Meritò

*

2

igitur

igitur ad te mitto. qui inter pro-
ceres Germanorum emines, siue
stirpem siue opes video, siue ma-
gis virtutem & doctrinam. Be-
neficiis iam multis me deuinxisti:
neque hæc exigua vt soluam mit-
to, sed vt agnoscam. Quæ tamen
ista sunt? Notæ aliquot melio-
res, quas olim cùm plenum illum
meum Commentarium dedi, aut
non vidi, aut paullò sequius vidi.
Multa enim interea propria lectio
& dies me docuit, non nihil alio-
rum suggestio: quibus gratiam
rettuli, cuique in suo loco. Sed &
quædam priora mea aut expli-
cari, aut firmaui, aut etiam (nec
pudet) recantaui. Quidni? Ego
me mortalem esse, vt ille ait, *et ho-*
minum officia fungi, probè scio:
igitur

igitur impingere, labi, cæcutire.
Pænitédum si quid dixi, pænitet:
& ideò pænè non dixi. Apud ve-
teres si quis iudicum sententiam
spontaneâ morte præuenisset, bo-
na seruabat & famâ. tale aliquid
in me fit, qui cõfessione præuerto
decretorium stilum. Prosit hoc si
nõ ad Sapientiæ, saltem ad Mode-
stia famam: quam nõ minùs ap-
petere me fateor, quàm illâ. Abi à
me Scientia quæ tumefacis & in-
flas: ego istam volo, quæ coërcet,
& ostēdit me mihi. Hæc quidem
contracta, breuia, nec suauia nisi
ruminanti, an vulgo probabo,
nescio: voti mei summa est vt tibi,
& paucis qui seriò amant serium.
hunc scriptorē & ciuilis prudētia
ipsum fontem. Vale Vir Illustris.

* 3

IANI

I A N I D O V S Æ
N O R D O V I C I S
A D V. C. I V S T V M L I P S I V M
E L E G I A.

*S*i scalpi tibi cura, nouus Lysippus habendus:
Si pingi, solo dignus Apelle fores.

*A*t tibi non cali, non pigmenti vlla cupido:

*N*ec foris arcessis, Iuste, quod intus habes.

*L*audo; sapiis. Quid enim simulacra adhibere
necessum,

*V*ina peti è libris si pote I M A G O tuis?

*I*lla quidem tantum artificum signa omnia
vincens,

*Q*uantò umbrâ corpus, corpore mens po-
rior.

*S*cilicet in scriptis etiam mens LIPSIA spirat,

*E*t viget Heroï pectoris effigies.

*E*ffigies, cui nil simile atas vidit auorum,

*N*ec visura vllò tempore posteritas.

*N*il etiam hic praconis eges, neque carminis;
vnus

*P*ro cunctis dum sat LIPSIVS ipse sibi.

*Q*uid prodest? tamen & plausus & carmina
poscis,

*E*t vatum nostri temporis Elogia.

*H*is

Hu probitas contenta tua est: sed enim unde,
quis ille,

Sufficiat laudes qui memorare tuas?

Nempe alius celso laciundus ab aethere Paean,

Dignū aliquid IVSTO si tamen aether habet.

Ni petere umbroso Genios quis malit Auerno,

Vt Tragicos quondā Bacchus Aristophanis.

Nequicquam: quoniam nō est reuocabilis ulli,

Frigida quem vita pausa secuta semel.

Fallor: & umbrarū tibi nulla Encomia tanti,

Vt prae umbris viuis sim tibi vilis ego.

Hei, quid agam? & nobis tua iam Praconia
defers,

Ipsē quibus nequeat Pindarus esse satis.

Parua loquor: te pro meritis ornare nec ipsis

Concessum superis, nedū homini, esse putē.

Tu tamen HOC IPso CONTENTVS, amice,

CATONE es:

Censuraeque iubes me lituum esse tuae.

LIPSIACAE nā, iussa, preces, pro lege voluntas.

Quid faceres, mala nī cognita nostra tibi?

VELLEM equidem, VT VELLES: sed enim te

CONSVLO, LIPSI,

Officiū surā non faciente suū, [illos

Vnde pedum structura mihi: nisi si STRVERE,

Vix trahere, atq. egre crura mouere, vocas.

Quae si fortē modis spectes titubantia miris;

Hīsne hornum, dices, ausus adire gelu?

Hinc pedes Latia soliti certare palaestra?

Ille ubi nunc aui flos, genuumque viror?

DOVSIACIS ubi iam toties lassata choraïs,

Plausibus & calo vecta Thalia meus?

Da veniam immerita, LIPSI: torpedine herili

Contages nocuit; crimine Musa vacat.

Et suram assidue Medico praeberè necesse est:

Causa, quod alterno claudicat illa pede.

Vna sed in puero superest fiducia DOVSA,

Vitalem voueo quem superesse mihi.

Pro genitore tibi hic supponitur OPTIO,
nostram

Functurus pariter rite, suamque vicem.

Haude eadem res est, dices: plus esse probabo:

Vix ego sto; ritu fluminis ille ruit.

Si quid & à Genio non est sperare Parentis,

Debebit cura fors memor ille tua.

Magnum aded (quid enim maius dare Nu-
mina possint?)

LIPSIACIS imbutum esse Magisteriis.

Ergo à te nihil in TACITVM, CVRASQUE
SECUNDAS?

Dû melius: nam quod tam stolido esse mihi?

Ipse vides, hoc ut agra trahat vestigia Carmi;

Riuales utinam sic videam ire meos.

Et tamen ut pedibus valeam, quæ inscitia,
laudes

Detritum insulsis versibus ire tuas?

De

*De nobis facile est; scelus est violare Ca-
mænas.*

*Nam quis tanto onerise putet esse parem?
Non ego: quin ipso tacitum mage SIGALIONE*

Me tuus in Tacitum reddidit iste labor.

*De quo illud merito certum est iterare: Lo-
quendi*

*Hocne genus docuit LIPSIVS, an didicit?
Id rogo non melius, apinis quàm perdere
chartas;*

*Dignaque nec IVSTO dicere, nec TACITO?
Velle tamen promptum, & tibi possevolentia
cogor,*

*CENSURÆ accedens hac quoque parte tuæ.
Scilicet obsequiū relictæ est gloria nobis;
Indicium soli Dî tribuere tibi.*

* § IN TA-

IN TACITVM

V. C. IVSTI LIPSI

CVRA RESTITVTVM,

EIVSQ CVRAS SECVNDAS,

O D A.

CAI ac Neronis sæuitiam trucem,
 Et Claudiorum funera, nec minùs
 Fadam senectutem, grauelque
 Caesarum amicitias, & arma
 Ab exterùm ceruicibus in suos
 Conuersa; Galbas atque Vitellios;
 Tot Imperatorum Patrumque
 Sanguine humum prope decolorem
 (Quid motum Othone ex Principe ciuicum,
 Titive acerbum commemorem exitum ?
 Quid illa paucis indicata
 Consilia interioris aulæ ?)
 Narrauit Augustæ Historiæ Pater
 Princepsque: donec, nil Taciti tenens,
 Cognomine excepto, iaceret
 Dente putri fugientis vsque
 Admorsus æui. non tulit hoc Parens
 Antiquitatis Lipsivs; & manum
 Admouit illam, quâ tacentem
 A tacito reuocaret Orco,
 Virgâ velut Cyllenius aureâ;
 Et prurienti frena licentiæ
 Iniecit, amotisque culpis
 Restituit proprium nitorem,

Quo

Quo restituto Romulidum Patrum
Noscuntur artes; famaue, & Imperi
Antiqua maiestas ab ortu
Crescit ad Hesperios recessus.
Beate Iulius, præcipue cui
Paratur isthinc conspicuum decus,
Quæcunque Sol illustrat orbem
Purpureos agitans iugales.
Te, fluminum quæ celat origines,
Audit veneni fertilis Africa:
Te littora agnoscunt fremantis
Oceani penitus remota.
Te Gallus & Germania nobilis,
Te cum Britannis Hesperis vtraque
Miratur. ô tutela præsens
Aufonidum veterisque secli!
Sed sisto cursum, ne, leuioribus
Assueta nugis, munia carminis
Retrahet Heroi Thaliam,
Digna cani grauiore plectro.
Nam Lipsium quis famæ adamantino
Thorace tectum scripserit, aut opus
Dignè viri tanti disertus
Versibus extulerit canoris?
Quod diruat vis nulla; quod altius
Regalium sit Pyramidum situ;
Quod longa non disperdat ætas;
Nec Stygiam metuat paludem.

Ianus Doufa. l. F.

INDEX RERV AC

VERBORVM.

A.		Capitolinæ porticus	129
A ccusatorum merces. pag.	136. & honos ibid.	Carnifices extra urbem	18
Adulterij pœna	154	Cassij diuturnitas in exsi-	38
lex vetus emendata ibid.		lio	37
Aër infamis in Vaticano	123	Castra pretoria, vbi?	37
Africani acutum dictum.	70	Causæ conuentionum in	103
Agricolæ acumen.	76	rep.	103
Ala Petrina	139	Centenarij Germanorū.	152
Amanium loquacitas	67	Cestius pater, siue senior.	27
Ambrosij locus ambiguus.		Clamor laborante Lunâ.	134
	127	Classis in Ponto	121
Antecursores qui?	113	Clauarium	127
Appiani palam error.	19. 129	Cliuium priscis ignotū.	32
Ara Vbiorum vbi?	14	Cœranus quis?	76
Ara Claudio	72	Coloniis adiectæ familiæ.	
Ara in aduētū Principū.	117		109. (22)
Arbor sancta	150	Coronæ aureæ in conuiuio.	
Arsanias fluuius Tacito resti-		Cohortes vigilum quando	
tutus	78	institutæ	128
in Asconio coniectura	141	Creandi equites aut milites	
Augustodunensis Schola.	27	vetus vestigium.	152
& seqq.		Crinem voruium alere.	143
B.		Chronicon Eusebij, siue Hie	
B œtica populi	100	ronymi, correctum.	20, 89
Balsamus etiam in Ae-		Crux ex vno sæpe ligno.	72
gypto	147	cur acuta Mæcenati?	73
Belgarum laus	14	Curtius correctus	53
Beneficia quid?	137	Curtij verba ambigüe emē-	
Beneficiarij	138	data.	56
in Britannia dies longi.	156	de Curtij æuo.	57
Britannicum mare olim		Curtiana imitatio	52
ignotum	157	Custodia militaris	25
Buccina in conuiuio Præto-		D.	
rum	81	D aci Romanis qui sint?	96
C Aluia Crispinilla	108	Eorum fatua relligio.	95
Capito accusatus.	66	Damnati in scrobē iacti.	14
		Damna-	

Dānatorū nomē tollebat.	45	Hieronymus emendatur.	61
effigiem frangebant	46	Hispaniæ diuisio	99
Dextræ sacræ Persis	79	Hispani ante prælium can-	
Diadema quid, & quo colo-		tant	148
re?	54	Histrionum præmium	16
Dij inuncti	16	Horatio lux	83
Dilectus odiosus	133	Hostiæ cohors.	109
Dio scorsum à vulgo intel-		Humeros exseri, quo sine	
lectus. 38.		scriptum	107
crepat. 98.		I.	
à Tacito. 22			
Domitianus Vestales exa-		Imagines damnandi vetus	
minauit.	96	institutum	48
poëtam raentitur.	146	Imperatorum vultus in fi-	
E.		gnis	80
E Gesippus correctus.	55	Imperiorum varietas, bello-	
75, 113.		rum causa	145
repugnat Tacito.	124	Ingenia temporaria	123
Epulum Natali Principū.	49	Iosæ Merceri coniectura.	
ad sepulcra.	51	26, 147.	
Equus consularis	77	Iulianus gladiatorū dux.	128
Eusebij error	155	Iulius Cæsar emendatus.	63
Exactor	25	in eo coniectura	106
F.		Iulius Postumus	37
Abiuse emendatur.	87, 146	Iuramenti Senatorij initiū.	38
Femina supersticiosula.	66	Ius patronorum	122
Festi locus obscurus	23	Iustini diuersa traditio.	54
Fiducia bellis improspera.	18	K.	
Framea quid?	148	in Kalēdas anni inuectio.	44
Fruenti subuectio	67	L.	
Funus Triumphale	37	Læuini Torrentij conie-	
G.		ctura firmata	146
Germanos purgat Tacit-		Legati sorte lecti	131
tus	151	Legati exteri in orchestrâ	68
Gladius ab humeris	7	Legiones in Hispaniâ quot?	
ad latus sinistrum depen-		102. in Aegypto.	111
dens	8	Libamenta in focum	81
barbaris gladius dexter.	12	Libertorum iura	122
Græcis Theatrū pro Curia		Lineæ Germanis vestes.	153
120		Litteræ Præsidum ad Prin-	
H.		cipem	116
Heluidius Priscus Apol-		Litteræ ad signa lectæ.	139
loniæ exulauit.	131	Linio	

Linio lux datur.	8;
Liniana imitatio	14;
Lucani liberum os in Prin-	
cipem	39
Luci prodiis.	149
L. Vestinus indagatus.	140
de Lugëtium mulierum ha-	
bitu declaratio	21

Pædagogia. 86
Pannonij vnde dicti. 53
Parazonium militare. 12
Passienus. 59 (72)
Patibulū à cruce distinctum.
Pædo emendatus. 14
Persius correctus. 82
Plinius correctus. 48. expli-
catur. 105. illustratur. 130
Plutarchus correctus. 101.
116. Tacitū amavit. 118
Pœnæ in damnatos. 45
Porticus Capitolinæ. 129
Principes populum adorare
soliti. 88
Princeps non ipse ad omnia
bella. 35
Proclium inituri cætant. 148
Propertij alia lectio. 38
Q
Quæstor, supplicij ex-
actor. 91
Rami felices. qui boia. 140
Refragium. 39
Reges Regum mortem vl-
tiscuntur. 104
Remitto, pro Permitto. 2
Rhenani & nostra divina-
tio. 7
Rodolphi acumen. 13
Romanis quoque. 201
cri. 150
Romæ templum quâ parte
urbis? 43
Romulus Amasæus. 83
In Ruse sollicitat. Scriptio.
70. S (74.)
Sallustiana imitatio. 35, 40
Sardinia an populū. 84
Scholiastæ

Scholiasæ Iuuenalis error,
 2, 60. incuria. 62. corrigi-
 tur. 75, 88, 92, 112, 129.
 iure laudatur, 92 (74
 Scholiasæ Persij correctus.
 Scribonij fratres. 135
 Scuto imponedi Principem
 mos 133
 Senones Sueuorū populi. 55
 Senatores non laudendi. 137
 Seneca pater resuratus 3
 super Seneca loco quati-
 rum. ibid. is emendatur.
 ibid. & 47
 Seruorū copia in Græciā. 36
 ad Sepulchra epulæ 51
 Sequi Sulpitij falsa scri-
 ptio 119
 Signorum adoratio 18
 Silius illustratus 143
 Sobrini Tacito, pro Conso-
 brinis 62
 Solem adorant plerq. gen-
 tes. 124 (ctus. 95
 in Statio occultior intelle-
 ctuæ diis consecratæ. 36
 Statuæ deorum seffiles. 80
 Strabo malè versus. 101
 Strabonis scriptio in quod
 tempus? 111
 Suetonij apud Tacitum qui? 94
 Suetonij Sarmatis. ibid.
 Suetonij sum 129
 Suetonij dictum 145
 Suetonij contradictio an la-
 phus? 115, 22. eius incau-
 ra assertio. 41. error. 144.
 Suetonij 1, 43. eiusdem
 prauus locus ad historiā
 directus. 21. explicatus 99
 Synesij dictum 58

T.

Tacitus à Vespasiano Se-
 nator. 93. scripsit post
 Neruā ibid. eius intricata
 narratio, 16. locus obicu-
 rior. 67. scrupulus. 22.
 illustratus. 17, 41, 58, 70, 81,
 121. in eo coniecturæ 78,
 79, 105, 127, 142. de eius
 verbis dubitarum, 27, 135.
 emendatus, 25, 63, 78, 81,
 87, 104, 107, 136, 139, 142.
 aliter acceptus, 23.
 eius dictio restricta, 99.
 vox suspecta 10. callidum
 eiusdē sed impiū dictū. 79
 Theatrum Græcis pro Curiā
 120. (undat. 110
 Tiberis nō nisi prælagio in-
 Tib. Alexander 98
 Tibullus illustratus. 83
 Tigellinus 75
 Tribunal deespice. 5
 Tribunorum locus melior
 in Spectaculis 89
 Triumphale funus 37
 T. Vinij auus proscriptus. 105

V.

Valerio obiter integritas.
 Vasa lustralia. 141 (58
 Velleius Tacito conciliatus. 4
 Velleij dissensus à Tacito. 17
 imò error ibid.
 Verginius Rhetor. 86
 Vigilum voces 15
 Vindemiæ festum. 58
 Vanguentarium 128
 Vota tertio Nonas 89
 Votienæ pena. 41
 Vulgus religiosum & credu-
 lū. 110. inuidū naturā. 141

LECTOR

LECTOR,

NUMERI qui verbis Textus ad oram
appositi, referuntur ad Editionem Plan-
tini illam quæ in folio Anni ∞ . 10. LXXXV.

Numeri qui post hanc notam * inserti,
spectant ad paginas Commentarij, qui eidem
illi Editioni subtextus. Illam enim, quia
correctior & auctior, secuti sumus. & si-
quis non habet, facile ad quamvis aliam
aptabit, ex serie librorum.

Pag. 10. ubi doceo gladium sinistrum Romanis, & ordinem
addi Caesaris locum lib. v. Auertit hic casus vaginam, &
gladium educere conantis dextram moratur manu. &
dextrâ Pulchri educendū: ergo gestat in sinister.

IUSTI LIPSI
CVRÆ SECVNDÆ.

A D
LIB. I. ANNAL.

*De ea qua notavi Com. pag. 3.
de Caij & Lucij morte, addi
velim Suetonij locum, Tib.
cap. xv: Caio & Lucio in-
tra triennium defunctis, ad-*

*De C. & L.
morte.*

*optatur ab Augusto. nec addi solum, sed
& corrigi. Nam hoc de triennio, nonne ni-
mis laxum? apparet è Velleio: Caius, inquit,
in vrbe Lyciæ morbo obiit, cum ante an-
num fermè L. Cæsar Massiliæ morbo de-
cessisset. En, duntaxat intervallum facit
paullo plus anni. Ex ipso Suetonio, Aug.
cap. L X V. Caium & Lucium in duo-
deuiginti mensium spacio amisit ambos.
Non ergo ambiges, quin scribend. intra*

*Suetonius
correctus.*

*PAG. I. Druso pridem extincto.]
Haud ita pridem, ne fallare. saltem ante
biennium, ex lapsu equi, in Germaniâ. Dio-
nem adi initio lib. LV.*

*2. Agrippam in insulam Plana-
siam.]*

A

siam.]

Error Scho-
liasta.

In Dione di-
uinatiūcula.

siam.] Atqui Siciliam vocat Scholiastes Iuuenalis vetus. Agrippa, inquit, in Siciliā propter morum feritatem ab Augusto relegatus est. Errat. nam de Planasiā adfirmat cum nostro etiam Dio, & ait vicinam Cor-sica esse, libro extremo LV. In quā narra-tiunculā quod legitur, καὶ τὴν Ἰσθίαν ὡς μν-ῆσαν διέλαλθεν: & Iuliam vt nouercam aspernabatur: meo iudicio ἔλαττον facien-dum est. Non enim matrem suam Agrippa insectabatur (& illa verò iam relegata ab-erat) sed Liniam vt probabile est, Augu-sta stirpi nunquam equam.

Plebs iniqua
dominis.
* Starius in
Theb.

Imminentes dominos variis ru-
moribus differebant.] Notabis inge-
nium plebis:

—* cui mos humili læsisse veneno

Summa, nec impositos vnquam cerui-
ce volenti

Ferre duces.

3 Corpus humeris Senatorum fe-
rendum.] Qui honor, nisi fallor, Sulle
habitus primo Romanorum. Apianum le-
ge I. Cinil.

Remitto, pro
permitto.

Remisit Cæsar.] Volebam, permisit.
At docuit me vir ille qui omnes, (Cuiaciū
dico, quem nemo satis vnquam miratus
est qui cepit) eandem vim inesse verbo Re-
mittendi.

mittendi. Exempla apud ipsum in postremis Observationibus. Et sanè in Irenaeo etiam legi: Remittite mortuos sepelire mortuos suos.

* IN Seneca loco de Mineruâ Musâ, Com. pag. 8. legi placebat, Mineruam suam: probabiliter, nec tamen probè. Nam mentè & manu amplector sententiam Iani mei Grotij, amœnissimi & acutissimi viri reponentis, Mineruam Musicam. Inter nobiles Athenis statuas fuit Minerva hoc cognomento; sic dicta, quoniam dracones in Gorgone eius ad ictus citharæ tinnitu resonant. Plinius lib. xxxiv. cap. viii.

Seneca pater restitutus.

Minerva Musica.

Varianâque clades.] Clades ea nota. sed Seneca de illâ locus non sine labe, etiâ in emendatis nuper libris. Epist. XLVII. Marianâ clade quam multos splendidissimè natos, Senatorium per militiam auspicientes gradum, fortuna depressit: alium ex illis pastorem, alium custodem casulæ fecit. Cladene Marianâ: ubi ista, aut quando? Nam C. ille Marius victor ubique, si memini, & fecit servos non dedit. Quod de eâ accipias, quam Germanis intulit: nugæ. An Germani Senatorium per militiam auspiciantur gradum? Certissimè rescribendum: Varianâ. Hanc enim nostram

Super Senecæ loco quæsitum.

Is emendatus.

A 2

intellegit:

intellegit: & opportuno recentique exemplo admonet, posse è summâ fortunâ labi adimam.

Velleius Ta-
cito conci-
liatus,

Interfectos Iulos.] *Dicere videtur iussu Augusti occisum Iulum: idque & Dio prodidit, lib. LV. At Velleius suâ manu cecidisse eum dat intellegi: Iulus Antonius, inquit, singulare exemplum clementiæ Cæsaris, violator eius domus, ipse sceleris à se commissi ultor fuit. Quid tum? nihil hæc pugnant, præcessit scilicet iussus Augusti: quem ille exsecutus suâ manu.*

* id est, Hoc
die.

4. Ludi de nomine Augusti Fastis additi.] *Planè Fastis additi. Nam & in Calendario veteri sculptum, VIII. Kalend. Octobreis: * H. D. AVGVSTI. NATALIS. LVD. CIRC.*

Sallustij lo-
cus similis
Taciti,

Vlignes paludum.] *Querela consimilis apud Sallustianum Lepidum. Egregiâ scilicet mercede, cùm relegati in paludes ac silvas, contumeliam atq. invidiam suam, præmia penes alios intellegēt. Illud enim atque imminuit Sullanæ agrorum diuisiones, quòd pleraque palustria adsignata militibus aut inculta.*

Quæ binos denarios acciperent.] *Vir doctus, in Re nummariâ, nuper emendari censuit, quæ bis denos acciperent.*

Nam

Nam constat ex Dione, inquit, accepisse eos
saltem duplum quàm alij milites: nec id
plus fecerit, quàm videnos nummos. Den-
arium autem duorum aestimatio amplior. In-
tellego. vellem & ipse ea, quæ in hanc rem
factis scripsi. Quis nostrum exigit ista rigi-
de ad veri lancem? Binos denarios? sic
nempe, quomodo legionarij unum Den-
arium. Is enim eis definitus, sed solutus
numquam nisi aestimatione infimâ & pri-
scâ. Eâdem igitur fide & pretio duos dena-
rios cepere Prætoriani. Quos quod diserte
tamen exprimit nebulo Percennius: quis
miretur? in seditione id facit, & ad ani-
mos scilicet vero an falso inflammandos.

Defensa re-
cepta lectio.

Denarius nō
strictè acci-
piendus.

* CESPITICIVM tribunal (Com.
pag. 17.) etiam inferiore ano mansit. Fa-
ciunt Claudiani versus, De bello Getico:

Dictis antè tamen princeps confirmat
ituros, [uentus

Tribunal ē
cespice.

Aggere conspicuus. stat circumfusa iu-
Nixa hastis, pronasque ferōx accom-
modat aures.

Inuietus operis ac laboris.] Me-
dicæ lectio, intus operis. Caligani olim,
nunc mihi lucet: scribōque, vetus operis. In
Tacito obuia & passim hæc phrasēs: & in
Silio ipsa hæc verba:

Phrasīs pro-
ba repolita.

A 3

gnaros

— gnaros belli, veteresque laborum.
 * *AQVILAS inungi solere è Plinio docui.*
Com. pag. 18. Nunc addo, manasse videri
eum ritum à statuis deorum: quas melio-
ribus diebus, vnguentis perfundebant, quasi
in cultum & honorem. Aquila autem non-
ne dñ militares? Arnobius lib. 1. Si quan-
do conspexeram lubricatum lapidem, &
ex oliui vngvine ordinatum. ubi malim,
odoratum. Apuleius 1. Florid. Lapis vn-
guine delibutus. Seneca Fragmento de Su-
perstitione: Alius fictor est, alius vnctor.
Lapis vetus Roma: DEINDE. CORONIS.
INLATIS. SIGNISQVE. VNCTIS. Adde sodes
qua notavi lib. II. Elect. cap. XVIII.

plebs iuncta
audax.

PAG. 6. Illi quoties oculos ad mul-
 tudinem rettulerant, truculentis
 vocibus strepere.] *Is quidem mos &*
affectus vulgi, in turbâ suâ audacis. Luca-
nus pariter in seditione:

— quippe ipsa metus exsoluerat audax
 Turba suos. quidquid multis peccatur
 inultum est.

Et Velleius: Subita deinde exercitus se-
ditio, qui plerumque contemplatus fre-
quentiam suam, à disciplinâ desciscit.

Silij locus
congruens.

Atrox clamor, & repente quies.]
Silianum illud planè geminum est.

Clamor

Clamor sæpe repens, & sæpe silétia fixis
In tellurem oculis.

7. * STREPITVS & clamor olim in laboribus Luna. Com. pa. 18. Quem morem nec Christianos desisse, discas è Dino Maximo Taurinensi Episcopo: qui nimis id indignatur & culpat Homiliâ propriâ, De defectu Lunæ. Ait inter alia hîc apta: Cum requireré quid sibi clamor hic vellet, dixerunt mihi quòd laboranti Lunæ vestra vociferatio subueniret, & defectum eius suis clamoribus adiuuaret.

Clamor laborante Lunâ:
Etiam Christianis receptus.

Nobilitate ingenitâ incusat priora.] Culpaui, nec nunc omnino capio. nisi quod videtur simile illi dicto apud Lucanum:

— quos Lentulus omnes
Virtutis stimulis & nobilitate dolendi
Præcessit.

Huic apud Claudianum:

— mistâ sed nobilis irâ.

In quibus plus scilicet aliquid intellegitur, quàm dicitur.

Adiiciendos ex duce metus.] A Sallustio genus hoc sermonis: Neq. quemquam à multis metuendum esse, quin ad eum formido ex multis recidat.

Ferrum à latere diripuit.] Rectè à latere. Nam mos priscus gladium ex hume-

Gladius olim ab humeris.

ro suspendere, & demittere ad latus. *Hom. Iliad. β.*

*Circum humeros iecit clavis gladiū argentaris.
*Gladium circumdedit armō.

*Αυτοῖς δ' ἄρ' ὤμοισιν ἐάλετο ἕξφορ ἀριστερόν
Odyss. β.

* ——— Περὶ δὲ ἕξφορ ὅξυ δ' ἐτ' ὤμο.

Virgilius:

Tum lateri atque humeris Tegezum
subligat ensē. *Idem:*

— atq. ensē collo suspendit eburnū.

Nec id herōum modō saeculo, sed obtinuit postea. atque adeo apud Romanos. Claudian.

Gestatosque patri scapulis radiantibus
enses.

Et Germanos. Windichindus: Subnixi stabant (*Saxones*) parvis scutis, habentes ad renescutellos magnos. *Ad renes enim (ut eiusmodi scriptorum Atticismus est) valet ad latera. Sed ad utrum igitur latus gladij? soluamus enim & hunc nodum, qui*

Ad latus sinistrum dependens.

Antiquarios nostros illigavit. Ego aio ad sinistrum, ritu qui hodie obtinet & quem panē suadet ipsa natura. Nōne prompta & facilis itaeductio? Tamen ad dextrum

Negat Polybius:

malunt aliq. & Polybium in fidem aduocant: qui sic de Romanis libro VI. Αμὰ δὲ τὰς δουρεῶν μάχαιρας, παντὶ δὲ ὡς τὸ δ' ἐξὶν φέρεται μισθόν. καλεῖται δὲ αὐτῶν Ἰβερικὴν. Vnà cum scuto, & gladium gestat. hunc quidem ad

femur

femur dextrum: & appellant eum Ibericum, siue Hispaniensem. *Quid respon-* Sed loci spurco.
deo? ambigere me non de teste, sed de testis
dictione. Viti locum eum insimulo palam
& defectus. Argumento mihi ista. Pri-
mum ipsa res, falsa, vana: & quam num-
quam est ut sic tradiderit fidiſſimus ille
ſcriptor. Deinde Iosephi locus, in eadem
Romanâ armaturâ, paullo diuerſus. Libro
III. De bello Iudaico, cap. III. Οἱ μὲν πεζοὶ
δάδαξι πεφραγμένοι καὶ κράνη, καὶ μαχαί-
ρες φορέοντες ἀμφοτέρωθεν. μακρότερον δὲ αὐ-
τῶν τὸ λαὸν ἕλκος ποιοῦσιν. τὸ γὰρ κατὰ δεξιὸν,
αὐθαμνῆς, & πλέον ἔχει μῆκος. Pedites qui- Bini Romanis gladij.
dem loricis muniuntur & galeis: gladios
gestantes vtrimque. quorum longior ille
est, qui ad sinistram. Nam is qui ad dex-
tram, palmo non est productior. Hac ve-
ra, hæc plena. Ita armati inquam Romani Maior, Hispanicis.
milites, ut binos gestauerint gladios: lon-
gum & Hispaniensem ad sinistrum latus;
minorem illū qui Sica dictus, ad dextrum. Minor, sica.
Neque ego dubium habeo, quin Polybius pa-
ria scripserit, etiam verborum quæ super-
sunt argumento. Περὶ τὸν δεξιὸν μισθόν, in-
quit. Si de longo id gladio, quod volunt:
an ille propriè ad femur? non hercules, sed
ad latus. Sica siue Paraſonium est, quod
femori

In Polybij
verbis defe-
ctus.

Lapides con-
tra Polybiū.

Et Nummi.

femori appender: ideo etiam Græcis *ὑψηλόν* dictum. Glossa prisca: *υψηλόν*, sic. Itaque in Polybij verbis distinctè de utroque isto fuisse arbitror, æquè atque in Iosephi: sed vel incuriâ pluscula verba omissa, vel imperitiâ accisa. De reipsâ quidem quid fluctuant? nōne monumenta & lapides Roma docent passim? ego quidem ita vidi. nōne & Nummi? ecce istos probos, & veteres.

Effugium
quorundam.

Sed id vanū.

Alter est M. Publicij Propratoris & Legati Cn. Pompeij: alter Titurij Sabini, fortasse Casariani in Galliâ Legati. At enim, inquirunt, Polybij ævo ita omnino fuerit: postea ea res immutata. Numquam id dedirim. Quis enim balitus aut qua aqua hausta fecit subito hos diuinos? Denique ut decidam: dabo nummum qui ætate par aut

aut maior Polybio, in quo gladius palam sinister. Vide.

Nummus vetus arguit.

Servilius nummus est: ut ipse clamat: eius, qui Floralia primus fecit. Quando igitur ea facta? Plinius ait, libro XVIII. anno urbis DXVI. Velleius referre videtur in annum DXIV. certè uterque, ante bellum Punicum secundum. Et iamne effugium illud satis obseptum dere mutata? At pugnant etiam in me Diodori verbis, lib. V. Ἀντὶ τῶν ξίφους ἀσπίδας ἔχουσι μάχης, σιδηρεὺς ἢ χαλκῆς ἀλύσειν ἐληρτημένους, ὡς δὲ τὸν δεξιὸν λαχόντα. loco gladij Spathas habent oblongas, ferreis siue æreis catenis dependentes ad latus dextrum. En, palam, inquiunt, collocat ad latus dextrum. Fateor. sed de quibus populis id Diodorus? non de Romanis, ne fucum faciant, sed de Gallis. Quod idem de Germanis etiam Strabonem tradidisse scio: Μάχαιρα, inquit, μάχης παρηρτημένῃ ὡς δὲ τὸν δεξιὸν πλάγῳ. Machæra longa, aptata ad latus dextrum. Atqui mea assertio

Ad Diodori verba responsum.

Et Strabonis.

Barbaris
gladius dex-
ter.

*assertio omnis est de Romanis. Barbari ita
gestauerint sanè: quid me ledit? Nec iam
dicti solum, sed quodeos doceo, etiam Par-
thi. Valerius Flaccus quidem Acinacem
dextrum aperte i s tribuit, lib. VI.*

Etiã Par-
this.

Imago in
Notitiã im-
petrij decla-
rata.

*Insignis manicis, insignis acinace dextro.
Itaque eo exemplo in Notitiã Imperij,
vbi de Balistã Quadriron, reperient assi-
stentem Barbarum cum gladio ad latus dex-
trum. Hem, hem, quid feci? causam pro-
didi & perdidit, cum Notitiam nominavi.
nam illic Thoracomachus, id est Romanus
legionarius miles, cum gladio conspicitur
dextro. Ita nuper tradidit & effigiẽ ipsam*

Item alia, in
qua non ne-
mo lusit, aut
lusus.

*vulgauit amicus meus, vir litteratus. Quid
ego dicam? Lipsium non esse Lipsium, si ea
res est. Librum quiuis inspicito, nisi Tho-
racomachum illic viderint alligatum gla-
dio sinistro, excutiant mihi oculum dex-
trum. Quin passim in eo libro imagines,
pro sententiã meã. At ille idem lapides
etiam iacit, & figuras profert cum gladio
ad dextrum. Fungos, non lapides. Sunt
enim gladioli illi, non gladij vt censer: Pa-
razonia inquam, de quibus dixi. Hac sem-
per militi ad baltheum pendula, velut ordi-
nis & militie insigne. Herodianus lib. II.
vbi Senerus Pratorianos exauctorat & mi-
litia*

Figuræ ali-
quot decla-
rata.

Parazonium
militare.

*litiâ soluit: Προσβαλόντες οἱ Ἰλλυριοὶ σε-
 πῶται, τὰ τε ξιφίδια ὡς αἰρῶσιν αὐτῶν ἀπα-
 ρώρῳτο, πρὸ ἀργυρίου καὶ πρὸ χρυσῶς εἰς πομπὴν
 κακοσμημένα. Procurrentes Illyriciani milites, & gladiolos illos detrahunt,
 quos auro argentoque ornatos in vsum
 pompæ suspensos habebant. *Meminit*
Martialis lib. XII. item Glossæ: Ὁδρῶνιος
μάχαιρα, sica. Benè & signatè etiam So-
zomenus, Eccles. Hist. lib. IX. cap. XII. Γε-
ρόντιος δὲ ἔβλεπεν ἑαυτὸν παύσας, ὡς ἔκλειαν
λαβὼν ἦδεντο, πρὸς ἀμφοτέρωθεν τὸ ὄψατο τὸν μεθὺν
ξιφίδιον, κατὰ τὴν καρδίαν ἤλασε. Gerontius
tertium sese percutiens, vt vidit letalem
non esse ictum, stricto gladiolo illo qui ad
femur, in cor eum sibi defixit. Sed satis
iā super gladius digladiatus sum: nisi quòd
in extremâ Arenâ retinent me paulum
Iudæi. Illi videntur gestasse dextros, ex
libro Iudic. cap. III. Ibi enim legas, Aod
fecit sibi gladium ancipitem, habentem in
medio capulum longitudinis palmæ ma-
nus, & accinctus est eo subter sagum in
dextro femore. Et mox: extulit sica de
dextro femore. Atque ego faciliè id dede-
rim, ex ritu scilicet Oriëntalium: sed tamen
doceor Magistros veteres censere, hominem
eum fuisse scauam. atq. ideo tulisse dextrū.
 9. Vexil-*

An Iudæis
 dexter gla-
 dius?

9. Vexillum in domo Germanici.]

Monui Pugnatorium intellegi. Hoc enim insignitè & κατ' ἔξοχην, Vexillum. Doctè

* id est, Ruf-
seum, siue ru-
brum.

Glossæ veteres: * Ράσιον φάρος, vexillum.

Diu contatus, aspernantem vxorem.] Puto verius, aspernante vxore.

Vt Belgarum istud decus sit.] Glo-

Belgarum
laus, sed
olim.

*riemur Belgæ. Nos iam olim Cæsar te-
stimonio, omnium Gallorum fortissimi:
nos nunc Germanici, idonei & validi sub-
uenire Romano nomini, cōprimere Ger-
maniæ populos. Nos* Ciuili voce, Gallo-
rum robur. Præclara ista, at non illud*

* Verba Taciti
vide IV. Hist.

* Olim fuere
frenui Mi-
liti.

* Πάλιν ποτ' ἦσαν ἀλκιμοὶ Μιλέσιοι.

** DE ARABIORUM Com. pag. 24. vide
quæ Modius noster rettulit ex epistolâ viri
eruditi Iacobi Campy. qui Bonna hoc no-
men asserit, valdè me volente.*

Ara Vbiorū
vbi?

** DE SCROBE, verissimè notasse me censeo,
iacta in eam corpora damnatorum. Id, qui
tunc mores, pro ignominia. nec enim terrâ
corpora condebant, sed igne absumebant.
Inuat in arcano ritu Polybius, de Cartha-
giniensibus supplicio affectis: κολοβώσαντες
δὲ καὶ συνέβησαντες τὰ σκέλη, ἐπὶ ζῶντας ἐρί-
ψαν εἰς πύα τάρβην: Admutilantes eos &
crura frangentes, etiam viuos adhuc pro-
iecerunt in quandam scrobem. lib. I.*

Damnati, in
scrobē iacti.

Inter-

14. Interruptæ voces.] *Quæ, aut quorum? Vigilum. Ita capiendi auctor ipse Tacitus v. Histor. Vigiles flagitium suum ducis dedecore excusabant, tanquam iussi filere, ne quietem eius turbarent. Ita intermisso signo & vocibus, se quoque in somnũ lapsos. Duo igitur sollemnia Romanis vigilibus, Signum & Voces. Signum, capio Tubam: Voces, istas quas interposuisse videntur munere suo functi, ad vigiles alios excitandos. Colligo ex Ambrosio Hexam. lib. v. cap. xv. ubi militari more de vigilis gruum: Ceteris quiescentibus, aliæ circumeunt. post ubi vigiliarum tempus fuerit impletum, perfundæ munere, in somnum se præmisso clangore componit, vt excitet dormientem, cui vicem muneris traditura est.*

Voces vigilum.

Incenso Mattio.] *Vnde Mattiacos nostros quidni deducam? Vt non solum contermini iam & socij, sed etiam consanguinei sint Batauorum.*

Mattiaci & Catti.

* AD discrimina inter Proconsules & Legatos, Com. pag. 28. adde etiam istud. Procōsulū tres legatos fuisse: Legato, vnum. ex Dionis LIII.

15. Penetratũmque ad amnem Visurgim, quò Cæsar classe contenderat.]

Intricata nar-
ratio Taciti.

Cōtrā ratio-
nē omnem
viz.

derat.] *Ego verò hīc obhareo. Suprà scri-
ptum: Reducto ad Amisiam exercitu, le-
giones vt aduexerat, reportat. Si ad Ami-
siam Germanicus classē conscendit, Rhe-
num & Galliam petiturus: quo casu nunc
ad Visurgim? Tempestate, inquires. Benē.
sed quomodo Vitellius, qui & ipse paullo
antē ad Amisiam, & (ne tempestatem ite-
rum suspicere) terrā iit, nunc quoq. ad Vi-
surgim? Hac si probē narrantur, Germa-
niam profectō petiere: non Galliam repetiē-
re. aut fallunt me locorum omnes situs.*

Granium Marcellum Prætorem
Bithyniæ.] *De scripturā ambigit sidus ex-
oriens suæ Galliæ Ios. Mercerus. nec de ni-
hilo. Prætorem Bithyniæ ait: nōne debuif-
set Procōsulem? Ex re quidem & ex vero.
Nam Bithynia, diuisione Augusti inter eas
prouincias quæ Senatui & populo relicta:
id est, proconsulares. Dio, & Strabo. Quid
dicam? Vulgatam haud tuear, nisi si quid
post Augustum in eā re mutatum, quod ob-
serues haud semel.*

Premium
histrionum.

* NOTAVI è Capitolino Com. pag. 29.
quinq. aureos statam mercedē fuisse scani-
corum. Adde Scholiastē Iuuenalis in illud,
—victori populus quod postulat aurum.
Vt in theatro, inquit, solent petere quin-
que aureos. nam nō licebat amplius dare.

PAG. 18. Datus à Cæsare Armeniis
Tigranes, deductusque in re-
gnum à Tiberio Nerone.] *Hoc Sue-*
tonius quoque narrat, Tib. cap. ix. Ducto
ad Orientem exercitu, regnum Armeniæ
Tigrani restituit, ac pro tribunali diadema
imposuit. *Hoc Dio, in Actis anni DCC.*
xxxiv. & consentiunt de Tigra- Velleij dif-
leius cur aliter? qui disertè Artauasdem sensus à Ta-
impositū regno vult, non Tigranem. Ver- cito.
ba eius: Tiberius cum legionibus ingressus
Armeniam, redactā eā in potestatem po-
puli Ro. regnum eius Artauasdi tradidit.
Ut erret vereor: & diu sanè post impositus Imò error.
est Artauasdes, nec Tiberij ullā operā. Se-
quentia in Cornelio vide.

19. Erratumque in eo quod non
subuexit.] *Capere nunc videor, quod non*
olim. Errorem hunc Germanici referri cen-
sebam ad secuti naufragy causas; falsò. Hoc
saltem notat & carpit noster, quod classem
in ore fluminis destituerit, nec militem vl-
terius eā subuexerit. Si fecisset: humida
paludum & æstuaria vitasset. in quibus
transmittendis opera multum & temporis
sumptum. Atqui superiora scilicet loca,

B
altiora

Mihi ipsi fa-
cta lux.

altiora sunt, ideoque magis sicca.

Signorum
adoratio.

* COM. pag. 35. Signa deorum loca habita: imò & adorata. Disce è Sozomeno Eccles. Hist. lib. I. cap. IV. ubi de Labaro: Σημεῖον δὲ τὸ πρῶτον, καὶ ὅτι αἱ τὸ βασιλέως ἡγεῖσθαι, καὶ προσκυνοῦσθαι τοῦ βασιλέως. Hoc signum venerabile maxime. quia & principem antecedere, & adorari etiam à militibus solebat.

Fiducia bel-
lis improspe-
ra.

20. Repertis catenis, quas in Romanos ut non dubio euentu portauerant.] Fecit idem M. Antonius apud Florum lib. III. qui Cretam inuasit cum ingenti quidem victoriæ spe atq. fiduciâ, adedò ut plures catenas in nauibus quàm arma portaret. Fecit Flaminius, in Polybio lib. III. qui suos ita vanitatis impleuit, ut plures essent qui αλώσθαι καὶ πέσαι, καὶ τοῖς αὐτοῖς ὅρῳσι δύναιτο, ferrēt, quàm qui arma. Sed utriusque quis exitus? qui nunc Germanorum. Nec aliter solet magnus ille deus, qui deiecit quidquid vanè se attollit.

Carnifices,
& coriarij
extra urbem

* COM. pag. 40. Non fas carnifici in urbe agere. sed nec coriarius & Kaspellianibus, à pari causâ. Morticina enim utriusque tractant. Artemidorus lib. I. cap. LIII. τὸ δὲ βυρσοδέψιν, καὶ σιτονογόν. νεκρῶν γὰρ ἀπὲρ σιτομάκων ὁ βυρσοδέψης, καὶ τὸ πόλεως ἀπὲρ

ἀπώλῃς. Coriariam exercere, malum omnibus. Corpora enim mortua attrectat cerdo, ideoque ab vrbe secluditur.

* COM. pag. 42. *Hic Ortalus Hortensij nepos, nunquid ex filio? Apparet. nam & Valerius disertè Hortensium eum appellat. Attamen filius magni illius Oratoris, bello civili Brutiano periit, pramaturè. Velleius: Eadem Lucullum Hortensiumque eminentissimorum virorum filios fortuna abstulit. Sed debuit scilicet iam tunc prolem seuisse, & reliquisse in vrbe. Catulli Elegia qua ad Ortalum est: censeo eam esse ad huius auum.*

Ortulus Hortensij nepos.

24. Vine militum seruum suum coërceret.] Rectum est. Etsi enim Cle-mens hic seruus Agrippæ olim: tamen nunc Tiberij. ad quem scilicet vniuersa Agrippæ hereditas venerat.

* COM. pag. 42. *Regnum Cappadociæ à Tiberio primum in prouinciā redactū, consensu traditum est. Appianum quis hic audiet, qui refert ad Augustum? Verba eius in Mithridatico: Αρριόβαρδας, μὲν ἐν βασιλείῃ ὄντων πρὸς παρὰ ἐν χεῖρσι. καὶ πολλὰ μετὰβολαὶ μεχρὲς Καίσαρος ἐγένοντο τῷ Σεβαστῇ. ἔφ' ἧ, καθάπερ τὰ λοιπὰ, καὶ ἡδε ἡ βασιλὶς ἀφελθεῖν εἰς στρατήν. Ariobar-*

Appiani palam error.

zanes regnum filio tradidit: variaque mutationes interuenerunt ad Cæsarem vsq. Augustum. Is, vt pleraque alia, etiam hoc regnum (*Cappadociam*) in Prouinciā redegit. *Viā excidisti, ô bone & fide aliās scriptor.*

* COM. pag. 44. *Tento legionum numerum immutare, & xv. rescribere è Suetonio. Malè. Nam Suetonius de bello Illyricano locutus est & sensit, non de isto in Maroboduum. Tu Velleium vide, qui omnia edifferet.*

Eusebij, siue
Hieronymi
Chronicon
correctum.

26 *Duodecim vrbes Asiæ.] Tredecim eas facit Eusebius in Chronico, sed nominibus valdè corruptis. Tredecim vrbes terræ motu corruerunt. Ephesus, Magnesia, Sardis, Moshene, Megæchyero, Cæsarea, Philadelphia, Himolus, Temis, Cumæ, Myrrhina, Apollonia, Diahircania. Emendabis: Moshene, Ægæ, Hierocæsarea, Philadelphia, Tmolus, Temnus, Cumæ, Myrina, Apollonia, Hiircania.*

Moseni.] Voui, Moscheni: sed verius nunc puto Mosteni. eo nomine vrbs Lydia.

Bona Æmiliæ Musæ.] Prior Commentarij mei pars hîc proba. Non enim aliâ causâ in Musæ huius bona fiscus successit,

cessit, quàm quia intestatò mortua, & in- Tenuiter ni-
certo patrono. Alia quæ addidi super iure mis dissuui,
fisci in bona libertorum: verbo dicam, βῆς ὁ
μολοττῶν.

Nihil æquè cauebatur, quàm ne
bellum metu eluderent.] *Aβidet huic*
illud Claudiani, De laudib. Stilic. lib. I.

— res mira relatu: Acuta sen-
tentia exem-
plo firmata.

Ne timeare, times, & quem vindicta
manebat,

Desperare veras.

27. Germanicus insigne regium
capiti eius imponit.] *Zenonem itaque*
regem Armenia dedit Germanicus, sed si-
ne ullo, ut vides, bello. addo, nec metu belli.

Mirum igitur à Suetonio scribi, Cal. ca. I. Tranquilli
prauus locus

Germanicus ad componendum Orientis
statum expulsus, cùm Armeniæ regem
deuicisset, Cappadociam in prouinciæ for-
mam redeuicisset, Antiochiæ obiit. *Quem,*
sodes, ille regem deuicit? auctoritate tota
res perfecta, non armis. Videbar appositè
corrigere, deuicisset. sed nec id plenè ve-
rum: quia Vocones à Silano dudum regno
amotus, ante Germanici aduentum. Itaque
corrige potius, regem dedisset.

Ad historiã
directus.

Cappadoces in formam prouin-
ciæ redacti, Q. Veranium Legatum
B 3 accepere.]

Scrupulus
in Tácito.

Nam Dio
aduersatur.

Et Suetonius

Tentata con-
cordia.

Coronæ au-
reæ in con-
uiuio, ritu
Oriëntis.

accepere.] *Hiems media est, tamen æstus.*
Legatum, inquit, nonne id est, Praetorem
sive Proprætores? Ita enim dicti, qui in
Cæsaris prouincias missi: & hos omnes legi
reperio è Senatu. Si id est: quis Dionem
nobis conciliet, super eadem re scribentem?
Καὶ τὰς καὶ ἡ κατὰ δυνάμειν τῶν τοιοῦτων
ἐγγείνη, καὶ ἡ κατὰ τὴν ἐξουσίαν: Secundum hæc
& Cappadocia Romani iuris facta, &
Equiti regenda permessa. Si enim Equiti,
quomodo Legato? Fateor in minores pro-
uincias sæpe Equites missos, imò & Liber-
tos, sed cum Procuratorum titulo, non Le-
gatorum. Tamen à Dione & Tranquillus
est, in Vespas. cap. VIII. Cappadociæ,
propter assiduos Barbarorum incurfus,
Legiones addidit, Consularemque re-
ctorem imposuit pro Equite Romano.
Ego censeam primò quidem Legatum im-
positum: sed post id mutasse. Dionem au-
tem oculos habuisse in eo quod obtineret,
non quod obtinisset.

* AD MOREM non tritum de coronis
auræis in conuiuio, (Com. pag. 47.) pene
nefas sit omitti hunc Iustini locū lib. XVIII.
Missi, inquit, à Senatu in Ægyptum Le-
gati, cum ingentia sibi à Ptolemæo rege
missa munera spreuissent, interiectis die-
bus ad

bus ad cænā inuitatis aureæ coronæ missæ sunt. quas illi honoris causâ receptas, postea die statuis regis imposuerunt.

30. Quo propius, regrederetur.] Benè, suo quodam sensu. quid si tamen, properius?

*DISPVTO de cultu lugubri feminarum Com. pag. 50. nec satis certò rem definio. ne nunc quidem. Pro veste nigrâ Tibullus clarè est, lib. III.

Amplius dictum de habitu lugentium mulierum.

Pars quæ sola mei sperabit corporis, ossa

Incinctæ nigrâ candida veste legant.

At Linius suspicionem facit, nihil in veste mutatum: sed dumtaxat in muliebri mundo. Valerij certè Tribuni in legem Oppiam verba apud eum sunt, lib. XXXIV.

Mulieres quid aliud in luctu, quàm purpuram atque aurum deponunt? quid cum eluxerunt, sumunt? Nam quod Festus tradidit lugentes in pellibus fuisse, à Virgilio est. Pelle, inquit, habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui ad moneantur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt. Nihil tale reperio, nisi consentis mihi magne Festi interpretis, (te, Scaliger, appello) ut accipiam de laneis Vittis: quas mulieres in luctu sumpsisse è variis scriptorum locis certum. An hoc

Festi obscurus mihi locus.

Scaliger aliquis illustrato.

maius, infitium istud emblemata à Paulo esse: qui respexerit scilicet ad Barbaricum morem sui aui. quo etiam nunc apud nos receptum, pelles extremis oris vestium assui in luctu. Tu nos doce.

32. Arcus cum inscriptione rerum gestarū, & mortē ob reimp. obisse.] *Hoc Druso quoque fratri eius tributum, & voluit dictum Peto ad Liuiam:*

Peto emendatus.

Consul, & ignoti victor Germanicus orbis,

Qui fuit, heu mortis publica causa: legor.

Sed tu rescribe, Cui fuit: ad hanc mentem.

AD LIB. III. ANNAL.

L. Arruntius.

35. T. Arruntium.] *Nicolaus Faber, vir quē Probitas & Eruditio iuxta amant (veris, nec ambitiosis laudibus vtor) Notis ad Senecam patrem legendam censet, Lucium, non Titum. verisimè. est illis ille vir, Senator & Consularis, Augusti iudicio dignus Principatu: Tacito nostro saepe nominatus.*

Aeferninum, Marcellum.] Non ego sic volui, sed Typographi. Tu iunctim lege, delet à stigme, Aeferninum Marcellum.

Vir

Vir enim vnus est, Tacito & Seneca nominatus, Asinij Pollionis nepos.

Priuatitas inimicitias non Principis vlcisca[r]. *Ita emendauimus. tamen* Rescriptus
Taciti locus.
cum vetus lectio sit, noui Principis: aptius, ut nunc censeo, ex ea feceris, non ut Princeps.

Seruæus.] *De hoc ipso Tacitus lib. vi.*
Quintus Seruæus posthæc, & Minutius Thermus inducti. Seruæus, præturæ functus & quondam Germanici comes.

* *Com. pag. 57. ad ea quæ de Exactore mortis adduxi, iunge Ambrosij idoneum locum, lib. de Tobia cap. viii.* Dum vadis Exactor.
cum aduersario tuo ad magistratum, da operam liberari ab illo, ne fortè producat te ad iudicem, & iudex tradat te exactori, & exactor mittat te in carcerem.

* *Quæ de militari custodiâ, Com. pag. 59. illustrari magis velim Augustini loco, in Psalm. cxxviii.* Custodia
militaris.
Ligantur duo & mittuntur ad iudicem, latro, & colligatus. ille sceleratus, iste innocens, vnâ cathenâ ligantur, & longè sunt à sese. *Addo, duos sæpe milites vni reo datos, maiori custodiæ. In Apostolorum Actis, cap. xii. de D. Petro:* Dormiebat inter duos milites, duabus alligatus cathenis.

37. A Lepidâ petitur illustrium
B s domi-

Mercuri cō-
iectura ante
meam.

domuum aduersâ.] *Dixi olim aliquid
ad locum peruersum. Damno, præ cōiecturâ
Mercuri legentis & distinguētis: veneno eū
à Lepidâ petutum. Illustrium domuū ad-
uersa (etenim haud multū distant tempore
Calpurnij Pisonē Æmilij Lepidam
amiserant) solatio adfecit D. Silanus, & c.
Verbū non addo: Morychus, qui non probat.*

Incitandis cælibum pœnis.] *Idem
Mercurus, phrasi antiquâ mallet, Incitan-
di cælibum. ut in Plauto, inquit, Nomi-
nandi istorum: in Agellio, Docendialio-
rum: & talia.*

Nero an
Pontifex?

38. Additur pontificatus.] *De Ne-
rone agit Germanici F. quem tamen ego
Pontificem, in lapidibus, qui datâ operâ ho-
nori eius & memoria positi, non lego. Ex-
stat vrna (à Caligulâ, ut è Suetonio colli-
gas, dicata) Romæ:*

OSSA.

NERONIS. CAESARIS
GERMANICI. CAESARIS. F
DIVI. AVG. PRON. FLAMIN
AVGVSTALIS. QVAESTORIS.

*Et in Hispaniâ marmor, quod amicus no-
ster Carolus Clusius descripsit:*

NERONI. CAESARI
GERMANICI. F

TI. AV-

TI. AVGVSTI. N. DIVI. AVG.

PRON. FLAMINI. AVGVSTALI

SODALI. AVGVSTALI

Vbi cum Flamen utrobique insculpatur, non Pontifex: subuereri in mentem venit, ne in cognato honore Tacitus si forte aberrarit.

An potius
Augur?

40. C. Cestius Senator differuit.]

Nescio an moris Tacito inter titulos addere, Senator. Et quid hic opus? aut quis nesciat in Senatu non nisi Senatorem differuisse? Ambigo (non enim affirmo) an non Senior substituendum: ad discrimen. quia reperio illo auctore duos Cestios fuisse, patrem & filium. libro VI. infra. Admonuit Cestium patrem. An magis placet, Senatu? quod esset in Senatu: elle ipsi Tacito percrebrâ.

Dubitatum
super voculâ

Cestius pater,
sive Senior.

COM. pag. 70. Ergone certamen mihi nouum, pro veteribus Manianis? nouum & magnum, cum viro magno. Tecum Stephane Pighi. qui in Hercule Prodicio nuper, ipso aditu tui operis, ita acriter & multis machinis eas oppugnasti, ut nesciam an sim repugnando. Tamen quia causa bonitas, nisi fallor, à me est, nitamur pro veritate. disponam hanc stili aciem, manus tecum conferam: sed ut cum amico, planè amicè.

Disceptationicula de
Scholâ Augustodunensi.

Vt non

Vt non solum sine plagâ pugna hæc sit, sed sine sugillatione aut morsu: sicut decet militum dearum alumnos. — Ἀγαθὴ δ' ἐστὶ καὶ βέλτερον. Quisquis hæc leges, affectum in me aut pro me pone: μὴ γὰρ φροντίζω τῆ λυψῆς, ὅ δὲ ἀληθείας πολὺ μάλλον. Dixi

Hi enim ego colloco.

At meus Pigbius, Augustocliuij.

I. eius argumentum: à nomine.

Id reiectum.

**In panegyricis editus
Viennæ anno.
no. 88. 10.
xiii.*

*ego nobiles illas Oratione Eumenij scholas (Manianas ipse appellat) Augustoduni in Celticâ fuisse: tu Pigbi Augustocliuij eas collocas in extremâ Belgicâ ad Rhenum. Ita toto solo & calo, quod dicitur, dissidemus. Tua argumenta præuidebo, subseram mea. *As primò, niti te sacrâ Constantij Cæsaris epistolâ (ea Orationi inserta est) in quâ Augustocliuiensium opidum diserte nominatur. Verba: Merentur & Galli nostri, ut eorum liberis, quorum vita in Augustocliuiensium opido ingenuis artibus eruditur, & ipsi adolescentes, ut eorum indoli consulere cupiamus. Hoc, Pigbi, adfers? vide ne Lunam hanc, quod Græci dicunt, in te detrahas: aut, quod Latini, asciam tuis ipse cruribus illidas. Nam ita quidem Rhenanus vulgavit, fateor: sed, quod scire te tuâ interest, aliter & à meâ mente diu ante illum* Cuspinianus. in quo reperies, Augustodunensium opido, clarè. Viri credendum magis? ego huic censeam, nō solum quia**

quia vir simplicissima probitatis, sed magis
quia libris probis & vetustus usus (tota
Editio docet; infinitis partibus illâ Rhena-
ni melior, imò & auctior) quos alter ha-
buisse* fatetur nullos. Igitur hoc telum an-
ceps, aut tibi aduersum: ideoque validiore
iam pugnâs. Exstat ipsius Eumenij, in-
quis, Clivij etiam nunc statua, monumen-
tū & Scholæ olim, & eius doctrinæ. Com-
mouisti me eo argumento, cū legi, fateor:
sed idem facile in gradum reposuisti, de-
scriptione quam addis. Qui enim euincis,
aut illam talem statuam Eumenij esse, aut
prisci omnino aui? Stat, inquis, (nam ver-
ba tua v surpo) in vestitu sui temporis. tu-
nicâ videlicet talari tectus, & calcei ex
alutâ pedem ac talos cingunt, & suprà pe-
dem execti atque fenestrati sunt. Comam
in fronte & ceruicē decurtatam æqualiter
constringit vitta; sicut ventrem latus bal-
theus atque bullatus. Dextrâ massam vel
auri vel argenti in paterâ positam præsen-
tare videtur. sinistrâ tenuit ferulam de-
missam, magisterij insigne. Tuam fidem,
Pigbi. Hæc insignia Eumenio Rhetori con-
ueniunt? Baltheusne? qui* militum esse
solet. Vittane? qua sacerdotum. Ferula?
quæ pedagogorum: non istorum (ne id nobis
suadeas)

*In ipsa Præ-
fatione.

11. argumē-
tū, a statuâ.

Id specie fir-
mum, re in-
firmatū.

Non videti-
cuius Eume-
nij statuam:

* Quod eò
magis appa-
ret, quia iste
etiam bulla-
tus.

Imò nec val
de antiqua.

rrr. Argu-
mentum: a
locorum in-
teruallo.

Id correctio-
ne repulsum

suadeas) qui publicè & cum dignitate doce-
bant. Iam coma illa sic decurtata, tunica
illa ad talos, & calcei: nunquam à tam pri-
sco habitu mihi videantur, quidquid adfe-
rat tua Peitho. Velim & illud bonâ veniâ
questum. an nomen Eumenij insculptum
in hac statuâ est? non enim dicis. Si est:
aliquod pro te argumentum fateor, sed flu-
xum; quia plures fuerunt Eumenij. si non
est, quid vrges nos ancipiti cōiecturâ? Sed
transis ab hoc musculo ad duplicem Arie-
tem: quos intorques verbis & viribus Eu-
menij, & mœnia nostra valde quatīs. Pri-
mum, inquis, Eumenius ipse docet sen-
tire se de Glinio, cū ait, urbem suam la-
trocinio Batavicæ rebellionis obsessam,
Romani Principis auxiliū flagitasse. Belle
hoc in Rhenanos accolās convenit, qui vici-
ni Batanis: in Augustodunenses qui po-
test? aut quis credat Batauos ab extremo
Occano, per tot sola terrarum, in mediam
Celticam penetrasse: idque cū tot oppida
interiecta, & præsidia ubique Romana.
Nee ego quidem, mi Pighi, credo. sed arie-
tem hunc tuum pridem band incallide la-
queo averti. Nam vitium hic verbi esse,
& Bacaudicæ legendum, docui in Com-
mentario meo: quem peto legas. Aetolica
hac

hac audacia est, inquires. Non est. vide tempora, vide historiam: optimè de Bacaudis omnia conuenient: haud aequè de Batauis, qui Romanis tunc fidi, qui fracti, & iniurias à Barbaris varias acceperunt, non ipsi aliis intulerunt. Tu ipse haeres, & ambigè obsidionem hanc ad Taciti Imp. tempora refers: sub quo Franci aliq, Germanorum gentes Batauiam & Galliam vastarint. Sed quì doces ipsos Batauos aliena tunc vastasse? Id enim necessum est, si proba verba Batauicæ rebellionis. Vocat etiam Latrocinium. quod à me est, quia Victor aliique Bacaudas hos appellant, agrestes ac latrones. Argumentū ultimum. Verba, inquit, Eumenij ita clarè & graphicè Cluiiū & finitima regionis sitū describunt, ut trahi aliorum nullā vi possint. Videamus, ponam ipsa pluscula. Nisi fortè non grauior Britāniam ruina depresserat, quàm si perfuso tegetetur Oceano: quæ profundissimo Poenorū (ita Rhenanus: tu Pictonum legis: Cuspinianus, poenarum, quem sequor.) gurgite liberata ad conspectū Romanæ lucis emerfit. Aut hæc ipsa, quæ modò desinit esse Barbaria, non magis feritate Francorum velut hausta defederat: quàm si eam circumfusa flumina & mare alluens

Baraui non
tūc rebelles.

iv. argumē-
tum: à sita
opidi.

Obiter emē-
daciuncula.

alluens operuisset. *En, velut in tabulâ, ut
ais, depictam exponit Bataniam cum vici-
nâ Germaniâ: quos ramis suis Rhenus cir-
cumfundit, & Mosâ alluit, & Oceani sinus
vbiq; tangunt.* * Vbi autem Ædvis mare

Pighij ver-
ba.

Id interpre-
tatione aliâ
mollium.

alluens? vbi circumfusa flumina? Pax, mi
Pighi. obsecro lana sacco Arietis huius
ictum mollio & excipio. Aeduos non de-
scribi fateor: affirmit totam Galliam, in quâ
Aedui. Franci quæ loca magis vastarunt,
imò ceperunt sibi & insederunt, quàm Gal-
liam? Itaque cum Francos nominet, vides
quàm appositè & omnium historiarum eius
cui consensu, ad Galliam id trahamus. Sed
vbi mare, inquis, & flumina? conspicua &
in aperto. Quid enim clarius quàm Gal-
liam mari utrimq; allui? quid certius quàm
Rheno, & Rhodano circumfundi, & mul-
tis aliis fluminibus perfundi? Itaque mi
optime & doctissime Pighi (talis reuera es)
vide ne dum nimium pro gloriâ Cluësum
tuorum Principum (cui & nos ex animo
faueamus, sed vanis rerum eam non auge-
mus) pugnas, veritatem deferas. quam nos
fulcimus his etiam argumentis.

Sententia
meæ Rehabili-
mentæ.
I. quia igno-
rum præfatis
Cluuium.

Primum quæro. vbi, aut à quo scriptore
idoneo & veteri nominatū istud Cluuium?
adfers nullū. Nam quod Antonius Cleuum
nominat,

nominat, in Britannia scilicet id ponit, in hoc limite nusquam. Coniecturas aliquot recenset, & nescio quid ex vulgi fama de Iulio Casare. sed obsecro, si tam vetustum hoc opidum siue castrum: nonne mirum silentio id ab omnibus superis, mediis, imus scriptoribus quasi de compacto prateritum? Et ferrem, si in vili loco. sed urbem Manianis istis celebrem, Coloniam populi Rom. (nam hoc quoque Eumenius tradit) verbulo nusquam nominari, qua incuria vel potius iniuria est? Deinde. Clitium tuum in Rheni limite situm est, in confinio tot Barbarorum. Quis acri pectore tibi dabit, Scholam institutam in officina illa Maris?

Tertio. magna & ampla ea urbs fuit, de qua Eumenius agit: templa pulcherrima habuit: Capitolium, & Aqueductus, & omnia more Romano. Cedo, ubi apud vos haec vestigia? Suspicionem leui ea quæris: sed re & veritate reperiēs Augustoduni. Eius muros spatiosi ambitus alibi Ammianus appellat: moenium Augustoduni magnitudinem vetustam, alibi: & clara indicia etiam nunc exstant, indice & teste * Petro San-Juliano. Quarto. Scribis

Eumenius, ciuitatem istam & olim fraterno populi Romani nomine gloriatam. Nonne
C verissi-

II. Quia
schola tunc
ineptum.

III. ex loci
amplitudine
& forma.

* Qui Bur-
gundiam
Gallice de-
scripsit nu-
per.
I V. e verbis
Eumenij.

verissimum & testatissimum illud in Aedu-
 duis? de Clivio ubi tale repperis? Perfu-
 gium quæris in Batauis. & illi etiam, in-
 quis, appellati fratres & amici populi Ro-
 mani. Scio, & Commentarius meis iam-
 pridem inserui: sed hoc quoque scio, quod
 non vulgò. & si Bataui; non tamen ideò
 vicini Galli. Alia illorum caussa est, qui
 tributorum immunes, semi-liberi, arma
 tantùm & viros imperio suppeditabant.
 Itaque iure socios se dixerunt, fratres, ami-
 cos. In vobis quid simile? qui veri Galli
 & tributarij, iamdiu graue iugum ferebatis
 Romana seruitutis. Quintò. Vetustissi-
 ma sunt illa Eumenij Maniana. Colligas vel
 ex his verbis: Mænianæ illæ scholæ quon-
 dam pulcherrimo opere & studiorum fre-
 quentiâ celebres. Quod de Augustoduno
 certū: ubi Scholam à nobilitate omni Gal-
 licâ frequentatam, Tacitus iam inde sub
 Tiberio agnoscit. De Clivio nihil tale ha-
 bemus, præter suspicari. Postremò, non
 omittam vel hæc lenia. Auum suum Glau-
 cum Athenis ortum, Eumenius docuisse in
 eâ vrbe testatur. item Transmarinos arti-
 fices ad urbem reparandam à Principibus
 transmissos. Non facilis ego credere, ho-
 minem Græcum ad loca ea vltima venisse:
 non

Miscella
 quædam &
 leuiuscula
 argumenta.

non item artifices trans mare (id est, à Graciâ opinor: nam in Britannîâ non elegantiarum eiusmodi copia) longâ illâ, & difficili, & sumptuosâ viâ petitos aut missos. Quid verba facio? citius pili nascantur in hac manus volâ, quàm opinio tua in meâ mète. ex iis quidem, quæ adhuc dixisti. Nam firmiora si adfers: faciliè ego Plan-
cus aut Deillius, nec morabor transfugij (dummodò in Veritatis castra) ullam no-
tam. Hæc candidè à me scripta, homo cadi-
disime, sine ullâ frontis nubeculâ, sic leges.

41. Neque oculis, neque auribus
fatis competebant.] *Sallustianum est.* Sallustiana
imitatio.
Apud Nonium: Formidine attonitus, ne-
que animo, neque auribus, aut linguâ
competere.

Neq. decorum Principibus, omis-
sâ vrbe, vnde in omnia regimen.]
Nam in minoribus bellis, Principi, vt Princeps nō
ipse ad om-
nia bella.
Claudianus ait,

Vindictam mandasse fat est.

Et ipsa Roma huic rei apud eundem vatem:
—— medium non deserit vnquam

Cæli Phœbus iter, radiis tamen omnia
lustrat.

42. Vita Lutorij in integro est.]
Sententia vult, esto.

C 2   Co M.

Servorum
copia in
Graciâ.

* COM. pag. 72. Monui de multitudine servorum Romæ: addo nunc, etiam Athenis. Thucydidem auctorem habeo, ex eâ urbe, bello Peloponnesiaco, idq. vno tempore, transfugisse ad hostem super xx. milia servorum: & quidem servorum, qui manuaras operas excercerent. Quantam vim in urbe suspicari debemus fuisse reliquam? Verba eius, si quis requirit, hæc, lib. VII. *ἢ τε τὸ χῶρος ἀπάσης (οἱ ἀθῶναι) ἐς ἐρῶτο καὶ ἀνδραπείδων πλέον ἢ δύο μυριάδες ἢ ὅμοιόν τι αὐτῶν. καὶ τέτων πολὺ μᾶλλον χειροτέρας.*

Statuæ diis
consecrata.

* COM. pag. 75. Dixi statuas, ritu veteri, certo cuipiam deo consecratas. Præter dicta, cape etiam exemplum à Dionysio lib. II. Antiq. qui scribit Romulum ex manubiis Vulcano dedicasse quadrigas aureas, simulque suam effigiem.

45. Obscura initia impudentibus ausis propolluebat.] Clarissimus Nic. Faber, perpolluebat. Hier. Grossetius noster (verè noster, dudum studii nuper amore mihi iunctus) propellebat: bono pariter & prompto sensu.

Consulatum accelerauerat.] Fuit Capito Consul inter suffectos, anno Urbis DCCLIX. Lapis docet, quem non adscribo.

AD LIB.

VNA in castra.] *De quorum situ, præter ea quæ alij dixerunt, licet discas* è Castra Prætoria, vbi ?
Scholiaste præfco Iuuenalis: Iuxta Aggerem, inquit, primus castra posuit Seianus, id est, super Diocletianas: quæ dicta sunt castra Prætoria.

Tres urbanae, nouem prætoriae cohortes.] *Alius in Dione numerus, & grandior, scio, lib. LV. Sed non mouemur: quia cum eo creuit.*

* COM. pag. 81. *De Iulio Postumo nescio an rem tetigerim. Nam is de quo lapsus, videtur Claudij æuo floruisse, non hoc Tiberiano. Magis ergo ut referas ad eum, quem, Velleio indice, nouimus Consularem & illustrem. Q. Iulius Postumus, inquit, vir Consularis Præpositus Delmatiae, ornamenta meruit triumphalia.* Iulius Postumus, alius ab eo quæ dixi.

* COM. pag. 81. *E Polybij verbis suspicere distinctum Censorium funus à Triumphali fuisse, & hoc dignius. Mihi ita non videtur. Primum, quia nemo Latinorum Triumphale nominat. Deinde, quia Censorium reperio Principibus ipsis ductum (ut Claudio, ut Pertinaci:) quos constat honestissimo affectos. Tertiò, quia illa ipsa or-* Triumphale funus, idem Censorio.

Non in eo
currus.

namenta quæ Triumphali tribuit Polybius,
reperire est in isto. Vide Xiphilinum in
Seuero. Carrum huic interuenisse, ritu
triumphantium, non opinor. Nam quod
in Propertio legis,

Propertij
alia lectio.

Cuius honoratis ossa vehantur equis:
verius est, aquis. & ille ipse poëta superiori
eius libri Elegiâ, in amne infero distinxit
duplices sedes & * navigationes. Quod in
Dione etiam scriptum funere Augusti,
imaginem eius vnâ (tres enim fuerunt.)
vectam ἐφ' ἄρματός ποταμῶ, id est curru
triumphali, ut interpretes volunt: ego
mallem, curru pompali. & Carpentum
intellegam, quo per pompam Circensium dij
transuecti. Hoc enim noui honoris genus
appositè tributum nouo diuo.

* Turbâque
diuersâ nauigat
omnis
aqua.
Dio seorsim
à vulgo in-
tellectus.

Initium Se-
natorij iura-
menti.

* COM. pag. 83. Notauî morem iurati
in censendo Senatus. Quando cœpit? haud
temerè dixerim. Puto tamē Coriolani auo,
in cuius causâ Tribuni plebis volunt &
impetrant, ut Senatus iuratus sententiam
dicat, vti solet in confesso iudicium. Dio-
nysius ait, lib. vii.

Cassij diu-
tinitas in
exilio.

51. Saxo Seriphio cōsenuit.] Benè,
Consenuit. Nam annos xxv. in exilio hæ-
sit. Eusebius Chronicis: Cassius Seuerus
orator egregius xxv. exsiliij sui anno, sum-
mâ in-

mâ inopiâ, moritur: vix panno verenda
contactus.

53. Et tum catenâ vinctus, pero-
rante filio. Præparatur adolescens
multis mundiciis.] *Audiorum magni
& meritis in litteras clarum Err.
Memmii legere, perorante filio pater.* *Memmij
coniectura.*
Paratus adolescens. *Et rei & hominis
causâ quis non comprobet?*

54. C. Cassium Romanorum vl-
timum.] *Omnino simile est, quod de Bru-
to, & ad Brutum, Lucanus canit:*

O decus imperij, spes ô suprema Senatus *Lucani di-
ctum ad-
mille.*
Extremû tanti generis per sæcula nomē.

Hunc Cassium, hunc Brutû, nus-
quam latrones & paricidas, quæ
nunc vocabula imponuntur.] *Aspe-
xit ad has seruilis adulationis voces idem
Lucanus, de Pompeij cade:*

— scelus hoc quo nomine dicent,

Qui Brutidixere nefas? *Lucani libe-
rum os in
Principes.*

*Qui poëta ubique tam liberi imò licentis
stili in Principes est, ut mirer ea scripta sub
Principe. & quidem tali.*

Nam ut quis districtior accusa-
tor, velut sacrosanctus habebatur:
leues, ignobiles, pœnis afficieban-
tur.] *Planè ex illo Sallustiano oraculo:*

C 4

Quam

Quàm quisque pessimè fecit, tam maximè tutus est.

Tiberius fixus in Augusti vestigiis.

55. Qui omnia facta dictaque eius vice legis obseruem.] *Quod de se hic Tiberius, tribuit illi etiam Strabo, libro VI. extremo: Tiberius, inquit, successit Augusto: κανονα τ̃ διοικήσεως ἐτ̃ νομοταγμάτων ποιέμενος ἐκείνων: regulam normamque gubernationis & imperij illum faciens.*

Sallustiana imitatio.

Ceteris mortalibus in eo stare consilia, quid sibi conducere putent: Principum diuersam esse sortem, quibus præcipua rerum ad famam dirigenda.] *Vix abest quin ad Sallustium respexerit, quem non legit solum sedulo, sed sublègit. Nam apud eum Cæsar, pari sententiâ differit: Aliis alia licentia est P. C. qui demissi in obscuro vitam agunt. si quid iracundiâ deliquere, pauci sciunt: fama atque fortuna eorum pares sunt. Qui magno imperio præditi in excelsa ætatem agunt, eorum facta cuncti mortales nouere. Ita in maximâ fortunâ minima licentia est.*

Ambitiosa Principum modestia.

Sibi atque vrbi Romæ.] *Per speciem scilicet modestia: & ut suus honor velut additicius esset illi Diuæ. Quod seruasse*

uasse eundem Augustum video etiam in
Iulio Casare: cui vnà cum Româ tem-
plum Ephesi & Niceæ fieri permisit. Dio
LI. Sed quocumque ista velo facta: clama-
mus illud Curtianum: Non homines so-
lùm, sed deos despicit, qui postulat deus
credi.

Excessisse iam pridem equestre
fastigium.] *Quare? aut quo in facto?*
Credo, quia Pratoris honoribus insignitus
Seianus à Tiberio, atque ita velut exemptus
Equiti, & insertus in Senatum. Sed &
postea Consulem eum fecit, & Senatorem
palàm. Suetonij igitur scriptio, adfirman-
tis (in Tito, cap. vi.) Præfecturam Præto-
rij, numquam ad id tempus, nisi ab equite
Ro. administratam, nonne legenda cautè?
videtur: & cum exceptione huius, atque
etiam * aliis, (ut alibi dicam) exempli.

Tacito lux
data.

Suetonij in-
cauta asser-
tio.

*In Clemen-
te Arretino,
lib. iv. Hist.

56. Et Votienus quidem maiesta-
tis pœnis adfectus est.] *Quibus pœ-
nis, propius discite ex Eusebio in Chronicis:*
Votienus Montanus Narbonensis orator,
in Balearibus insulis moritur, illuc à Tibe-
rio relegatus.

Votieni por-
na quæ?

Dentheliatem agrum.] *Mercerus,*
Tegeatem, aut Thuriatem mallet: & cum
eo Pausanias profectò. quem vide. Nec

C 5

enim

enim ἔργα facio, historiarum hac παρέργα.

Quod si vatum annalium ad testimonia vocentur.] *Alia dixi olim: nunc hoc. videri legendum: vatum annalium atque. quod proinde est quasi scripsisset atque annalium, transposito veteribus crebro. In Lege Mamiliâ, & Agellio, aliisque scriptoribus, * notavi.*

Traiectio
copulæ.

* In Electis.

57. Rebusque turbatis malum extremum discordia accessit.] *Neque nollem, malorum extremum. Ceterum ad vitam & usum notanda gnome. quam adfirmat item Polybius libro. v. διόπερ ἡν, inquit, ἀμφοιβητήσεως, φιλοπρίας, ὀργῆς, ἢ ἐν ἀλλήλοις παύσει πλήρη. τῶτο γὰρ δὴ φιλεῖ γίνεσθαι, καὶ περὶ κοινὰ πράγματα καὶ περὶ τὰς κατ' ἰδίαν βίαις, ὅταν ἐλλείπωσι αἱ χρηματικαὶ ἐκείνων ὑποβολαί: Quamobrem suspicionis, contentionis, iræ omnia plena erant. Hoc enim & in publicis & in priuatis rebus vsuuenire solet, cum incepta nostra deferunt successus & sumptus. Hac talia, quisquis vir es, observa & decerpe, serios historiarum fructus.*

Discordia
res pelliun-
dar.

58. Lædi, quia non regnaret.] *Canteri versum attuli, sed Canteri. Nam nunc vestigiis odoratus sum ipsum, etsi firmiter nondum prehendi. Non est dubium quin
ad Ia-*

ad Iasonis vocem aspexerit Tiberius, quam
 ille in Tragœdiâ quapiam emisserit. cuius
 mens hac & verba apud Aristotelem III.
 Polit. cap. III. Καὶ ὅτε τὸν Ἰάσων ἔβη,
 πρὶν ὅτε μὴ νεανίᾳ ὥς ἐν ἐμὲ δῦρος ἰδιώ-
 της ἔσθι: & ob hoc non iniuriâ Iason dixit,
 Lædi se quia non regnaret: scilicet infcius
 priuatum agere.

versus indi-
 catus, quem
 Tiberius af-
 pexit.

Templum vrbis Romæ.] Vbi illud:
 in monte Palatino, ut disco è Claudiano
 lib. II. De laudib. Stilic. vbi Prouinciæ
 facit Romæ supplicantes:

Romæ tem-
 plum, quâ
 parte vrbis.

Conueniunt ad tecta Deæ, quæ candi-
 da lucent

Monte Palatino.

59. Lepidus ipse diligi se per mo-
 destiam abnuëbat.] Assentior omni-
 no Mercero legenti immisâ vocolâ, diligi à
 se. Priora vide.

Vescebatur in villâ.] Hoc in factō
 recensendo non sine censione Suetonium di-
 mitto. cuius vulgati libri: In Prætório cui
 Spelunca nomē erat, incænante eo, com-
 plura & ingentia saxa fortuitò supernè de-
 lapsa sunt. & aio rescribendum: in cænan-
 tem eum.

Suetonius
 correctus.

* AD EA quæ de Q. Haterio, Com.
 pag. 92. adde Eusebiana hæc in Chronicis:
 Q. Hate-

Q. Haterij
senium.

Q. Haterius (*malè in eo, Atherius*) prom-
ptus & popularis orator, vsque ad xc. pro-
pe annum summo honore consenescit.

60. Capreas] *Scholiastes Iuuenalis,*
ad hæc poëtæ — angustâ Caprearum in ru-
pe sedentis: Sedentis, *inquit* : significat &
diuē turpiter turpiter vixisse Capreis Ti-
berium. *Corrige, & diu & turpiter.*

* COM. pag. 94. religionem & auspi-
cia Kalendarum tetigi. *Illustrabit hic D.*

* Quamquam
ista & Am-
brosio tri-
buita, vt mul-
ta alia.

In Kalendas
anni inue-
ntio pij Epi-
scopi.

* *Maximi locus viri docti, vetusti, (æuum*
illius ante mille annos:) è Sermone cui Ti-
tulus, De Kalendis Ianuariis increpatio.

In quo multa appositè in hanc vanitatem:
& istud. Nouum annum Ianuarias ap-
pellant Kalendas, cum vetusto semper er-
rore & horrore sordescant. Auspicia etiam
vanissimi colligere se dicunt: ac statum vi-
tæ suæ inanibus indiciis æstimantes per in-
certa auium ferarumque signa, imminen-
tis anni futura rimantur: cum vtique apud
deum solum sit notitia futurorum. *At de*
Epulis illo die, vide omnino epistolam LXIV.
D. Augustini ad Aurelianus.

AD LIB.

64. **C**VM in Blæsum multa fædâ-
que in cufauiffet.] *Mallet de-*
letâ voculâ, Cûm Blæsum.

65. Sententiæ dicebantur in effi-
gies quoque & memoriâ eius.]
Disce semel hunc morem, in Tacito varîe
sparsum. Olim qui damnati grauioris cri-
minis, puta Maiestatis, Perduellionis, Ty-
rannidis: non ipsi solûm adflicti & perdi-
ti, sed nomen & memoria eorum. Deterre-
re omnes à culpâ simili volebant, non pænâ
modo, sed ignominia metu. Itaque hæc duo
ferè usurpata: vt nomen deleteretur, vt Ef-
figies tolleretur. De nomine, Cicero Phi-
lip. xiv. cûm Antonij nomen è Fastis sub-
latum decreto Senatus esset: Cuius totus
consulatus est ex omni monumentorum
memoriâ reuulsus. Noster libro 11. No-
men Pisonis radendû Fastis censuit. Lam-
pridius in Eligabalo: Nomen Antonini
erasum est, Senatu iubente. Radebant igitur:
sed & sape contenti erant per dedecus
oblinere aut lutare. Lampridius Eligabalo:
Misit qui & in castris statuarum eius titu-
los luto tegerent, vt fieri solet de Tyrân-
nis. Eusebius pulchrè Eccl. Histor. lib. ix.
cap.

Pænâ in
damnatos.

Nomen tol-
lebant.

Oblinebant.

cap. ult. de Maxentio: γεγραίτε ὅσων εἰς π-
μὴν αὐτῆ καὶ τῶν αὐτῆ παίδων κατὰ πᾶσαν
ἀνέκρωτο πόλιν, αἱ μὲν δ' ἔξ ὄψεος εἰς ἑδάφος ρι-
πτέμενοι σωεξίβοντο, αἱ δὲ τὰς προσόψεις
ἠχρῆντο, σκοτίζοντο χρώματι καὶ μελανέμεναι:
Inscriptiones etiam & tituli, quicumque
honoris eius aut liberorum per singulas vr-
bes positi erant, partim è sublimi in ter-
ram detracti confractique sunt; partim vt
videntibus inutiles fierent, obscuro quo-
dam colore obducti & nigrefacti. *At de*
effigie fractâ & abolitâ; Ambrosius; Vide
quemadmodum in ciuitatibus bonorum
Principum imagines perseuerent, delean-
tur tyrannorum. *Capitolinus in Gordianis;*
Statuas Maximini deiecerunt, imagines
perfregerunt, nomē publicitus eraserunt.
Linus de Atheniensibus; Rogationem ex-
templo tulerunt, vt Philippi statuæ, ima-
gines omnes, nominaque earum, tollerentur
deleterenturque. *Iunenalis;*

Frangendâ miseram funestat imagine
gentem.

Eusebius loco quem dixi; Ἀνδριάντων τε ὁμοί-
ως ὅποσοι εἰς τὴν αὐτῆ πρὶν δολοφονίαν,
ὥς αὐτῶς ριπτέμενοι σωεξίβοντο. γέλωτος καὶ
παγδιὰ τῶν ἐνυβρίζον καὶ ἐμπαρονεῖν ἐθέλοντων
ἐκχρῆμενοι: Statuæ etiam quotquot in ho-
norem

Effigie fran-
gebant.

norem illius fuerant erectæ, similiter de-
iectæ & protritæ sunt: ac ludibrio & irri-
sui expositæ omnium qui iniuriâ & igno-
miniâ afficere eas vellent. *Ratio autem ista
abolendi duplex. Prior, ut modeste id fie-
ret, & per magistratum submouerentur è
publico cõspectu. Cicero in Verrem IV: Cen-*
turipinorum Senatus decreuit, ut quæ sta-
tuæ C. Verris ipsius & filij essent, eas Quæ-
stores demoliendas locarent, dumque ea
demolitio fieret, Senatores nõ minus xxx.
adessent. *Suetonius Domitiano: Senatus
scalas inferri, clypeosque & imagines eius
eorum detrahi & affligi solo iussit. Altera,*
*ut per impetum, & totares permetteretur
furor cuidam plebeio. Tum receptum, la-
queos statuis altioribus iniicere, atque ita
detrahere. Iuuenalis:*

Aliquando
per decretũ.

Alias per im-
petum.

—descendunt statuæ, restemque
sequuntur.

*Seneca, seu quis alius, in Octaviã: de statuis
Poppæ:*

—membra per partes trahunt
Deducta laqueis.

Seneca cor-
rectus.

*Ita enim recte illic legimus, non Diducta.
Plinius graphicè hoc totum depingit, Pane-
gyrico: Ergo istæ quidem æreæ & pauca
manent, manebuntque quamdiu tem-
plum*

plum ipsum: illæ autem aureæ & innumera-
rabiles, strage & ruinâ publico gaudio li-
tauerunt. Iuuabat illidere solo superbis-
simos vultus, instare ferro, sæuire securi-
bus, vt si singulos ictus sanguis dolorque
sequeretur. Nemo tam temperans gaudij
seræque (*velim scribi*, ferusque) lætitiæ,
quin instar vltionis videretur cernere lace-
ros artus, truncata membra, postremò tru-
ces horrendasque imagines abiectas (*lego*,
obiectas) excoctasque flammis, vt ex illo
terrore & minis, in vsum hominum ac vo-
luptates ignibus mutarentur. *Mos autem
hic damnandi imagines sanè antiquus. Ex
Cicerone colligo, pro C. Rabirio: Sex. Ti-
tius, quòd habuit imaginem L. Saturnini
domi suæ, condemnatus est. Vbi & hoc
vides, culpæ fuisse vel priuatim damnato-
rum imagines habere. Quâ mente illud Ta-
citi scriptum, lib. xi. Ac primùm in vesti-
bulo imaginem patris Silij Sc^{to} abolitam
demonstrat. Pulchrè Ambrosius Officior.
lib. i. cap. XLIX. Si tyranni aliquis ima-
ginem habeat, nōne obnoxius est dam-
nationi?*

Et Plinius.

Quàm ve-
tus id insti-
tutum.

Nefas habe-
re cuiusmodi
imagines.

De Liberâ
custodiâ.

* COM. pag. 99. *Liberæ custodiæ hæc
exempla, si vis, adde. Cicero in Bruto: Do-
mi teneamus eâ septam liberali custodiâ.*
quasi

quasi si alia illa, seruilis. Iulius Firmicus: In custodia quâdoque, sed liberâ exponetur. Et sanè hac Libera, digniorum tantum & plerumque Senatorum. Hieronymus contra Vigilantium: Sint ergo non tetro aliquo carcere, sed amœnâ & liberâ custodiâ, tanquam patres quidam ordinis Senatorij.

66. Metum prorsus & noxâ conscientia pro fœdere habere.] Si ex-aminas, stabis à Grossorio legente: noxâ conscientiam. Ego etiam velim, habere, non, haberi: sententiâ volente.

Natali Augusti inter sacerdotes epularetur] *Epulû Nara-
h Principis.* Obserua ergo illo die epulum

fuisse, & ut apparet, per collegia. Dio au-
ctor, Senatores tunc conuiuatos in Capito-
lio, libro LIIII. τὰ ἡμέλια, inquit, τὸ Au-
γύστου ἡμεροῦς ὁ τῶν Ἀντωνίων παῖς· στρατηγῶν, καὶ
ἱπποδρομίας καὶ σφαγῶν, θηρίων ἐνόρτασι. καὶ
ἐν τῇ καπιτωλίων καὶ ἐκείνων καὶ τῶν βελήν,
κατὰ δόγμα αὐτῆς εἰσίστασι: Natalem Au-
gusti Iulus Antonij filius, tunc Prætor, ce-
lebrauit Circensibus & Venatiore. Sena-
tum etiam & ipsum Augustum, ex decre-
to patrum, epulo excepit in Capitolio. Vi-
detur idem scriptor hoc Conuiuium exten-
dere ad vulgus etiam hominum, libro eo-
dem infra: Καὶ αὐτὸν, ὅτε τε ταῦτα καὶ ὅτε

D

τὰλλα

τάλλα, ἀνδράσι τε ἐκ σιωπῆς ἐτίμησαν,
καὶ τῶν πῶς τε ἀγαθοῖς καὶ τῶν ἀνέσθους καὶ σιω-
πῶν τῶν ἄλλοις, ἔσιωπεν ἐν τῇ γα-
νυθλίῳ αὐτῶν δ' αὖτε: Et ipsum (*Augustum*)
ob hac & alia merita, cum status ex are
collato honorarunt, tum etiam isto, quod
permiserunt ut ij quibus vxor non esset
aut quibus vir deesset, spectare nihilomi-
nus vnā cū aliis & cōuiuari in Natali eius
possent. *Sed fallor, aut hoc de iis tantum,
qui quā'ue Senatorij gradus. Post Principes*
seruarunt, imò letitiam eius diei etiam
auxerunt. D. Maximus quadam mihi sup-
peditat sine prauaricatione non omittenda,
Sermone In vigiliis Natalis Dominici.
Laetitia quanta sit, inquit, quantusq. con-
cursus cū Imperatoris mundi istius Na-
talis celebrandus est, benè nostis, quem-
admodum Duces eius & Principes, om-
nes etiam militantes, accurati sericis ve-
stibus, accincti operosis cingulis auro ful-
gente preciosis, ambiant solito nitidius
in conspectu regis incedere. *Et paullo po-*
sterius: Deinde, quia in die Natalis sui
sciunt eum largum futurum ac donatu-
rum plurima vel ministris suis, vel his qui
in domo eius abiecti putantur & viles: tan-
tā prius thesauros eius replere diuitiarum
varietate

Huius diei ce-
lebratas.

Munera dat
Princeps.

varietate festinant, ut in quantum erogare voluerit, intantum prerogatio copiosa non desit, & antè voluntas donandi deficiat quàm substantia largiendi. Hæc autem idè sollicitè faciunt, quia maiorem sibi remuneratione pro hac sollicitudine sperant futuram. *Quibus in postremis, nota mihi morem donanda stipis Principi; natum, ut opinor, ex more Augusti. qui Kalendaris, & aliàs, solitus largiter munera capere & dare.*

* COM. pag. 100. notavi Christianorum etiam morem epulas ferendi ad sepulchra, iisque vescendi. Paullini locum egregium subtexo, in Felicis Natali 1X.

—ignoscenda tamen puto talia, parvis Epulæ ad sepulchra.
Gaudia quæ ducunt epulis. quia mentibus error

* Inrepat rudibus: nec tantæ cōscia culpæ * Legam, incepit
Simplicitas pietate * cadit, malè credula * Legam, caret,
sanctos

Perfusus halante mero gaudere sepulcris.
Vbi rusticulos suos in Italiâ excusat, quod vti vel abusi per simplicitatem, veteri gentilium more ad sepulchrū ipsum D. Felicis.

Præstantissimus sapientiæ] Ad
Platonem titulum hunc invidendum retuli: & verius fortasse erat ad Socratem,

qui verba ea profert libro Nono de Rep.
Male enim in Com. meo scriptū, Decimo.

Quædam à
Curtio vi-
deri.

67. Fatebor & fuisse me Sciano
amicum, & vt essem, expetisse.] *Tota
hæc Terentiſ oratio, vt & cauſſa, ſimillima
eſt illi Amyntæ apud Curtium libro VII.
Et membra ſanè aliquot ſunt, quæ dicas il-
linctranslata. Nam Amyntas ita: Amici-
tiam quæ nobis cum Philotâ fuit, aded
non inficior, vt expetiſſe quoque nos, ma-
gnoſque ex eâ fructus percepiſſe conſitear.
An verò Parmenionis, quem tibi proxi-
mum eſſe voluiſti, filium, omnes pænè
amicos tuos dignatione vincentem, cul-
tum à nobis eſſe miraris? Tu hercule, ſi
verum audire vis rex, huius nobis periculi
cauſſa eſt. Quis enim alius effecit, vt ad
Philotam decurrerent, qui placere vellent
tibi? Ab illo traditi, ad hunc gradum ami-
citix tuæ aſcendimus. Is apud te fuit, cuius
& gratiam expetere, & iram timere poſ-
ſemus. Et mox: Igitur ſi hoc crimen eſt,
paucos inſnocentes habes, imò hercule ne-
minem. Omnes enim Philotæ amici eſſe
voluerunt: ſed totidem quot volebant,
eſſe non poterant. Ita ſi à conſciis amicos
non diuidis, nec ab amicis quidem ſepa-
rabis illos qui idem eſſe voluerunt. Quæ
delector*

delector, ita me deus amet, exscribere candidissime & disertissime dicta. At postrema verba etiam correcti unculâ iuuo & interpunctis. Omnes enim Philotæ amici esse voluerunt. Sed totidem quot volebant, esse non poterant. Ita sed si à consciis, &c. Prorsus ita legendum, ex Amyntæ quidem mente. quod facile videbis, qui ipse eam habes.

Is correctus.

Oblacrimas incusabantur.] Heu, misera conditio sub tyrannus: ubi nec liber, liberrimus affectuum, dolor. Claudianus hoc pulchrè exprimit:

Lacrimæ inturæ sub tyrannis.

——— tacitique sepultos

Suspirant gemitus, indignariq. veretur.

Primus Messalla Coruinus eam potestatem, & paucos intra dies finem accepit.] Tradit idem Eusebius, Chronico: Messalla Coruinus, inquit, primus Præfectus vrbs factus, sexto die magistratu se abdicavit, incivilem potestatem esse contestans.

68. Post exustum Sociali bello Capitoliū.] Quid aus? Sociali siue Italico bello Capitoliū flagrauit? Non alios, sed te, in te aduoco. qui scribis Histor. lib. III. Capitolium flagrasse L. Scipione, C. Norbano coss. Atqui tunc iamdiu positum So-

D 3

ciale

ciale bellum. Tullius tibi adsit, à memoria vitio non excuset. Ciuili bello scripsisse omnino te ex historiâ oportuit.

72. Feruntque se Theffalis ortos.] *Aliter Iustinus, qui hos ad Oriëtem Albanos, deducit ex Italiâ ab Albano monte. Eius verba libro XLII. Cum Albanis fœdus percussit Iason. qui Herculem ex Italiâ ab Albano monte, cùm Geryone extincto, armenta eius per Italiam duceret, secuti dicuntur: quique memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pompeij, bello Mithridatico, fratres salutauere.*

Albentibus spumis in modum diadematis, sinuare orbes.] *Addiadematis formam aspicit: quam, si vacat, à me cape. Diadema commune olim insigne regum, non aliud quàm fascia tenuis cingens caput. Seneca: Vides illum Scythiæ Sarmatiæve regem insigni capitis decorum? si vis illum æstimare, totumque scire qualis sit, fasciam solue. multum mali sub illâ latet. Florus libro III. Ipse veste purpureâ, argenteoque baculo, & regium in morem fronte redimitâ. Atque ea fascia, alba. Tacitus hîc: Albentibus spumis, in modum diadematis. Silius lib. XVI. de Iubâ rege:*

—regniq̃ue

Iustini di-
uerfa tradi-
tio.

Diadema,
quid.

Quo colore.

— regniq̃ue insigne vetusti

Gestat læua decus, cingūtur tēpora vittā
Albenti.

Plinius: Regibus apum in fronte macula,
quodam diademate candicans. *Ab hac*
causā, quidam ē turbā (*apud Suetonium in*
Julio, cap. LXXIX.) statux Cæsaris coronam
lauream candidā fasciā præligatam impo-
suit: *quasi diadema illi attribuens. Et apud*
Valerium libro VI. cap. II. Pompeio candi-
dā fasciā crus alligatum habenti, Fano-
nius, Non refert, inquit, quā in parte cor-
poris sit diadema. *Corrige Egesippum, belli*
Iudæi lib. II. cap. I. Quid enim sella au-
rea, allatumq̃ue diadema, nisi regni forent
insignia? & scribe, albatumq̃ue. *Apud*
Persas paullo aliter. quibus nec omnino
candidum diadema, nec capiti nudo cir-
cumplexum, sed Cidari sive tiaræ. Xeno-
phon libro VIII. Habebat Cyrus diadema
circum Tiaram, vti & cognati eius idem
insigne ferebant. *Curtius libro III.* Cidā-
rim Persæ vocabant regium capitis insi-
gne. hoc cærulea fascia distincta albo cir-
cuibat. *Quæ verba ἐξ ἐπιτολῆς, pronun-*
cio parum sana. Damnat ipse Curtius, li-
bro VI, de Alexandro: Itaque purpureum
diadema distinctum albo, quale Darius

D 4

habuerat,

Correctus
Egesippus.

Curtij verba
in vitio.

Ea ambigue
emendata.

habuerat, capiti circumdedit, vestemque
Persicam sumpsit. Si purpureum, quomodo
caruleum? nec sanè carulum colorem inter
regios aut Principales legi. An illic scri-
bendum, coccinea fascia? an, hoc caru-
leum? ut insigne capitis tali colore fuerit,
non fascia ipsa. De medicinâ enim certâ
alius viderit: nō hīc mihi cognomen Sulla.
73. Ctesiphon.] De cuius situ, & du-
plici munitissimâ arce, lege Gregorium Na-
zianzenum, Orat. IV. in Iulianum.

AD LIB. XI. ANNAL.

Stabilita
nostra lectio

76. **A**URI vim atque opes.] Repu-
gnauerunt mihi quidam è super-
uacuo, in verissimâ emendatione. quam pro-
phetiis vel Aristoteles, IIII. Polit. cap. XI.
οἱ μὲν ἐν ὑπερχῶς ἐντυχημάτων ὄντες, ἰσχύος
καὶ πλῆστε, καὶ φίλων, καὶ τῶν ἄλλων τῶν τοιαύ-
των, ἀρχαῶς ἐπεβέβηον, ἐπεὶ ὁπίσταν; Qui in
affluentia fortunæ, virium, opum, & ami-
corum aliorumq. talium, constituti sunt:
regi atque obedire neque volunt, neque
norunt. Ex quo vides, Sosibium nimis
verè monuisse aurum & opes Principibus
inensa.

* COM. pag. 112. ad Simbruinas aquas,
adde

adde Celsi hunc locum, lib. IIII. cap. V. Consistere in frigidis medicatisque fontibus, quales Cutiliarum, Simbruinarumque sunt, salutare est. Vbi Simbruinae etiam scriptum: nec nimis nunc pertendo de Imbrinus.

79. Auxiliaris, & diu meritis, post transfuga.] *Vaticana scriptura*, auxiliare est in meritis. Fortasse, auxiliaris, dein emeritus. Nam & auxilia, illo aeo, credam adstricta ad militia certum modum.

* COM. pag. 115. obiter de Q. Curtij De Q. Curtij aeo. historici aeo dissero, non sic ut hunc esse velim qui Tacito narratur, sed ut esse potuisse. Nam qui ad aeuum Augusti eum retroagunt, haud probant. Scripsit enim sub Non videri sub Augusto vixisse. initium noui Principis, ex loco quem illic adduxi. At is Augustus esse non potuit, ex loco isto altero, libri tertij de vrbe Tyro: Multis ergo casibus defuncta. & post excidium renata, nunc tamen, longa pace cuncta refouente, sub tutela Romanae consuetudinis acquiescit. Nam ait & agnoscit Longam pacem in re Romana. An ea sub initia Augusti? imò viginti annorum bella. Non ergo optimo illo aeo vixit, etsi reuera scriptio optimi aui.

80. Omnia P. C. quæ nunc vetustissima

D 5

tulstissima creduntur, noua fuere.
Inueterascet hoc quoque, & quod
nunc exemplis tuemur, inter ex-
empla erit.] Pulchram & acutam Sen-
tentiam reperio à Synesio Cyrenensi Epi-
scopo, haud disparibus sanè verbis, expres-
sam, in epistola LVII. πολλὰ τῶν δεινῶν ὁ
χρόνος ἐξέρπει, καὶ διορθώσας. ὅχι ἀπὸ τῶν
ποδῶν, ἀλλὰ δὲ ἑγὼ γινώσκω, καὶ τῶν ἡγεμόνων
ἐκείνων ἀρχῶν ἔχει. ἡμεῖς ἀρχῶν δῶμεν ἐδει-
βελτίονι. Verto: Multas rerum vtilium
tempus inuenit, aut correxit. Non omnia
ad exempla fiunt, & singula quæ facta sunt
initium semel habuerunt. Demus & nos
principium meliori consuetudini.

Synesij di-
ctum simile.

* C O M. pag. 120. Explicando Tacito
& illud Valerianum acumen fuerit, de Po-
lemone. Libro VI. De mutatione morum:
Perditæ luxuriæ Athenis adolescens Pole-
mo, neque illecebristantum sed ipsa infam-
iâ gaudens. Addo voculam è libro veteri,
neque illecebris eius tantum: sententiâ
omnino volente.

Valerio obi-
scr integritas

Vindemiz
festam.

* C O M. pag. 122. ad Lampridij &
Spartiani loca de Vindemiâ, adnota; Ritus
postea Imperij fuisse, ut Princeps extra ur-
bem, dies aliquot lasciuires & vacaret huic
Vindemiali festo. Paullus Diaconus lib. III.
de gestis

de gestis Longobard. cap. vi. Procedente itaque Tiberio ad villam, ut iuxta ritum Imperialem triginta dies ad Vindemiam iocundaretur, Sophia vocatum ad se Iustinianum voluit ad Imperium sublimare. *Eadem in re verba eadem reperies apud Reginonem Chronic. lib. i.*

82. Decius quoque Calpurnianus.] *Scripti libri, Deorius. Puto, Detrius. quod nomen & infra inuenies.*

AD LIB. XII. ANNAL.

C O M. pag. 124. De Crispo Passieno
lubet paullo amplius adtexere, illustri
cum primis viro & Oratore. & maxime
ea qua Scholiastes vetus Iuuenalis curiosè
rettulit ad versum Satyræ IIII. — venit Passienus.

& Crispi iucunda senectus. Crispus, in-
quit, municeps Visellienfis, tirocinio suo,
in Senatu ita coepit: * Patres conscripti,
& tu Caesar. propter quod simul oratione
(malim orationem, ut duplex causa laudis
fuerit, & Libertas & Eloquentia) plenissi-
mè à Tiberio conlaudatus, plurimas spon-
te causas apud * c. v. egit. pro qua re in
Basilicâ Iuliâ eius statua posita est. Con-
sulatus duos gessit. Vxores habuit duas,
primam

* *Proposuit*
Patres Prin-
cipi, sanequam
libere in serui-
tute.

* *Interpreta-*
re Cœnum.
uiros.

primam Domitiam, deinde Agrippinam, illam amitam, hanc matrē Neronis Cæsaris. Possedit bis mille sestertia. (*scribo, bis millies sestertiū: quia homo pradiues, & Suetonius ait Neronem hereditate eius ditatum.*) Omnium Principum gratiam adpetiuit, sed præcipuē Cæsaris (*excidit nota pronominis C. id est, Caij. nam hunc intellegit*) quem iter facientem secutus est pedibus. Hic nullo audiente à

Ambigua
emendatio.

Nerone interrogatus (à Nerone? imò verò à Caio, *in quem scelus hoc incesti commisit. nisi manus,* Hic illo audiente, à Nerone inter: eā mente, *ut Caio presente à quopiam Nerone, qui adularetur fado Principi & simul huic insidiaretur, sic rogatum.*) Haberētne, sicut ipse, cum sorore germanā consuetudinem? Nondum, inquit. quamtumvis decenter & cautē. ne aut negantem eum argueret, aut adsentientem sibi met mendacio dehonestaret. (*corri-*
go, ne aut negando cum arg. aut adsentiendo semet deh.) Periiit per fraudem Agrippinæ, quam heredem reliquerat, & funere publico elatus est. *Scita narratiuncula. quam tamen ego ad Passienum hunc traho, auctore eius valde inuito. Nam ille (dormiit, an stertuit?) refert ad Crispum,*

Alia iterum,
sed certior.

Scholias-
ta error.

spum, qui sub Domitiano. Atqui Vibius ille nomine fuit: nec quadrant in eum re aut auro, qua hinc dicta. Mira metuo Scholiasta, aliis docti. Sed & noster amicus, cur rescribit municeps Vercellen- sis? ἐυλόγως ad Vibium illum, fateor: at non ad Passienum. Quamquam Visellie municipium etiam mihi ignotum: An Vitellien- sis? an Vicellien- sis? qua loca Italia reperies. De morte autem hominis, quod Hieronymus ecce Chronico, eam Principe Caligulâ ponit, anno eius secundo: Passienus filius, fraude hereditatis suæ necatur. sanè falsum est. cōstat enim sub in- itia Claudij obisse, ex Suetonij Nerone ca- pite VI. Itaque traiectione ea nota Hiero- nymi, ut in Chronico illo multa. sed & emendanda sic: fraude hæredis suæ. Agrip- pina enim illi heres, & per eius fraudem, ut disertè in Scholiasta extremis hinc ver- bis legis, periit. Fuit & Passienus pater, Senecæ nominatus lib. 11. Controvers. V. Ad quem pertinere censeo Velleij verba libro 11. Triumphalia ornamenta ex Afri- câ ei tribuentis: idque sub Augusto.

85. Summamque reip. agi.] Scri- bo, summamque rempublicam.

Sobrinarum coniugia.] Palàm est intellegi

Hieronymi
culpa, siue
Librarij.

Is etiam
emendatus.

Alius Passie-
nus pater.

Sobriini Ta-
citi, pro co-
sobrinis.

intellegi debere de Consobrinis. Quis enim hoc censeat, eos quos propriè Sobrinos, legum auctores appellant, arceri inter se nuptiis? nunquam factum. Sed veteres hac miscbant, vocularum haud aequè curiosi captores. In Glossis priscus legas, Ἀδελφός, Consobrinus, Sobrinus. Alibi: Θεία πηγάς, Consobrina. Et: Ἐξάδελφος, ἐκ δύο ἀδελφῶν ὁ καλεῖται, Consobrinus. Quid, quòd Velleius simili libertate, Consobrinum Ti. Gracchi Scipionem Nasicam appellat: qui Iurisconsultorum finitione Sobrinus sit? Itaque & in Commentario meo ego confudi (nemo hìc offendat) Tacito duce.

Scholiastæ
incuria.

Caluina Italiâ pulsa est.] Si pulsa tantum, quid ita Commentator Iuuenalis scribit eam à se interfectam? Caluina, inquit, Prætoris cuiusdâ soror, quæ se occidit tanquam infamis in fratrem (lego, fratre.) Claudij temporibus. Hoc notat ad illud è Sat. III. — donat Caluinæ vel Catienæ. Homo errat.

89. Ductus in Cangos exercitus.] Promontorium ἡγεσάνων etiam Ptolemæus in Britannia agnoscit. sed qui fuerint propriè hi populi, certant. Ego hoc scio vicinos Icenis fuisse, & cum iis restituendos Casarè

Cæsari lib. v. Corruptè enim ibi legas: Cenimagni, Segontiaci, Bibroci, missislegationibus, sese Cæsari dediderunt. Nam Cenimagni nusquam lecti inter Britannia gentes. Diuido, & scribo: Iceni, Canagi. Capio indicem te Guilielme Cambdene, qui Britannia tua nebulas claro ingenij sole nuper illustrasti.

Cæsar correctus.

Sed astu, tum locorum fraude prior.] Itane ille Barbarus (de Caractaco sermo est) astu & sollertiâ ante Romanum ducem? Vix persuadeor. Quod si ad peritiam locorum refers; bene. sed nempe sequitur, locorum fraude. Ambigo igitur an aptius, Sed actutum, locorum fraude prior, transfert bellum in Ordouicas. Ille, inquit, qui locorum magis gnarus, circumegit Ostorium quâ libuit, & à Siluribus traduxit statim in Ordouicas.

90. Nam si vos omnibus impetare vultis, sequitur ut omnes seruitutem accipiant.] Falsò verò hoc & ineptè dicitur. Idne consequens, ut qui velit, quod velit, possit? Ego me Britannus regem esse volo: illi accipiant? Emendo priorem voculam, & Num lego: atque ita sententiam interrogatione inspiro. Ego, inquit, vobis me opposui. quid mirum? An quia

Tacitus emendatus.

quia vos omnibus imperare vultis, omnes statim imperari etiam velint? non hercules animosi nos & liberi.

91. Ne dubitaret armis, quàm incruentas condiciones malle.] Ego, incruenta conditione. At Grosstotius, quàm deletum it.

Taciti con-
nomena.

Accensi hostes, stimulante ignominia, ne fæminæ imperio subderentur.] Vereor Tacite, ut mens tibi præsens. In tuis moribus, non in Britannorum fuisti, cum hæc scripsisti. Nunquid illis ignominiosum subdi fæminæ? Te igitur audi. Solitum quidem Britannis fæminarum ductu bellare. Quod clarè testatur Boudicæ tua, libro XIV.

Operarum
ingens nu-
merus.

93. Magnificencia operis.] Quæ ex Eusebii siue Hieronymi notâ in Chronico elucebit. Claudius, inquit, circa hæc tempora Fucinum lacum exsiccauit, vndecim annos triginta hominum millibus sine intermissione operantibus.

Ut studiis honestis & eloquentiæ gloriâ nitesceret.] Profectò in Grosstotii mei correctionem inclino, nitesceret.

* COM. pag. 138. Ad correctionem nostram, & exitum piscium è Ponto, facit valde Sallustii locus, apud Seruium lib. IV.

& Inue-

& Iuuenalis interpretem Sat. IIII. Quâ
 tempestate vis piscium Ponto erumpit.
Tamen, ne callide dissimulem, vulgatam le-
ctionem D. Ambrosius affirmare videtur, Vrauis le-
 Hexam. lib. v. cap. x. Pisces, inquit, ex ctio proba.
 plurimis locis, à diuerso finu maris, innu-
 meri, velut communi consilio cōuenien-
 tes, coniuncto agmine flatus Aquilonis
 petunt, & ad illud Septentrionalium ma-
 re partium quadam naturæ lege conten-
 dunt. Dicas, si ascendentes videas, rheu-
 ma quoddam esse. ita prouunt; fluctusq.
 interfecant, per Propontidem in Euxi-
 num Pontum violento impetu profluen-
 tes. Sed mox addit, ingruente hieme, &
 postquam ibi fatiscauerint, immēso agmi-
 ne regredi. Vide locum: & utramvis le-
 ctionem defendi posse, tu defendes.

* COM. pag. 139. Festinaui, & cecidi.
 ac totam hanc notulam rescribi sic volo:
 Agrippinæ sobrinâ prior.] Sine quod
 Iurisconsulti suggerunt, propior: csi ea- Me repre-
 dem vis alteri illi vocula. Lepida autem hendo.
 Germanico patri Agrippina, consobrina
 fuit. Filia ergo Germanici, Lepida sobrinâ
 propior.

E AD LIB.

AD LIB. XIII. ANNAL.

102. **P**OMPONIA Græcina, super-
stitionis externæ rea.] *Chri-
stiani sui credo accusatam hanc faminam,
sive, ut tunc confundebant, Iudæi sui. Non
ergo superstitionis, sed religionis. Esi
universe fateor, genus hoc ad θρησκείαν &
inanem externumque cultum, nimis pro-
xum.* * Strabo pulchrè & ex Veri, ad το:
ἀπαρτε; ὃ δ' ἔστι δεισιδαιμονίας ἀρχὴ τις οἷον
τὰ θυμῶν, αὐτὰ δὲ καὶ τὰς ἀδρά; θεο-
κρατεῖ, θεοὺς τὰς ἐμπλησὺν διεσπείρας τῶν
θεῶν, καὶ ἑορτάς, & ποταμούς, ἀπὸ τοῦ θεοῦ
αὐτὸν καὶ αὐτὸν ζῶν ὁλοκρῖται τὰς πε. Super-
stitionis auctores & duces esse fami-
nas, omnes opinantur. Ex enim uerò vi-
ros inuitant ad superuacuos nimiosque
deorum cultus, & dies festos, & venera-
tiones. At rarò profectò vir caelebs & sibi
uiuens inuenietur talis.

Cossutianum Capitonem Cili-
ces detulerant.] *Hic homo & hac ipsa
accusatio est, de qua Fabius scripsit libro VI.*
Egregiè nobis adolescentibus dixisse ac-
cusator Cossutiani Capitonis videbatur,
Gracè quidem, sed in hunc sensum: Erubescit Cæsarem timere.

103. Ne

* Lib. VII.

Fæminæ su-
perstitiosulæ

Viros cor-
rumpunt.

Capito ac-
cusatus.

103. Ne pugnam priores adirent,
prædicit.] *Probum quod in Romano libro*
est, priores auderent. Velle etiam edicit.

104. In cornibus pedes sagitta-
rius, & cetera manus equitū ibat,
productior cornu in sinistro per
ima collum.] *Emendatus*
Tacitus. *Expeditor omnino &*
verior erit lectio: productiore cornuum
sinistro. E cornibus, inquit, productius eras
sinistrum. & causam addit.

105. Otho, siue amore incautus,
laudare formam elegantiamq. vxor-
is apud Principem.] *Verè incautus.* *Amantium*
& similitimā vecordiā ille Candantes apud loquacitas.
Iustinum libro 1. Hic vxorem, quam pro-
pter pulchritudinem deperibat, prædica-
re omnibus solebat, non contentus volu-
ptatum suarū tacitā conscientiā, prorsus,
quasi silentium damnum pulchritudinis
esset. Vecordiā inquam simili, sed & fato.

106. Temperata apud transmarini-
nas prouincias frumētū subuectio.] *Obscurior*
Quæ hæc subuectio? illane, quæ Romanæ Taciti locus.
ex Africā & Aegypto puta, aliisque pro-
uinciis ad alimenta plebis. An intellegit *Frumenti*
in ipsis prouinciis modum positum, quò subuectio.
& quatenus frumenta sua adueherent?
Fraudes enim & hic committi solere, &

E 2 molestias

molestias obici provincialibus, è Taciti Agricolâ discēs. Emere, inquit, vltro frumenta, & vendere cogeantur. Deuortia itinerum & longinquitas regionum indicabatur, vt ciuitates à proximis hibernis in remota & auia deferrent: donec quod omnibus in promptu erat, paucis lucrosū fieret.

Legati ex-
teri, in Or-
chestra.

* COM. pag. 154. *Ritum, quo benè meritis & sociis datum aduoto, vt Legati eorū spectarent in orchestra: egregius Iosephi locus firmat, lib. XIII. Antiquit. cap. XVII.*

Decretum C. Caesaris & Senatus recitat pro Iudeis, in quo hac verba: δαδῶται τε ὑμῖν, καὶ παῖσι τοῖς αὐτοῖς, καὶ ἀποδοταῖς τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν παρεθεῖσιν, ἐν τε πυγμῇ μοιρομαχῶν & θνητῶν, καὶ τελευτῶν καὶ τῶν συνηνητῶν ἀπορεῖν: Concedi Hircano eiusque filiis, item Legatis qui ab eo missi, gladiatorum & ferarum pugnas spectare, in sedibus Senatorum.

107. *Quanto magis profana, & vsu polluta.] Adde vocem è priscâ editione, & vsu viliori polluta. Vestes vult sanguinis aut seminis notis sordentes.*

AD LIB.

AD LIB. XIV. ANNAL.

109. **E**MINENTIBVS tecti parietibus,
forte validioribus, quam-
uis oneri cederent.] *Video esse qui le-
gant, quàm vt oneri. haud ab re. At mihi
etiam vox parietibus, non firma.*

Quod contra subsidium sibi?]
*Romana editio, suffragium sibi? Nec dam-
no. Sanè Suffragari, adiuuare & opem fer-
re est: vt Refragari, obsistere. Inde & Re-
fragium, quod Græcis ἐναντίον. Hegesip-
pus lib. v. cap. xxvii. Gubernator obliquat
velorum sinus, & sine refragio scinditur
fretum. eâque voce & aly vsi.*

Refragium.

Qui nihil contatus, poscit sum-
mam sceleris.] *Id est, peragere cupit
quod capit agere, & extremam velut ma-
num sceleri imponere.*

110. A Cæsare, perfecto demum
scelere, magnitudo eius intellecta
est.] *Ita fit. currimus ad scelus præcipites,
quod sedente impetu, veris mox pretiis
astimamus. Aurea gnome, sumptane à
Menandro? certè ab illo antea sic elata.*

Pulchra sen-
tentia à Me-
nandro ostēsa

* Οὐδ' εἰς ξυνοῖδεν ἑλμαρτάνων, πρὸς ὅσον
Ἀμαρτάνει τὸ μέγεθος, ὅσπερ ὁ ὄραϊ.

* Stobæus citat.

At nemo peccans, criminis sui modum
Peccando nouit, re peractâ perspicit.

E 3

Postea-

Posteaquam frustrâ qblata sint.]
*Nam expediui me olim. at nunc adhaream
 Romana lectiōi, optata sint. Interpretor,
 Posteaquam frustrâ ea voluerit voveritque
 Agrippina.*

Publicâ fortunâ extinctam re-
 ferens.] *Et inprimis ipsius priuatâ. Hinc
 illud, iure laudatum Quintiliano, Afri-*
cani Oratoris ad Neronem super hac moris:
 Rogant te Cæsar tuæ Galliæ, vt felicitatem
 tuam fortiter feras.

Acutum di-
 ctum Afri-
 cani.

III. Ratusque dedecus amoliri.]
*Romana editio, dedecus molliri. quod ego
 præfero.*

Solicitata in
 Rufo scri-
 ptio.

* COM. pag. 161. In verbis Rufi: Cy-
 renas Ptolomæi antiquioris liberalitate
 suscepimus, vereor vt menda sit, sed occul-
 tior. *Quis ille Ptolomeus antiquior? Ple-
 rique omnes Aegyptij reges Ptolomæi, &
 parum proba aut recepta discriminis hæc
 nota. Ausim rescribere, Ptolomæi Apionis.
 Nā hîc sanè rex, Ptolomeus fuit, sed cognom-
 ento Apion. Appianus l. Civil. Sequenti
 anno, sextâ & sexagesimâ Olympiade, po-
 pulus Romanus duabus prouinciis ex te-
 stamenti regū est auctus, Bithyniam Ni-
 comede relinquente, Cyrenen Ptolomæo
 ex Lagidis, cui Apioni cognomētum fuit.*

Haud

Haud ignobilis Barbarus cum
relo repertus.] *Vnus Megistanum. est q̃
ille ipse, de quo Frontinus sic narrat.* Do-
mitius Corbulo, cum Tigranocertam
oblideret, in quemdam ex Megistanis
quos ceperat, animaduertit. caputque eius
ballistâ excussum, intra munimenta ho-
stium misit. Id fortè decedit in medium
concilium, quod tum cum maxime habebant
Barbari. ad cuius conspectum velut
ostento consternati ad deditiōem festi-
nauerunt.

Lux noua à
Frontino.

113. Puteoli ius coloniae.] *Placet
eruditissimo nostro Pighio truncum locum
esse, ob causas ipsas quas in Commentario
dixi. Itaque supplet voce additâ, Puteoli
nouum ius coloniae. * Ipsum vide. Nam
nos sententiâ nostrâ non demonemur, quam
in extremâ Notâ posuimus, de toto opido in
coloniae ius nunc translatò.*

Pighij iudi-
cium.

* In Heracle
Prodicio.

* DIXI. Com. pag. 164. milites Rom.
calibes fuisse: & probaui. Non ergo repu-
gnat huic sententiâ Linii, qui diserte ux-
ores is attribuit? libro XXI. in Scipionis ex-
hortatione ad milites: Vnusquisque se non
corpus suum, sed coniugem ac liberos ar-
mis protegere putet. Respondeo. Tempo-
raneam tunc (bello Punico secundo) militiam
fuisse

Milites cali-
bes.

Linius ab-
nuere vide-
tur.

Is nobis adiunctus.

fuisse, nec legibus suis, ut postea, denincta. Capiebantur, mittebanturque milites, non pro stipendiorum tempore, sed bellorum. At perpetua & firma xxv. annorum militiâ instituta, hoc quoq. inductum de calibatu. Sanè etiam Iurisperiti hac causâ, causam soluendi matrimony Militiam numerant. L. LX. Bonâ gratiâ dissolui matrimonium illud dicitur, quod propter sacerdotium, sterilitatem, valetudinem, militiam, retineri non potest.

114. Quasi ara æternæ dominationis.] Dubitavi, an arrâ, nec temerè.

Ara Claudio

Non tamen nescius sum aras etiam Claudio in Britannia positas. Poëta eius ani, ad ipsum:

Oceanusque tuas ultra se respicit aras.

Qui finis mûdo est, nō erit imperio.

Nectamen hic in Tacito, Templum idè rectè dixeris, Aram.

Patibula, ignes, cruces.] Diuersa

Patibulum
d. cruce
distinctum.

hac igitur, Patibula & Cruces? quodam sensu. Patibulum enim propriè, in quo suffixus homo expanditur, transuerso tamen ligno. Crux verò etiam, cum is erecto simplici que stipiti adfigitur, siue infigitur. Seneca (pauci attenderunt) discriminat pulchre, ad Martiam. Video istic cruces nec

Crux ex vno
sape ligno.

vnus

vnus quidem generis, sed aliter ab alijs fabricatas. Alij, capite conuerso in terram, suspendere: alij, per obscena stipitem egerrunt: alij brachia patibulo explicuerunt.

*Quid enim aliud est, stipitem per obscena agere, quàm quod Græci dicunt σκολο-
ωίζω? id est, palo infigere, siue vulgi verbo Impalare. Atqui id, Crucem quoque, vt ex Seneca vides, appellarunt. Inde apud eundem scriptorem Acuta crux in Maccenatis versibus legitur: cedo, quo alio sensu? Hanc mihi, vel acuta Si ^{sedea} cruce, sustine. Ita enim legendi versiculi, (idque è libris scriptis) non vs emendarunt Romæ, vel acutam, Si das, sustineo crucem. Non inquam, non. lex eius carminis repugnat, quæ primà sede vult Trochaum. Bene autem Sedere hîc dictum: quia qui per postica surrecto stipiti infixus, sessionem meditari contractis ita membris videtur. Sed dixi etiam Affixionem, Crucem dici. Pro me Ausonius in Carmine cui titulus Cupido crucifixus. Non enim alia ibi crux, quàm myrtus arbor, cuius summo stipiti alligatur puer, nec id expansis manibus, sed post tergum reuinctis. Ait:*

Huius in excelso suspensum stipite
Amorem

E 5

Deuin-

Crux eur
Acuta Maccenati.

* Ea vox in
bisyllabam cō-
trahenda, ver-
sus causâ.

Sedere in
cruce.

Suspensio
vel affixio
ad simpli-
cem arbo-
rem, crux
dicta.

Devinctum post terga manus, substri-
ctaque plantis

Vincula marentem, nullo moderami-
ne pœnæ

Addigunt.

Sallustiana
mutatio.

115. Cuius aduersa, prauitati
ipsius, prospera, ad fortunam reip.
referebat.] *In Rom. edit. legas, prospe-
ra, fortunæ. At sententia ipsa sumpta à
Sallustio: cuius Fragmentum in similes ca-
lumniatores: Ad hæc, rumoribus, aduersa
in prauitatem, secunda, in casum; fortu-
nam in temeritatem declinando, corrup-
pebant.*

Scholiastes
Persij corre-
ctus.

116. P. Mario, L. Asinio coss.] *No-
men huius primi consulis corrupte legas in
vetustâ Persij vitâ nuper cum Iuuenalis
Scholiaste editâ. Decessit Persius VIIII.
Kalend. Decemb. Rubrio Mario, Asinio
Gallo coss. Scribe, Publio Mario. cui co-
gnomen fuit, Celsus.*

118. Inornatumque robur subfi-
dio impensius regis.] *Inornati vox
displicet, cum sequantur verba parum illi
congrua. Malim, inordinatumque. id est,
incompositum ætatis huius robur.*

* DE Tigellino quæ scripsi Com. pag.
168. licet augeas additiunculâ istâ. Mentio
hominis

hominis, imò brevis vita descriptio, in Scholiaſte veteri Iuuenalis, ad verſum, Pone Tigellinum. C. Fulcinius (corrigendum, Tigellianus.

C. Ofonius) Tigellinus, patre Agrigentino, Scylaceum relegatus iuuenis, egens, verùm admodum pulcher, in concubinat-um à Bincio & Lucio Domitio maritis Agrippinæ & Fulviæ ſorum Cæſaris, at-que in vtriuſq. vxoribus ſuſpectus, ob hoc vrbe ſummotus. Plura illic vide, ſed hæc Scholiaſtes correctus.
corrige: A Vinicio & Lucio. itẽmque:

Agrippinæ & Liuiæ, ſorum C. Cæſaris. Nihil certius. Nam M. Vinicius Liniam Germanici filiam vxorẽ habuit, & L. Domitius Agrippinam. Tacitus lib. VI. Idẽ Tigellini nomẽ corruptum odoror in Egeſſippi lib. IIII. cap. XX. vbi de Nerone. Et ideo, inquit, nequiſſimis ſe Nymphidio Et Egeſippus
& Gemellino præcipuẽ credendum putauit. Gemellinum hunc nuſquam reperias, & ſuppone fidenter Tigellino. Adprobat, quod ipſe ſubdit deſertũ Neronem ab vtro-que: quod hiſtoriæ, & nominatim de Tigellino Tacitus, prodiderunt.

118. Sullam, ſimulatorem ſegni-
tiæ, dum temeritati locum repe-
raret.] *Sape ſic enenit, vt qui maximẽ* Callidẽ am-
bitioſi.
ambitioſi, occultent. Pulchrẽ & ad Ta-

citi

citi lucem Seneca in Oedipo:

Certissima est regnare cupienti via,
Laudare modica, & otium ac somnium
loqui.

Ab inquieto sæpe laudatur quies.

Eiusdem sententia illud Nostri est: Cuius
disparem mitioremque naturam contra
interpretabatur. lib. IV. *Hist. in extremo.*

119. Hæc in ore famæ, credentium
otio agebantur.] *Modius noster in No-
uo-antiquis legit, more famæ. &, auge-
bantur. acutè.*

Quis Cæra-
nus?

Cæranum.] *Ne nunc quidem aliquid
de illustri tunc Philosopho repperi, nisi quod
Plinius Indice libri II. inter auctores quos
delibitavit, recenset Cæranum. In Seneca
epistolâ LXVI. valdè celebratur huius aut
Claranus quidam Philosophus. nunquid ibi
Cæranus? aut magis, in Tacito Claranus?
Sed γλωσσαι ποῖ ποσὺν;*

Agricolæ
acumen.

His haudquaquam Nero.] *In
Agricola codice notatum: His motus Ne-
ro, an pœnitentiâ flagitij. sed ingenio, ut
opinor, duce.*

120. Communèque Germanici,
ac postremò Agrippinæ nomē cie-
ret.] *Accipere possis, appellasse Octaviam
patris nomen, qui Germanicus dictus, uti
& Nero*

& Nero. Commune igitur utrique. Tamen cum in priscis libris sit, Communefque; nata mihi lectio, cum manesque germani. Ut fratrem appellauerit sublatum, & deinde matrem.

Diuinatio.

AD LIB. XV. ANNAL.

122. **V**RBEM magnitudine inæ-
nium validam.] Adeò, ut
Appianus producat mœnia Tigranocerta
in altitudine ad quinquaginta cubitos: quæ
in imo adaptata equorum stabulis. Vide
eum in Mithridatico.

* COM. pag. 170. dissero de Equo con-
sulari. Illustrat amplius hunc morem Dio-
nysius lib. x. Antiq. Rom. quâ parte de L.
Quinctio agit Dictatore iam electo. ως δὲ
ἐγὼς ἡὼ, ἵππους τε ἰωτὰς φαλάγγας κεκοσμη-
μένους δὲ ὀρεπῆσι περὶ σῆζον, καὶ πελίκους ἀμα-
ταῖς ράβδοις, ἐδῆτάς τε ἀλουργὰς & τὰ ἄλλα
ὡδῶσµα οἷς περὶ τὸν βασιλέων ἐκε-
κῶσµεν ἀρχή, περὶ σῆζαν. id est: Ut paullo
propior iam erat, equos ei faleris decorè
ornatos adduxerunt, & secures cum fa-
scibus, vestesque purpureas, & alia in-
signia, quibus olim regum imperium de-
coratū erat, obtulerunt. Ex quibus clarum,
inter

Equus Con-
sularis.

Cum falctis

inter Magistratus insignia, Equos fuisse
faleratos: & , nisi fallor , è publico dados.

Arsanias
fluvius.

124. Fluvio Arsameti (is castra
præfluebat) pōtem imposuit.] Non
alibi lectus nobis hic Arsametes: & omni-
no arbitramur falsum. Magis, quia in Dio-
nis fragmētis (edidit haud ita pridem Ful-
nius Vrsinus) hic ipse fluvius Arsanias di-
citur. Verba Dionis: ἀρχὴν αὐτῶν ποταμῶν
μελοπονάρμος, ἢ αὐτὸν ποταμὸν αὐτῶν ἀρσανίαν
ἔσθ' ὥπ. Parthus dimisit Pætum, prius
cum eo pactus ut ponte sibi iungerent flu-
vium Arsaniam. Nominat & ante, Πα-
ρδεῖαν ποταμὸν ἀρσανίαν ποταμὸν ἔσθ' ὥπ. Ran-
deiam (opidam, siue vicum, ubi Pætus ob-
fessus) ad Arsaniam fluvium sitam. Pli-
nius quoque Arsaniam agnoscit, & in Eu-
phratem labi facit, libro v. cap. xxiiii. Sed
& Plutarchus in Lucullo. Itaque corrigi
prorsus velim in Tacito, Fluvio Arsaniae
(etenim is castra præfl.) litteris postremis
in aliam voculam reformatis. Emendabis
iterum, infra.

Tacito resti-
tutus.

Sed Parthi quasi documentum
victoriæ iusserant, namque iis vsui
fuit.] Ex Taciti consequā narratione in-
dices legendum, Neque iis vsui fuit. Et
firmat certè Dio, qui in hac re (ut saepe) ve-
lut in-

Coniectura.

but interpretes Tacit. ἡ αὖ πρῶτον ἀρσενία
 ζώων. ἐχὼν γὰρ ἑδῆτο (περὶ γὰρ αὐ-
 τὸν διελήλυθι) ἀλλ' ἡ αὖ ἐνδεύεται σφίσιν, ὅτι
 κρεῖττον αὐτῶν ἦν.

Elephanto insidens, & proximus
 quisque regi vi equorum perrupê-
 re.] *Suspicio de loci defectu. Nōne ple-
 riq. Parthorum in equis (talibus illorum mi-
 litia) non solum proximi regis? certè. Ad-* Item aliam.
*de quod Dio disertim narrat, regem qui-
 dem elephanto, alios sine usu villo pontis,
 ut prius, transisse. αὐτὸς μὲν (ὁ βασιλεὺς)
 ἐπὶ ἐλεφαντός, οἱ δὲ ἄλλοι, ὡς περὶ καὶ πρὸς
 ποταμὸν, ἀνέχοντο. Itaque fidenter, fortasse
 & feliciter, expleo: & proximus quisque
 regi, alij vi equorum perr. Hac mente. Rex
 quidem in elephanto, & in simili belluâ eius
 exemplo primores transisere, aliud vul-
 gus in equis.*

Amnēmq. vt omnium medium
 faceret.] *Ex Rom. editione Franc. Mo-
 dius, vt olim, profectū rectè.*

* COM. pag. 172. nota ritum sacrati
 fœderis apud Persas, tactu dextra. Firmat
 Gemistius Plethō lib. II. de rebus Græco-
 rum: Persarum rex Mentorem, quod de-
 xtram dedisset, (maxima enim hæc apud
 Persas fides) conseruauit.

Dex. fræ, sin-
 cra Persis.

COM,

Imperatorū
vultus in si-
gnis.

* COM. pag. eādem. aio Imperatorum
imagines expressas in signis militaribus,
& adiectas ad hastam. Habe etiam hoc ex-
imium exemplum ab Eusebio lib. I. De vi-
ta Constant. cap. xxv. ubi Labari formam
describit. τὸ δ' ὀρθιον δορὺ, τὴν τῆς θεοφίλως
βασιλέως εἰκόνα χρυσῇν μετὰ σέρπων, ἧς τ'
αὐτὸς παίδων ὁμοίως ἔφερε. Erectum verò
hastile, imaginem pij Imperatoris au-
ream pectore tenus expressam, atque vnā
filiorum eius habebat. *Ibidem quod
scripsi de hastili argento obducto, nihil ne-
gauerim quin & auro. Eusebius eodem loco:
ὕψηλόν δορὺ χρυσῶ κατημυσμένον: hastile
oblongum, auro tectum & vestitum. Et
in Plinij verbis frustra satago. hoc saltem
euincunt, quòd saepius militaria signa ex
argento.*

126. Scire, quantum intus discor-
diarum.] *Sententiam adiungeris, si scri-
bas: Sciret.*

Statua deo-
rum i. c. ailes.

Sedes effigiem Neronis sustine-
bat.] *Ergo statua hac ut apparet, in sede:
exemplo scilicet deorū, qui sic plerumq. ficti.
Plinius Panegyrico: Iamdudum illi radia-
tum caput, & media inter deos sedes, auro
staret aut ebore.*

Conuiuuiū buccinā dimitti.] *Cir-
cuiui*

cuius olim hunc ritum, non tetigi. At nunc in manum mihi dat Polybius, libro XIV. Est ea Romanis consuetudo, ut tempore conuiuandi, cuncti tibicines ac buccinatores ad tentorium ducis personent, ad hoc, ut nocturnas custodias suis locis per id temporis constituent. O locum opportunum, & huic rei unicum: è quo etiam Lúcio lux, qui morem hunc, sed obscurius, tangit, libro xxx. Tribunis edicit, ut ubi prætório dimisso, signa concinuissent: ex templo educerent e castris legiones. Ita, ut imperauerat, signa sub occasum solis efferri coëpta. Scribit uterque de Scipionis astu, quo castra Syphacis clam inuasi.

Buccina in
conuiuio
prætorum.

Et structa ante Auguralem aram subditâ face accendi.] *Hæc in loco olim: quem nunc quidem perambulo leui pede. Lego: structam ante Auguralem aram.*

Tacitus cor-
rectus.

Non enim vult structum aliquid ascensumve ante aram fuisse (non ille mos) sed in ipsâ, quam collocat ante Auguralem, locum in dextrâ Prætorij parte, ut docuimus ex Hygini verbis, libro. II. Sed quis istè ritus? nisi fallor, ille ipse qui in priuatorum etiam conuiujs, carpenti aliquid è dapibus & libandi in honorem deorum, hoc tamen discrimine, quod vulgò in focum libamenta

illustratus in
obscuro ritu

Libamenta
in focum.

F

ea illata

ea illata, sedem scilicet Larium: hic in
Aram, paullo augustius, & pro splendore
Imperatoris. Et de libatione quidem va-
rii testes: propriè ad hunc morem isti. Ho-
merus in Achilles conuiuium, libro IX.

* - dicitur iustus
sacrificare
Patroclum so-
cium. hic li-
bamina iecit
in ignem.

* Θεοῖσι δὲ θυῶσαι ἀνέσχετο
Πάτροκλον ὃν ἐταῦρον. ὃ δ' ἐν πυρὶ βάλε
δυνάεας.

Dionysius lib. III. Antiq. Ἀπὸ τῆς ἐξίας τῆς
βασιλέων, ἐφ' ἧς ἄλλας τὲ συντελεῖσι ρωμαῖοι
ιερευίας, καὶ τὰς δὲ τῆς δειπνῶν ἀπαρχὰς
ἀγίλλεσι. E foco regio, in quo cum alia sa-
cra Romani facere solent, tum & cæna-
rum libare primitias. Plutarchus de Fort.
Rom. facit Ocrisiam ἀπάργυρα καὶ λοιπὴν
λαμβάνουσιν δὲ τὸ βασιλικὴς ἑαπέλης, καὶ, ὡς
περ εἰώθη, τὰς πυρὶ ἐπιβάλλουσιν: primi-
tias & libamenta capientem ἐ mensὰ re-
giâ, & vt solet, in ignem coniicientem.
Persius in patellâ poni & deferri solere
ostendit:

Persius cor-
rectus.

—cultrixque foci secura patella.
Vbi vetus Interpres: Quia delibantia (pu-
to, delibata) dapes in eâ positæ ad focum
feruntur. Inde Patellarij dij, Plauto: inde
Varroni scriptum: Deos colere, & dare in
patellam μνησθὲν κρέας. Tibullus huc aspexit,
Lares compellans:

Adsitis

Adfistis diui. nec vos è paupere mensâ Tibullo lux.

Dona, nec è paruis spernite fictilibus.

Etiam Linus, libro xxxix. Inter pocula Et Linus.

atque epulas, vbi libare diis dapes, & benè precari mos esset. *Denique Horatius:* Et Horatio.

— vernalque procaces, Pasco libatis dapibus. *satyricè & ambiguo sensu. siue quia non pasceret vernas, nisi prius libatis dapibus: siue quia è libatis dapibus. Et hoc postremum, ut religio poëtae fuit, magis censam ex eius mente. Non enim semper comburi libamēta ea mos, saepe apponi tantum, & mox edi. Artemidorus hoc clarè notat de sacrificiis, eo cibo se sustentantibus. libro III. cap. III.*

* COM. pag. 175. *Interpreti hercules succenseo (et si fido aliis & docto) qui me ut iniuste Pausaniam arguerem fecit. Nam ipsum Græcè nuper editum cum vidi (anteà numquam fuit copia) verba eius in aliam sententiam, hac repperi: ἡ ἐλπίς ἐστὶν ὁ Νέερον τὴν ἐλλάδα ἀφίστηναι πάντων, ἀλλὰ γὰρ περὶ δὴ μὲν ποιεῖσά μιν ὁ Ῥωμαίων. Σαρδὼν δὲ ἡ ἴσος ἐς τὰ μέγιστα ὁδοῦ ἀμύμονα ἀντὶ ἐλλάδος σφίσιν ἀντέδωκεν. quorum verborum vera hac sententia: Omnium immunem & liberam Nero reliquit Græciam, permutatione quadam cū populo Romano*

Pausaniam culpauit, per alienam culpam.
* Romulus Amalæus est.

factâ. Sardiniam enim insulam beatam
& vberem, pro Græciâ ei adtribuit. Ita
palâm lati erroris illius Pausanias libera-
tur: qui non hoc vult, vt Sardinia tunc de-
mum prouincia sit facta. non hercules, non,
sed vt cum populo permutata. Hoc tamen
ipsum an verè? ambigas iure. quia Strabo
libro ultimo, & Dio LIII. Sardiniam iam-
inde à primâ diuisione Augusti, collocant
inter Populares. Quod si mutatum à me-
diis Principibus: Dionem id non monuisse
profectò mirum est.

Sardinia an
populi?

128. Videbaturque Nero conden-
dæ vrbis nouæ gloriam quæsisse.]
Sulpicius Seuerus lib. II. Sac. Hist. mutua-
tus hoc est à Tacito: Sed opinio omnium
inuidiam incédij in Principem retorque-
bat, credebaturque Imperator gloriam in-
nouandæ vrbis quæsisse.

Hauftum è
Tacito.

Et lectisternia ac peruigilia.] Pro-
bè omnino Lectisternia. cum tamen in vet.
Budenſi sit, Sellisternia: non nefas suspica-
ri Solisternia. vt intelligat feminas, (re-
ceptissimo tunc ritu) corpora in humum
abiēcisse, ad aras deorum repsiſſe. Lucan.
libro II.

E libro diui-
natiuncula
nata.

Solo se ad-
figunt mu-
lieres.

[duro
Hæ lacrimis sparsere deos, hæ pectora
Afflixere solo.

Statius

Stattus: ——— omnibus aris

Illacrimat, signatque fores, & pectore
terget

Limina.

Et in Livio, Polybio, Apuleio, exempla.

Sed non ope humana neq. largi-
tionibus decedebat infamia, quin
iussu incendium crederetur.] *Hæc,*

& quæ sequuntur, transscripsit iterum

Sulpitius: Neque vllâ re Nero efficiebat,
quin ab eo iussu incendium putaretur.
Igitur vertit inuidiâ in Christianos, acta q.
in innoxios crudelissimæ quæstiones. quin
& nouæ mortes excogitatæ, vt ferarum
tergis contecti laniatu canum interirent.
Multi crucibus affixi, aut flammâ vsti. Ple-
riq. in id reservati, vt cum defecisset dies,
in vsum nocturni luminis vrerentur.

*Haustum e
Tacito.*

129. Famam carminum eius pre-
mebat Nero.] *Sed idem tamen post mor-
tem, famam ei non inuidit, id est legi &
edi permisit. Hoc vult inscriptio vetus:*

*Lucani fa-
tum felix.*

M. ANNAEO LVCANO

CORDVBENSI POETAE

BENEFICIO NERONIS

FAMA SERVATA.

*Gaude liberrime poetarum: litasti Genio
Aeternitatis.*

F 3

Pugio-

Suspecta
vox.

Pugionem templo Salutis detra-
xerat, gestabatq. velut magni ope-
ris sacrum.] *Gestabatne pugionem? non
is mos Romæ, & per hanc vanitatē homo se
palam retexisset. Aliud omnino verbi fuisse
suspicio: seruabatque: iactabatq. aut tale.*

Rodolphi
acumen.

Quamuis absurdum videretur
& inane, aut ipsi Antoniam no-
men & periculum commodauiſſe.]
*Rodolphus peracutē: aut inani ſpei Anto-
niam. Hi tales homines, ſi ad Criticā ſerio
ſe dediſſent, quid nō peruiſiſſent? Et tamen
nos Pelei placemus nobis in hac macherā.*

Pædagogia.

* COM. pag. 181. *Ad ea quæ de Pæ-
dagogis, facit locus in Notiā Imperij. ubi
ſub diſpoſitione viri ſpectabilis Caſtrenſis
collocantur, PAEDAGOGIA. MINISTE-
RIALES DOMINICI. CVRAE PA-
LATIORVM.*

Verginius
Rhetor.

* COM. pag. 182. *Quis hic Verginius,
nunc demum repperi. Nempe eius aui Rhe-
tor, quem Perſij vetuſta vita commemorat.
Studuit, inquit, apud Grammaticū Rem-
mum Palæmonem, & apud Rhetorem
Verginium Flaccum. Vbi tamen vetuſtus
codex B. Vulcanij, Flauum habet. Eſt
ille ipſe, de quo Fabius lib. III. Scripſit de
eādē materiā (Rhetoricorum) non pau-
ca Cor-*

ca Cornificius, Celsus, & Lænas, & ætatis
nostræ Verginius, Plinius, Rutilius. *nominatque & aliàs.*

134. Atilia mater Lucani, sine ab-
solutione in supplicio dissimulata.]
*Romana editio, sine absolutione, sine sup-
plicio. probissimè.*

Neu compositam & oblitteratam
mansuetudinem Principis, nouam
ad sæuitiam traheret.] *Praue scri-
ptum, & in contumeliam Neronis. Valde*
scilicet Principem laudent, si oblitteratam
clementiam eius dicant: id est, abolitam &
sépultam. Ne dubita scribere: cōposita &
*oblitterata mānsuetudine Principis. Hoc vo-
lunt. ne ea que oblitterata iam essent & tan-
tum non deleta ex animo Principis: ille reno-
naret, & noua sæuitiæ materiæ suggereret.*

Correctus
Tacitus.

AD LIB. XVI. ANNAL.

135. **M**ISSIS visoribus.] *Mirum*
*ni Sallustio quoque hæc vox re-
stituenda apud Fabium lib. ix. Vnde vsque*
cō processum est, vt Non pæniturum, pro
non acturo pœnitentiam: & * Visuros, ad
videndum missos idem auctor (Sallu-
stius) dixerit. Puto Visores: & hinc sum-
pssisse nostrum.

* Nam quis
hic Tropus?

Fabius emē-
datus.

F 4

Sc

Se æquum.] Feci, seque vnum. Possis
etiam, seque imò.

Cœtum illum manu veneratus.]
In culpâ ponit Tacitus. Tamen Imperato-
ribus postea id seruatum, ut sollenni ritu
Populum adorarent in Circo. Claudianus
pulchrè De VI. Cons. Honorij:

O quantũ populo secreti numinis addit
Imperij præsens species! quantamque
rependit

Maestas alterna vicẽ! cùm regia, Circi
Connexum gradibus, veneratur purpu-
ra, vulgus: [vallis

Consensuque cauæ sublatus in æthera
Plebis adorata reboat fragor.

Seueramq. adhuc & antiqui mo-
ris retinentes Italiam.] *Rod. Agricola*
legebat: seueraque. &, retinente Italiâ.

L. Silanum.] *Corruptè hoc nomen*
scriptum in Commentario Iuuenalis, ad
illud Sat. 1. — magni delator amici.

Heliodorũ dicit Stoicum Philosophum,
qui Liciniũ Silanum cõdiscipulum suum
testimonio oppressit. *Lege, L. Iunium.*

138. Idem Annæum Lucanum ge-
nuerat, grande adiumentum clari-
tudinis. quo interfecto, dum rem
familiarem eius acriter requirit, ac-
cusato-

Principes
populum
adorare so-
liti.

Scho'iaſtes
correctus.

cusatorem conciuuit.] *De Annaeo Mella sermo est, qui pater Lucani. Quàm igitur ridiculè scriptum & ὡς ὁ λόγος in Eusebiano Chronico ! L. Annaeus Mella Senecæ frater & Gallionis, bona Lucani filij sui à Nerone promeretur. Illène bona ? imò necem. ut ex Taciti reliquâ narratione videbis. Corrigo Eusebium sue Hieronymum: ob bona Lucani filij sui à Nerone perimitur.*

Eusebij
Chronicon
emendatum.

* COM. pag. 184. *Loco præmij sessio inter Viatores Tribunicios datur. Nam Tribunos honestissimo loco spectasse, vel hinc colligas, quòd Cesari Iulio inter honores decretum: ut semper sellâ curuli federet, excepto per ludos. Tum enim sessio ei in Tribunicio subsellio, inter eos qui quoque anno Tribuni essent, concedebatur. Dio lib. XLIIII. Itémque postea Augusto: ut in subsellis Tribunorum plebis federet. Dio idem, libro XLIX.*

Tribunorū
locus melior
in spectacu-
lis.

* COM. pag. 185. *Aio vota illa solennia pro salute Principis, nuncupata tertio Nonas Ianuarias, non Kalendis ipsis. Probavi, & addo nunc Eunapij locum in vitâ Maximi: ἡ ἕκτη δὲ ἡμέρα τῆς καλῆς ὥρας, ἀπὸ αὐτῆς Ιανουαρίας ἡμέρας Ρωμαῖοι προσνομαζούσιν, καὶ προσκυνοῦσιν πάντες αὐτῶν*

Vota, tertio
Nonas.

F 5 ὑπέρχουτο

ὁπότε τὸ τὴν Δωχίαν. Et hunc Caij Ic^a De
 verbor. sign. Post Kalendas Ianuarias die
 tertio pro salute Principis vota suscipiuntur.
 Denique hunc Dionis clarum, lib. LIX.
 Καὶ εἴτη δὲ ἡμέρα τῇ τὰς εὐχὰς ἐχέσῃ συν-
 ἦλθον μὲν, &c: Tertiâ autem die, qua Vo-
 ta fiunt, conuenerunt quidem, &c. Fir-
 ma hac videbatur: tamen concutit nos
 non nihil Tacitus lib. IV. Annal. Cæsar
 sollennia incipientis anni Kalendas Ianua-
 rias epistolâ precatus. Et subdit: Quem
 enim diem vacuum pœnâ, vbi inter sacra
 & Vota, vincla & laqueus inducantur?
 Et Tibullus ad Messallam:

—— Tyrio subtemine vestem

Indueras, oriente die duce fertilis anni:
 Cû fera discordes tenuerûnt flamina vëti,
 Et largita tuis sunt multâ silentia votis.

Sed flamus. & ad Taciti locum aio, non
 ita districtè verba capienda quasi illo ipso
 die Vota, sed quasi in propinquo. Aut ve-
 rius: etiam tunc Vota fuisse, sed ex ritu
 prisco, quæ soli Consules nuncupabant, pro
 Imperij & populi salute. Hac autem pro
 Principe subtexta, & die quidem latiore
 & augustiore pompâ. Quod ipsum de Ti-
 bullianis illis censeo. Sanè veteri rep. ne-
 gari non potest, quin Vota ipsis Kalendis.

Omitto

Alij videtur
 Kalēdis ipsis
 ponere.

Distinctio
 adhibita.

Omitto plures *Linij* locos: hunc do firmum
& clarum, lib. XXI. extremo: Consulem C.
Flaminium, conscientiam præteritorum, &
Capitolium, & sollennem Votorum nun-
cupationem fugisse: ne die initi magistra-
tus, Iouis optimi max. templum adiret. *Fieri*
etiam potest, ut plures dies Votorum fuerint,
ille tamen tertius ante Nonas præcipuus.

139. Facilius laturos singula car-
pentem, quam nunc silentium per-
ferrent omnia damnantis.] *En ca-*
lumniam. Viri boni silentio etiam apud
Tyrannum peccant. Audi illa apud Sene-
cam, Oedipo:

Nec silentio
satisfit Ty-
rannis.

CR. Tacere liceat. nulla libertas minor
A rege petitur. OE D. sæpe vel linguam
magis

Regi atque regno mutalibertas obest.

* COM. pag. 187. *Quæstorem à Consule*
mitti ad noto, exactorem supplicij. Quod ob-
servatum censemus duntaxat in iis, qui dam-
nati à Senatu. Nā Consul, eius caput: admi-
nister autē Cōsulis, Quæstor. Dio lib. LVIII.
de Geminio Ruse: Καὶ μαθὼν τὴν ταμίαν ὅτι
δικαιώσῃ αὐτὴν παρὰ τὸν αὐτὸς τε ἑαυτὸν ἔξω-
σε, ὃ ἐκείνῳ δείξας τὸ ἔαυμα, Ἀπάγγελον,
ἔφη, τῇ χειροσίᾳ, ὅτι* αὐτὸς ἔπος ἀποθνήσκει.
Audiens Quæstorem ad supplicium exi-
gendum

Quæstor,
supplicij ex-
actor.

* De mollitie
enim accusa-
tus erat.

92 IVSTI LIPSI AD LIB. XVI. AN.
gendum iam adesse, ipse se vulneravit: &
plagam ei ostendens, Abi, nuncia, inquit,
Senatui, virum sic mori.

140. Pecuniam magis dilargita.]
*Cape ad lucem historiae Scholiastes hanc
notam, ad illud Iuven. — faciet, quod
deferat, ipse. Egnatium Philosophum si-
gnificat, qui filiam Barea Sorani, quam
cum ipse ad magicam descendisset, horta-
tus detulit Neroni. Sed velim obiter cor-
rigi: quam, cum ipse ad magicam de-
scendisset hortatu, Neroni detulit.*

Scholiastes
correctus.

Arriam.] *Quam ille idem (sive etiam
alius: nec pugno.) Scholiastes in vita Persij
notat fuisse ei cognatam. Ipse Persius, in-
quit, decem ferè annis summè dilectus
apud Thraseam est, ita ut peregrinaretur
quoque cum eo aliquando, cognatam eius
Arriam uxorem habente. Quid est au-
tem, Diligi apud Thraseam? Solæus ser-
mo. Manuscriptus Vulcanij, apud Thraseam.
Facile correctu, à Pæto Thrasea. Commen-
tarij autem huius parum adhuc pervulgati
auctoritate saepe nitor. quis carpet? doctus
ille, probus: imò in plerâque parte & Probi.
Vtinam hodie sic commentemur! Debemus
eum P. Pythæo Ic. viro doctrinæ, iudicij,
vitæ directæ.*

Iterum.

Et iure lau-
datus.

IVSTI

IVSTI LIPSI
CVRÆ SECVNDÆ
AD
LIB. I. HISTOR.

141. **D**cc. & xx. prioris æui annos.]
Exactè si putis, xxi. reperiēs.

Dignitatem nostram à Vespasiano incohata[m.] *Quomodo? quāne Procurator sub illo Belgicæ? E* Plinio id* Lib. vii. suspicere: sed suspicere tantum. imò verius id ceperis de huius patre. Intellego ergo dignitatem eius incohata[m] à Vespasiano, Tacitus à Vespasiano Senator. quòd ab eo latitlanus factus, & relatus in ordinem primum.*

A Tito auctam.] *Quæsturâ, opinor, adiectâ.*

A Domitiano longius prouectâ.]
Quo Principe & Quindecimvir & Prætor fuisse, ipse testatur xi. Annal.

Diui Neruæ.] *Ait, Diui. Capit er- Scripsit post Neruam. go scribere eo mortuo & sacrato.*

Quattuor Principes ferro intercepti.] *Ne erres cum vulgo, neu Pisonem inter istos censeas. Intellegit enim Galbam, Othonem, Vitellium, Domitianum. Nam & ad huius exitum Historiam per-*

perduxit. Piso autem, dumtaxat Caesar,
non Princeps.

Tria bella ciuilia.] *Quæ? Othonis
in Virellium: huius in Flauium; & L. An-
tonij in Domitianū. de quo Sueton. & Dio.*

Qui Sueui
apud Tacitū

Vicini Sar-
matis.

Dio illustrat

Coörtæ Sarmatarum ac Sueuo-
rum gentes.] *De Sarmatis, etiam apud
alios leges: de Sueuis, vix puto. Catts sal-
tem nominant, in Domitiani quidem re-
bus. Sed tu scito. hos Sueuos, non illos esse
qui in ipsâ Germaniâ, & qui vulgò noti:
sed qui trans Istrum, astiti Sarmatis. Illi,
inquam, ipsi, quibus Vannius à Druso rex
datus, quique inter Marisum & Cusum
fluuios locati. Itaque militiâ plerumque
sociati cum illis. Libro XII. Annal. Ipsi
Vannio manus propria pedites, eques è
Sarmatis lazygibus erat. Etiam nunc bello
hoc in Domitianum. Dionis fragmenta
præclare (& absque iis hærebamus) Εν τῇ
μυσίᾳ Λύγιοι Σάρδοις πολεμήσαντες, ἀπε-
σβεῖς ἐπεμψαν, αὐτῶν τε συμμαχίαν ὡς δὲ Δο-
μιτιανῶ, & ἔλαβον. Ἀνανακτησάντες ὅτι τέ-
τω οἱ Σάρδοι ἀρροπαρέλαβον Ἰαζύγας, καὶ
ἀρροπαρροπαρέλαβον ὡς καὶ μετ' αὐτῶν τὸν
Ἰστρον ἀφελήσονται. In Mysiâ Lygij cum
Sueuis belligerantes, Legatos miserunt
auxilium à Domitiano rogantes. & impe-
trauerunt.*

trauerunt. Quod ægrè ferentes Sueui, la-
zygas assumpsere, & apparabant se tan-
quam Istrum vnà cum iis transitori.

Nobilitatus cladibus mutuis Da-
cus.] *Epitomarj de hoc bello Dacico, mul-* Bellum in
Dacos.
ta; & pœta Statius:

Das Cattis Dacisq̃ue fidem.

Iterum:

Hæc est quæ victis parcentia foedera
Cattis,

Quæque suum Dacis donat clemen-
tia montem.

*Cur montem disertè nominat? sicut in eâ-
dem istâ re:*

Tu ciuile nefas, tu tardum in foedera
montem

Longo Marte domas.

Quâne montana Dacia? ita esse scio: ta- Occultior
intellectus
in Statio.
men opinor in re occultius aliquid designa-

*ri. Enimô enim, & vnum mōtem duntaxat
appellat. Aspectum igitur à pœta cen-
seo ad ridendam & miri stuporis supersti-
tionem Dacorum; quibus Sacerdos in mon-
te quopiam Deus habebatur, & mons ipse*

*Sacer. Strabolib. VII. ὡς γὰρ δὲ τοῖς γέταις; ὁ
ιερός ἐνομάζεται θεός. καὶ τὸ ὄρος ὑπελειφθῇ
ἱερὸν, καὶ προσεγορεύσῃ θεός. Apud Geras
Sacerdos, Deus dicitur; & mons, Sacer*

existima-

*Dacorum fa-
tua religio.*

Daci Roma-
nis qui tint.

existimatur, atque ita appellatur. *At enim de Getis hoc Strabo. ita. sed tu disce, Getarum populum Dacos esse, ex Dionel lib. LI. & Strabone ipso statim. Etiam Appia- nus notat Getas ultra Danubium, à Romanis Dacos appellari.*

Nero Par-
this gratus.

Mota Parthorum arma, falsi Ne-
ronis ludibrio.] *Dat & accipit lucem Suetonius, in extremo Nerone. Denique cum post xx. annos, adolescente me, ex- stitisset quidam conditionis incertæ, qui se Neronem esse diceret: tam favorabile nomen eius apud Parthos fuit, ut vehe- menter adiutus & vix redditus sit. Post viginti annos, inquit, à morte Neronis. ergo in XIV. cōsulatu Domitiani, hic motus*

Domitianus
Vestales ex-
aminavit.

Pollutæ cærimoniæ.] *Vestalium nempe incestus. qua protraxit Domitianus, pariter & punit. Præter historicos, Pa- pinus allusit: qui prospectantem Domitia- num facit,*

— an tacitâ vigilet face Tröicus ignis,
Atque exploratas iam laudet Vesta mi-
nistras.

Servi in do-
minos audi-
ti.

Odio & terrore corrupti in do-
minos servi.] *Odio proprio, terrore à Domitiano. Nam ille vulgò vsus delatio- nibus & operâ servorum. Plinius Panegy- rico:*

rico, hoc tangens: Non enim iam serui, Principis nostri amici, sed nos sumus: nec pater patriæ alienis se mancipiis cariorum quàm ciuibus suis credit. Omnes accusatore domestico liberaſti, vnoque Salutis publicæ signo, illud, vt sic dicam, Seruile bellum sustulisti.

142. Non esse curæ deis securitatem nostram, esse vltionem.] *Impium, impium, tuum dictum, Tacite: etsi non imprudens. Nam humano ingenio si rem libras: cùm tot clades, tot tristia, tam rara in bonos præmia: quid nisi aduigilare deos tantum censeas in pœnas? Atqui nos scimus aliter: nec rem metimur ex iis modis quæ sunt, sed quæ futura. Qui vindicem tantum deum statuit, tollit ex deo quod est dei, imò quod deus: vim beneficam, salutarem, & adiuuantem. Itaque homo sile: & tecum alter ille tenebrio, qui clamat.*

Taciti callidum, sed impium dictum.

Ad simile Lucani. Lucan. II. 1111.

Felix Roma quidem, ciuesque habitu-
ra superbos;

Si libertatis superis tam cura placeret,
Quàm vindicta placet.

A quo, fallor, aut tu sumpsisti.

143. In secretum Asiæ repositus.]

In Lyciam, vt opinor, specie Legationis.

Colligo è Plinij lib. XII. cap. I. Licinius

G

Mucianus

Mucianuster Consul, & nuper prouinciæ eius (*Lyciæ*) legatus.

Ti. Alexander.

Tiberius Alexander.] *Ego hunc illum puto, qui in castris & gratiâ Corbulonis, libro XIII. Die pactâ, Tiberius Alexander, illustis eques Romanus, minister bello datus, & Viuianus Annius gener Corbulonis, in castra Teridatis venere. Qui & Iudææ Procurator, apud Iosephum libro XX. cap. III. Pater eius, item Tib. Alexander, qui Alabarches Alexandria, & frater Philonis Iudæi cuius nunc scripta habemus.*

Mauretania
à quo diuisa

Dux Mauretaniæ.] *Tingitana, & Cesariensis. Hanc diuisionem Plinius acceptam fert Cesari Caligula, lib. V. cap. I. Principio terrarum, inquit, Mauretaniæ appellantur, vsq. ad C. Cæsare Germanici F. regna: sæuitiâ eius in duas diuisa prouin-*

Dio à Plinio
discrepat.

cias. At Dio palàm aduersus, Claudio attribuit, lib. LX. Περχθέντων δὲ τέτων, ὁ κλαύδιος διχῆ τὰς μαύρας τὰς ὑψηλὰς ἐνεμεν, ἕ; τὰ τὰ πρὸ τῆς καὶ τὰ πρὸ Καιοῦρειαν, ἀφ' ὧν περ καὶ ὀνομαζόν) καὶ δύο ἄρχων ἵππεῦσι πρὸς ἐπαξί. His actis, Claudius Mauros dupliciter diuisit, in eos qui ad Tingim, & qui ad Cæsaream, vnde & nomina habent: & duobus equitibus præpositis eos permisit.

Analis

Anulis donatum.] *De hoc eodem*

Suetonius: Icelus paulloantè anulis aureis donatus, & Marciani cognomine ornatus, & iam summæ equestris gradus candidatus. *Viri docti interpretantur Summam equestris gradus, Præfecturam pratorij: haud improbè. Tamen ego magis intelligam de Procuratione, quæ propria equestris ordinis dignitas. An libertum promotum iri censeam ad Pratorij præfecturam, idque sub Galbâ: numquam.*

Suetonius
explicatus.

In provinciam Lusitaniam specie legationis seposuit] *Totidem verbis Suetonius: Sepositus est per causam legationis in Lusitaniam. Sed opera est videre diuisionē Hispania & Præfecturas, quoniam sæpe hîc intercurrit. Diuisa ea ab Augusto in duas provincias, Citeriorem & Vltiorem. Citerior, Tarraconensis etiam dicta: cui Galba præfuit, cui nunc Clunius Rufus. Vltior diuisa in duas provincias, Baticam & Lusitaniam. Batica populi fuit, & in eam missus Proconsul. Noster lib. iv. Vibius Serenus vltioris Hispaniæ Proconsul, non quia tota Hispania vltior (cautè legas) Proconsulem habuerit, sed quia eius pars melior Batica. Itaq. confundebant scribendo siue loquendo.*

Hispaniæ
diuisio.

Citerior.

Vltior.

Taciti dictio
restricta.

G 2

Plinius

Bætica populi.

Reliqua
Cæsaris.

Appianus
contradicit.

Plinius lib. III. Prima Hispania terrarum est, Vltior appellata, eadem Bætica. Non tamen etiam regendo. Nam duæ Cæsaris fuerunt, sola Bætica populi. Strabo distinet, libro III. Νυνὶ δὲ τῆς ἐπαρχίας, τὴ μὲν διαδεχθῆσάν τας δὴμῳ τὴ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τῆς δὲ τας ἡγεμόνι τῆς ῥωμαίων, ἡ μὲν Βαιτικὴ πρεσβύτης τας δὴμῳ, καὶ πέμπε) στρατηγός ἐπ' αὐτῇ, ἔχων ταμίαν τε καὶ πρεσβυτέρῳ. ἡ δὲ λοιπὴ, καίσαρος ἔστι. πέμπονται δ' ἀπ' αὐτῆς δύο πρεσβυτέραι, στρατηγός τε καὶ ὑπαρκός. Nunc quidem, provinciis aliis attributis populo & Senatui, aliis Principi, Bætica populo relicta est, & mittitur in eam Proconsul qui habet Quæstorem & Legatū. reliqua autem Hispania Cæsaris est. & mittuntur in eam duo Legati, Prætorius & Consularis. Addit deinde, Prætorium Lusitaniæ præfuisse, cum unico Legato: Consulare reliqua, cum tribus Legatis tribusque legionibus. Consentit & Dio libro LIII. qui disertè Bæticam Populo adsignat, Lusitaniam & Tarracensem Cæsari. Quid igitur Appiano in mentē venit scribere, De bello Hispaniensi, extremo? Ab eo tempore (quo Cantabri ab Augusto victi) Romani Iberiam, quæ hodie Hispania dicitur, in tres partes diuidere

dere cœpisse mihi videntur, in quarum
duas annuos magistratus Senatus mittit,
in tertiam verò Præsidē Imperator. *Qua* Vanē.

à falso nunquam excusē, nisi quid mu-
tauit eius auo. Strabo etiam libro ultimo,
duas Hispanias recensere inter eas quæ Po-
puli sunt, videtur. sed videtur: eaque res
interpretem decepit. qui etiam τὴν ἐξωτερὴν Strabo male
Ἰβηρίαν, id est Vltiorem siue Exteriorem versus.
Hispaniam, turpiter Interiorem conuertit.
Vellem monuisse eruditissimum Causabo-
num, cuius ad Strabonem probas sanè No-
tas iam nunc vidi.

Ducennio Geminio Præfecto vr-
bis.] Ille est, de quo libro xv. legis: Exin
Nero tres consulares L. Pisonem, Ducen-
nium Geminum, Pompeium Paulinum
vestigalibus præposuit.

144. Piso M. Crasso & Scriboniâ
genitus.] Puto illo M. Crasso Frugi, qui Pisonis pater
consul fuit cum C. Lecanio Basso, DCCCXVI.
sub Nerone. qui ipse è Calpurniis Frugi, in
Liciniam gentem adoptione transiit, ut ex
cognomine apparet: sicut hic noster iterum
è Liciniis ad Calpurnios iuit. Quod autem
de Scriboniâ addit: ex eo vides perperam
in Plutarchi Galbâ legi, καὶ ἔξ ἡμετέρων
voç ἡμετέροις: & ex nostro corrigendum.

Plutarchus
referibendus

G 3

Est tibi

Est tibi frater pari nobilitate.] *De quo libro IV. Historiarum*: Ferebatur Antonius Scribonianū Crassum, egregius maioribus, & fraternā imagine fulgentem, ad capeffendam remp. hortatus.

Felicitatem
aggre ferimus.

* *COM. pag. 3. Sententia similis Diodoro Siculo expressa, libro XI. X.* *διόπερ ἐνιοι θεωροῦντες ὑπολαμβάνουσιν ὁ χρέεσσιν ὑπάρχειν συμφορὰς ἐνεργεῖν ἐπιδείξιναι, ἢ τὰς δυνάμεις διημελείας ἐμφανέως. αἱ μὲν γὰρ δὲ τὰ περὶ τὰ μέλλοντες φοβὸν ἐπαναγκάζουσιν ἐπιμελείας, αἱ δὲ διὰ τὸ προγινώσκοντες ὁπότε χρῆται, θεωροῦσιν*) καὶ ἀφρονεῖν πάντων. *Et Catoni illi Prisco*: Aduersæ res se domant, & docent quid opus sit facto: secundæ res lætitiâ transuorsum trudere solent à rectè intellegendo atq. consulendo.

Quot Legionem
in Hispaniâ?

Aut ego cum vnâ Legionem.] *Vnâ tantum? Atqui antea tres, in illâ parte Hispaniæ. & ἑξὶ τάγματ᾽, tres legiones (ita vertere interpretes debuit, non cohortes) collocat sub Augusto Strabo. Etiam sub Tiberio noster, initio libri IV. Annal. Hispaniæ, inquit, recens perdomitæ tribus habebantur. Sed iis ipsis verbis adsignificat id mutatum, & imminutas legiones, armis eius gentis tempore imminutis & fractis.*

Othonem

145. Othonem exstimulabant luxuria etiam Principi onerosa, inopia vix priuato toleranda.] *Vera haec mutationum causa. & prudenter Aristoteles eas ingerit Polit. V. γίγνοντι δὲ μεταβολαί, καὶ ὅταν ἀναλώσωσι τὰ ἴδια ζῶντες ἀσελγῶς. καὶ γὰρ οἱ ποῖστοι κακοῦμεν ζητῆσι, καὶ ἢ τρυφῇ ἢ ἐπιπιδενταῖσι, ἢ κατεσκέυεσιν ἕτερον.* Fiunt mutationes, cum per luxum sua prodigunt. Tales enim innovare omnia student, & aut sibi Tyrannidem aut alteri parare. *O veriloquium, quod utinam Principes imbibant, & corruptissimis hodie moribus aduertant!*

146. Per speciem conuiuij.] *Sportularum titulo erogatio ea facta, nisi fallor.*

Miliarium aureum.] *Columna ex eo metallo, ut Plutarchus hic in Galbâ describit, ad quam viæ omnes ex Italiâ desinebant. Fecit Augustus, cum Curator viarum esset, Dio lib. LIII. & statuit in capite Romani fori. Plin. lib. III. Victor iuxta Vicum Iugarium collocat: & rectè. Aedes Opis & Saturni in vico iugario. Miliarium aureum.*

147. Missus Celsus Marius ad electos Illyrici exercitus.] *Credo ideò, quia notus iis, & in Illyrico militauerat.*

G 4

Tacitus

Caussæ con-
uersionum
in rep.

Miliarium
in foro.

Celsus, Legatus legionis in Pannoniâ.

Tacitus libro xv. Et legio decimaquinta, ducente Mario Celso, è Pannoniâ adiecta est. Videtur igitur Legatus fuisse eius legionis.

Miles olim in porticibus

Vipsanij in porticu tendentes.] *Nam miles extra ordinem in urbe, agere plerumque solitus in porticibus aut templis. Noster lib. II. infra: Sed miles in porticibus aut delubris. Ipsi Prætoriani in Palatij porticibus excubabant. Vult Isidorus lib. ix. Excubitores, quod excubias agunt. Sunt enim ex numero militum, & in porticibus excubant propter regalem custodiam.*

Tacitus correctus.

149. Interfici iussit, tradito Principibus more, munimentum ad præsens, in posterum ultionem.] *Medicinam huic loco facere volui: & hoc tantum. Nunc felicius: & rescribo, traditâ, sicut & mox, ultione, casu auferendi. Nè facimus, nemo à Grammaticorum ferulâ liberauerit Cornelium. Hic ordo, hic sensus. Iussit occidi non honore Galbæ, sed quia more tradita hac in posterum ultio Principibus, ad præsens munimentum. Ita lucida & vera sententia. Oedipus apud Sophoclem egregiè eam expressit; qui Lay cædem vlcisci vult, ut suam vitam firmet, & in illo suum negotium agat. Loquitur ita:*

Reges regû mortem vlciscuntur.

Ῥπρ

Ἵπὲρ γὰρ ἐχὶ ἡδὺ ἀποτέρῳ φίλων,
 Ἀλλ' αὐτὸς αὐτῷ τέτ' ὀποσκέδῳ μέσος.
 Οἷος γὰρ ἡδὺ ἐπέων ὁ κτανὼν, τάχ' ἂν
 Κάμ' ἂν τριαύτῃ χειρὶ πικρῶν φίλοι.
 Κεῖν' ὀτρυνῶν ἐν, ἐμαυτὸν ὠφέλῃ.

*Etiam apud Senecam legi: Regi tuenda
 maxime regum est salus.*

Tributum annuum pendebat.

Pars manipulis.] *Libris veteribus vox* Divinatio-
cula.
inseritur, pendebat quarta pars. Nun-
quid, pendebat quartam? ut velit in hoc
tributum quartam stipendij partem eroga-
tam? An legimus, pendebat. Quorū pars?

150. Magnum Claudius interfe-
 cit.] *Seneca in ludo: C. Cæsar Crassi fi-*
lium vetuit Magnum vocari; hic nomen
illi reddidit, caput tulit.

Crassum Nero.] *Accusante Regulo.*
Huc enim illa Plinij faciunt, lib. 1. epist. v.
 Quid tibi cum mortuis? numquid ego Plinius ex-
plicatus.
 aut Crasso aut Camerino molestus sum?
 quos ille (*Regulus*) sub Nerone accu-
 sauerat.

Maternus avus è proscriptis.] *Ego*
censuissem, Paternum. Nam reperio in
Dione T. Vinium proscriptum à Trium- T. Vinij avus
proscriptus.
viris, & mirà fide atque astu ab uxore Ta-
nusia servatum. lib. XLVII. Fieri autem po-

G 5 test,

test, ut huius aui etsi materni nomen sum-
pserit, testamento an adoptione.

Ferulantia
femine.

Cuius vxor malâ cupidine visen-
di situm castrorum.] *Historiola hæc*
apud Dionem, in rebus Cæj. Καλέσιος δὲ
Σαβῖνος ἔντε τοῖς πρώτοις τῆς βελῆς ὄν, καὶ τότε
ἐν τῇ τῇ παννονίᾳ ἀρχῆς ἀφιγμένος, ἦτε γυ-
νὴ αὐτῆς κορηλῖα γραφέντες (καὶ γὰρ ἐκεῖν αἰ-
φύλακας τε ἐποδύσασα, καὶ τὰς στρατιώτας
ἀσπέντας ἰδὼσα αἰτίαν ἔχον) ἐχὺν ὑπέμεναν
τῷ κελόν, ἀλλ' ἑαυτὰς προανάλωσαν. Cal-
uiscus autē Sabinus inter Senatorum pri-
mos, & recens à Præfecturâ Pannoniæ,
vnaque vxor eius Cornelia accusati (cri-
mini huic dabatur Vigiliis circumiuisse,
& milites exercentes inspectasse) non ex-
spectatâ sententiâ seipsos interfecerunt.

In Cæsare
coniectura.

Sublatæ ma-
nus, pacatū
signum.

* COM. pag. 7. *In Cæsaris loco liben-*
ter nunc legerim, dextris nudis & exertis.
Linus suadet libro XXVIII. qui scribit opi-
danos quosdam deditionem & amicitiam
significantes, egressos: dextras nudas osten-
tantes. Lacedæmonij etiam apud Thucydi-
dem libro IIII. circumuenti ab Atheniensī-
bz, τὰς χεῖρας ἀπόσταν. manus quatiebant,
signum pacis & deditionis. In Frontino
quidem lego, Humeros etiam exeri à mili-
tibus, sed longè alio sensu. libro II. Stratag.
cap. I.

cap. 1. Cùm Serrorianos milites animadu-
uertisset magnò impetu instinctos, depo-
scentes pugnam, humerosque exercentes
(lego, exerentes) & lanceas vibrantes. Ita-
que hoc magis in Casarianà correctione
nostrâ firmamur.

Humeros
exeri, quo
sine scipit.

152. Prout inclinassent, grande
momentum, sociæ aut aduersæ.]
Iustini illud simile est: Ingens momen-
tum futurus, vtri parti accessisset.

154. Nec Otho quasi ignosceret,
sed ne hostis metum reconciliatio-
nis adhiberet, statim intra intimos
amicos habuit.] *Frons aliqua senten-*
tiæ appareat; sed si excutias, vana & falsæ.
Censeo emendandum: sed nec hostis metu,
reconciliationi se adhiberet. Duo videli-
cet, cùm Celsum sibi iungeret, Otho cavit.
Ne aut ignoscere videretur, ut in vero ma-
gnòque crimine: aut ne hostis, id est, Vi-
telly metu, adsciscere sibi virum nobilem &
fortem. Itaque nec obnoxium habere eum
voluit, nec suspensum: sed statim assumpsit
inter intimos amicos. Plutarchus comita-
tem hanc ita narrat: καλοῦσας μᾶλλον κέλσον
ἀχθῶναι πρὸς αὐτὸν, ἡπάσαστο καὶ διελέχην
φιλιθρώπως, καὶ παρεκάλεσε τῆς αἰτίας ἐπι-
λαβέσθαι μᾶλλον, ἢ τὴν ἀφέσεως μνημονόσεν.

Tacitus cor-
rectus.

Iubens

Iubens Marium Celsum ad se adduci, amplexus est virum, & benignè allocutus monuit vt causæ magis obliuisceretur, quàm veniæ meminisset. *Hæc talia acumina frustra multis verbis approbem ius, qui non tales.*

Galuia Crispinilla, magistra libidinum Neronis.] *Caluia verius: an etiam, ministra? nec tamen illud damno.*

Caluia Crispinilla.

Ceterum hæc Caluia, à veste Sporo fuit, & eius Custos. Breuiariū Dionis, in Nerone:

χρεὶς δὲ, ὅτε πολὺκλήτης καὶ καλεῖται κλεισπινίλλα ἦγον, ἐπόρθην, ἐσύλυν παύθ' ὅσα ἐπεδέχετο, ἐκείνος μὲν ἐν τῇ ρώμῃ, αὐτὴ δὲ μετὰ τὸ Νέρωνος καὶ μὴ τ' Σαβίνης τὸ Σπόρου. τὴν τε γὰρ φυλακὴν αὐτῆς, καὶ τ' ἐπιτροπείαν τὴν αὐτῇ ἐδοῦντο, καὶ περὶ γυναικὸς καὶ ἐπιφανείας ὅσα, ἐπετίςδοντο. καὶ δι' αὐτῆς πάντες ἀπεδύοντο.

Seorsum autem, & Polycletus & Caluia Crispinilla omnia obuia agebant, ferebant, spoliabant. Ille in vrbe, hæc autem cum Nerone & cum Sabinâ (ita Sporum nominabant:) cuius custodia ei concredita fuerat, & simul vestis Procuratio: quam mulier esset, & quidem nobilis. Quo prætexto, omnes ab eâ exuebantur. *Vides ex eâ notâ, quid femina Caluia hæc fuerit, & cur populo exosa.*

Partem

155. Partem se reip. fecerat.] *Interpretor. miscuerat se, velut & ipse inter curatores eius & administratos. Ita suprâ, hoc libro: Non Senatus & eques modò, quîs aliqua pars & cura reip.*

Hispalienfibus & Emeritenfibus familiarum adiectiones.] *Ita solent. Romani coloniarum infrequentia subuenire, nouâ familiarum aliquot adiectione. Liuius lib. LXIII. Postulantibus à Senatu Aquileienfium Legatis, vt colonorum numerum augetet, mille & quingentâ familiâ ex Sc. scriptâ.*

Familiâ adiectâ colonis.

156. Cohortem xvii^{am} coloniâ Hostiensî.] *Scito eam illic perpetuam stationem habuisse, ex decreto Claudy. Suetonius in Claud. cap. xxv. Puteolis & Hostiâ singulas cohortes, ad arcendos incendiorum casus, collocauit.*

Cohors Hostiâ.

Vt multa per centuriones Tribunosque tantum iuberi expediat.] *In Farnesiano: multa etiam centuriones. eâque, si attendis, vera lectio est. In usu, & ex usu militia est, inquit Otho, vt mandata quadâ soli Tribuni accipiant & Centuriones. Id enim est, eos tantum iuberi.*

Correctio in Tacito.

157. Si Vitellio & satellitibus eius.] *Hac ipsa mouendi ratio ab hostium affectu*

affectu

Quiddam
Homericum

* Certe ridetis

Priamus,

Priam quo-

que proles,

Atque alij

Trois gaud-

bant gaudia

magna,

Hæc inter vos

si certamina

turpia nosset

Tiberis non
nisi præfagio
inundat.

Vulgus reli-
giosum &
credulum in
metu.

affectu & voto, usurpata decenter Home-
ro, Iliad. α.

* Ημεν γηθήσαν Πηλεΐδες, Πηλεΐδης τε παῖδες,
Ἄλλοι τε ἕως μέγα καὶ κεχρηόμενοι θυμῷ,
Εἰσφῶν τὰδε πᾶσι: Ἐνυθόλαο μαρμαρυσσῶν.

Et cur non ab illo uberi eloquentiæ & sa-
pientiæ fonte sit hic riuus?

Cum præsentī exitio, etiam futu-
ri pauor, subitâ inundatione Tibe-
ris.] Is enim, ut ait Plinius, vates quo-
dammodo intellegitur ac monitor, auctu
semper religiosus.

In pace obseruata, quæ nunc tan-
tùm in metu audiuntur.] Quippe
hoc ingenium vulgi, tunc conuerſi ad reli-
giones, & monstra obseruare aut fingere.
Claudianus appositè, De bello Getico:

Utque est ingenioque loquax, & pluri-
ma fingi

Permittens crediq. Timor: tunc som-
nia vulgò

Narrari, tunc monstra dcùm, monitus-
que sinistri.

Propiusque ad Tacitum:

Et siquod fortasse Quies neglexerat
omen,

Addit cura nouis.

AD LIB.

AD LIB. II. HISTOR.

160. **I**NDE continua Aegyptus, duar-
 que legiones.] *Paullò aliter hoc* Quot legio-
 nes in Egy-
 pto?
 Tres à Car-
 sare.
olim. Nam C. Caesar, Aegypto deuictâ, tres
in eâ legiones reliquit. Auctor Sueton.
in Iul. cap. LXXVI. Augustus cum nume-
rum retinuit, imò & Tiberius: sub quo
Strabo sanè vixit, & hac scripsit lib. XVII.
Βσι δὲ (in Aegypto) τρία τάγματα, ὧν τὸ ἐν
καὶ τὴν πόλιν ἴσχυς, τ' ἄλλα δ' ἐν τῇ χώρᾳ.
Sunt tres Legiones: quarum vna in vrbe
agit, reliquæ in ipsâ regione. Sed Tiberius
tamen non in longum. Anno enim Im- Tiberius
 vnâ detraxit
perij eius nono, Tacitus clarè duas saltem
legiones Aegypto adtribuit: vti & hîc. Li-
bro IV. Cetera Africa per duas Legiones,
pariq. numero Aegyptus. Obserua ergo obi-
ter, paullò certius de Strabonis scriptione,
quam vides eum desisse ante hunc nonum
Tiberiani imperij annũ. Addo, Egesippum
etiam de duabus hîc legionibus assentiri Strabonis
 scriptio, in
 quod repus;
Tacito, libro IIII. Esse etiam illîc duos or-
dines militarium virorum, quos sibi ad-
iungere Vespasianus properauit.

163. **I**nsito mortalibus naturâ, re-
 centem aliorum felicitatem agris
 oculis introspicere.] *Verè hic morbus*
in nostris

Inuidum
naturā vul-
gus.

in nostris animis: nec nesciuit Aemilius Probus, siue Nepos, in Timotheo. Est hoc commune vitium, inquit, magnis liberisque ciuitatibus, ut inuidia gloriæ comes sit: & libet de his detrahant, quos emergere videant altiùs: neque animo æquo pauperes alienam opulentum intueantur fortunam.

Maculosi no-
ua significa-
tio.

Ædum & maculosum.] Valet in omne animi vitium & labem Maculosi vox: tamen vereor ut hic propriè in ignauiam ac timorem. Ex antithesi qua sequitur, suspicèris: & magis ex hoc Ammiani loco, libro xxx. Arguebat hic idem Princeps (Valentinianus) timidus sapius, Maculosos tales appellans & sordidos.

Scholiastes
correctus.

Tacitum is
sominat.

Bedriaci sistit.] Iuuenalis interpres quàm nugatur, qui vicum hunc Campanie facit! in Sat. III. Othonem, inquit, bello ciuili Vitellius vicit apud Bebriacū Campaniæ. Atqui noster clarè: Inter Cremonā Veronamq. situs est is vicus. & ipse Scholiastes mox fatetur. Corrupta ea verba igitur, & scripsit: apud Bedriaci campum. Manifestò enim allusit Iuuenalis sui versum, Bedriaci campo spoliū affectare Palati. Quod autem adtexitur: Horum bellum Cornelius scripsit & Pompeius Planta

Planta, qui ait Bebriacum vicum esse à Cremonâ vicensimo lapide. Sanè Cornelium hunc nostrum intellegit: Pompeius ille quis sit, nondum repperi.

165. Brixellum concederet.] Ita factum, ibique se occidit. Elue mendam igitur qua in Egesippo (scriptore mihi quidem haud spernendo) libro III. cap. XXIV. Cum Otho comperisset Valenti ac Cæcinæ, Vitellij comitibus, victoriam cessisse, Brixiae positus, voluntariâ morte eripuit se ludibrio. Facito Brixelli.

Egesippus
emendatus.

166. Aderat citus equo Numida.] Quis hic Numida? num inter auxilia Othonis ea gens? minimè, sed inter obsequia. Ne fugiat enim te latens hinc ex antiquo mos: quo receptum, vt viris lautioribus ditioribusq. Afri aut Numida equites essent, ad iter. Præcurrebant illi, & agmen ducebant heri sequētis. Seneca epist. LXXXVIII. O quàm cuperem Catoni nunc occurrere aliquem ex his trosculis in viâ diuitibus, cursores & Numidas & multum ante se pulueris agentem! Idem expressius epist. CXXIII. Omnes sic iam peregrinantur, vt illos Numidarum præcurrat equitatus, vt agmen cursorum antecedit. Martialis:

Numida, alio intellectu

Mos Romanus in antecursoribus.

H

Cum

Cum cathedralitios portet tibi rheda
ministros,

Et Libys in longo puluere fudet
eques.

Qui idem &
Imperatoribus.

De tali igitur hâc capies: quando & Principibus illi in usu. ex Martiali, in aduentum Domitiani:

Quando eques & picti tunicâ Nilotide
Mauri

Ibitis? & populi vox erit vna, Venit?
Nec Suetonium aliter interpretemur (viderat sagacissimus Turnebus) in Nerone cap. xxx. Iter fecisse traditur phaleratâ cum Mazacum turbâ atque cursorum. Nam Maſaces, Afri.

Otho rem in discrimen mitti iubebat, æger morâ & spei impatiens.]

Homeri locus similis.

Talus in Homericò illo Hectore affectus:

Βέλτερον αὐτ' εἶδ' ἐνὶ θυμῷ
τάχιστα

Εἶδομαι ὁπποτέρῳ κεν δόρυ πικρὸν ὄρεξην.

167. Maiore animo tolerari aduersa, quàm relinqui.] *Hæc illa sunt, quibus*

In Stoicos
quæ torquē-
tur.

ingulare Stoicos nostros aduersa omnis manus solet: pro quibus scutum habeo equidem quod opponam, nisi Religio me vetet. In hanc mentem igitur & Lucanus:

— fortissimus ille est,

Qui

Qui promptus metuenda pati, si co-
minus instent,

Et differre potest.

*Illa virgo apud egregium vatem (intellego
qui Thebaida scripsit.)*

—— non est, vt putas, virtus, pater,

Timere vitam: sed malis ingentibus

Obstare, nec se vertere, ac retrò dare.

Cæsar lib. vii. Animi est ista mollities, non
virtus, inopiam paullisper ferre non posse.

Qui se morti vltro offerant facilius repe-
riuntur, quàm qui dolorem patienter fe-
rant. *2. Curtius:* Fortium virorum est,
magis mortem contemnere, quàm odisse
vitam. Sæpe tædio laboris, ad vilitatem

sui compelluntur ignaui. *Biberunt omnes* Sumpta ab
Aristotele.
*è paterâ Aristotelis, cuius hoc scitum in
Ethicis: τὸ δὲ ἀποθνῆσκειν φόβος ἀνθρώπων, ἢ
ἐξ ὧν, ἢ τὸ λυπηρὸν, ἐκ ἀνδρείας, ἀλλὰ μᾶλλον
δειλῆς. Hæc, taceo.*

Fortes & strenuos etiam contra
fortunam insistere spei.] *Itaque Flo-
rus, libro iii. cap. viii.* Magnæ indolis
signum est, sperare semper.

*Spes in altâ
indole.*

168. *Saluium Cocceianum fratris
filium.] Fratrem etiam ipsum, adfuisse
vult Suetonius, in Othone cap. x.* Fratrem
igitur fratrisque filium, & singulos amico-

*Suetonij cō-
tradictio,
an lapsus.*

H 2 rum

rum cohortatus. Quod è nostro aliter apparet. & sanè è prælio fugit Titianus una cum Celso, & noctu se abdidit in castra: ut clarè hic narratum.

Plotius Firmus Prætorij præfectus.] Ita & supra nominatur. Repertio autem ab Othone duos Prætorio præfectos, Licinium Proculum, & hunc Plotium Firmum. Tertium nec historia ingerit, nec mos patitur. Quomodo igitur Plutarchi Othone, in hac ipsa narratione Pollio Præfectus reperitur? Nam ita scribit: οἱ δὲ στρατῶται, πολλῶνος τὸ ἐτέριον τῶν ἐπαρχῶν, ὁμῶς ἐκείνους εἰς τὸ ἐπὶ ἐλπίον κελεύσαντες, ἐδύχαζον. At milites (Prætoriani nempe, post Othonis mortem) Pollione altero Præfectorum statim in Vitellij verba eos adigente, molestè id tulerunt. Profectò ex Tacito & re ipsa corrigendum censeo, πλωτίς τὸ ἐτέριον: nisi si alterutri horum (non hodie mihi credendum) etiam Pollionis hoc cognomen.

Plutarchus
correctus.

169. Gravior Cæcinæ modestia fuit, quod non scripsisset.] Quid ita? quia inualuerat iam illo ævo, ut publicè nemo, id est ad Consules aut Senatum scriberet, præter Principem: alij autem omnes, ad istum. Itaque superbè se gessisse Valens visus,

Ad Principem
præsidium
litteræ.

visus, qui id fecit: modestè Cæcina, qui omisit. Tale illud lib. IV. Hist. de Muciano: Miserat & epistolas ad Senatum, quæ materiæ sermonibus præbuere. Si enim priuatus esset, cur publicè loqueretur?

Tantum peditum equitumque, vis, damnæque & iniuriæ.] *Ambigo an nō scribi melius, Tanta peditum equitumque vis. Vis, τὸ πλῆθος.*

171. Per lasciuiam & certamen luctandi accensis.] *Legendum omnino est, ad certamen.*

172. Pars viæ, quam Cremonenses lauro rosisque constrauerant, exstructis altaribus, cæsisque victimis, regium in morem.] *Ara ista & Victimæ, Vitellij Genio & Victoria.*

Ara in aduentu Principum.

Fæda, sed vetus adulatio: quam in aduentu Regum aut Principum usurparunt Græci Latinique. Iustinus libro XXIII. Arfinoë prægressa virum, festum diem vrbi indicit, domos, templa, ceteraque omnia exornari iubet: ARAS vbique HOSTIASQUE disponi. Valerius lib. IX. de Luxuriâ: Quid sibi voluit princeps suorum temporum Metellus Pius, cum in Hispaniâ ADVENTVS suos ab hospitibus ARIS ET THYRE excipi patiebatur? Factum & Cæsari è

H 3 Galliâ

Galliâ reduci. Hirtius libro VIII. Multitudo obuiam procedebat: HOSTIÆ omnibus locis immolabantur: tricliniis stratis fora templaque occupabantur. Et passim deinde Principibus. In Caligulâ Sueton. cap. XIII. Inter ALTARIA & VICTIMAS, ardentesque tedas, densissimo & latissimo obuiorum agmine incessit. In Galbâ idem cap. XVIII. Cum per omne iter, dextrâ sinistraque VICTIMÆ opidatim caderentur. Plinius Panegyrico, de aduentu Traiani: Ut plena ALTARIBVS, angusta VICTIMIS cuncta! Alius Panegyristes ad Maximianum: Totamque hanc urbem repentinâ tuâ in hostes eruptione sollicitam, lætitiâ & exultatione & ARIS flagentibus, & SACRIFICIIS, & ODORIBVS accensis numimi tuo, implesti.

173. Nam qui deliberant, desciuerunt.] *Acutè & verè dictum. Fidem enim iam fregit, qui deliberat an seruet. Plutarchus exprimere in Galbâ voluit (magnum fecit ille vir hunc nostrum, & quam auro compar, multa verbatim ex hac historiâ conuertit:) ubi Vinnium facit Galbam excitare & alloqui. ὃ Γάλλα, τίνα φόρον βαλδύει; τὸ γὰρ ἑντεῖν Νέερον εἰ πρὸς μέγιστον, ἢ δὴ μέγιστον ἐστὶ. Vocula negans excidit,*

Plutarchus
Tacitum
amauit.

excidit, & legendum ἡδὴ ἐ μὲνόντων. Verto:
O Galba, quomodo deliberas? Nam
quærere an Neroni fidi maneamus, iam
non manentium est.

Nec simulacrum deo aut tem-
plum, ara tantum & reuerentia.]
*Parissimum illud, quod de Herculeo fano
ad Gades tradit Silius, lib. III.*

Sed nulla effigies, simulacraque nota
deorum:

Maiestate locum & sacro impleuere ti-
more.

Is primus Principatus dies in po-
sterum celebratus.] *Dies ille, Natalis
imperij decorè dictus. Spartianus Hadria-
no: Tertio Iduum earumdem Natalem
imperij statuit celebrandum.*

Natalis im-
perij.

In ipso nihil tumidum, arrogans,
aut in rebus nouis nouum fuit.] *Ita
decurrit per se magnum animum, non attolli
per fortunam. Claudiani illud pulchrum,
& hic aptum:*

Frons priuata manet. non se meruisse
fatetur,

Qui creuisse putat.

*Attamen non leuiter innouauit Vespasia-
nus, si vera quæ Sulpicius Seuerus scribit
lib. II. Sac. Histor. Vespasianus cum Hie-*

Falsa scri-
ptio Seueri.

H 4

rosolymam

rosolymam obsideret, sumit imperium:
& ut mos est, diademate capiti imposito,
ab exercitu Imperator consalutatus, Ti-
tum filium Cæsarem facit. *Sed palàm illa
falsa. Nec mos eius aut diadema tulit, nec
Flavius per somnium usurpauit.*

Gracis Thea-
trum pro
Curiâ.

Antiochenſium theatrum, vbi
illis conſultare mos eſt.] *Qui mos
ſcilicet plerique Græcorum, & qui oriun-
di à Græcis. Frontinus III. Stratag. cap. II.*
Alcibiades in theatro diſſeruit, vbi ex mo-
re Græcorum locus conſultationi præbe-
batur. *Iuſtinus lib. xxii.* Agathocles ve-
lut reip. ſtatum formaturus, populum in
theatrum ad concionem vocari iubet.
Inde illud Satyrici, de principe oratore:
—& pleni moderantē fræna theatri. *Me-
minit eiufcæ ritus Cicero pro Flacco, & alij.*

Agrippa
Romæ.

147. Mox per occultos ſuorum
nuntios exciſus ab vrbe Agrippa.]
Quomodo, aut quando ergo illuc venerat?
ex Egeſippo diſce, libro IIII. cap. xxi. Sen-
tentiam noui Principis de bello Iudæo-
rum ſciſcitari, Veſpaſiano conſilium fuit:
miſitque Titum filium, & regem Agrip-
pam. Titus de Achaiâ reuertit: Agrippa
Romam contendit, ut apud nouum Prin-
cipem locaret gratiam.

Nondum

Nondum additis Cappadociæ legionibus.] *Vespasianus ipse addidit. Vide Tranquillum, cap. VIII. in Vespas.*

Classem è Ponto Byzantium adigi iusserat.] *Intellege classem, quæ Romanis etiam illic ordinaria, ad tuendam Ponti oram. Quanta ea fuit? hauries è solo Egesippo libro II. in oratione (cui pulchra placent, eam legat) Agrippæ: Mæotia regna Bosphoraniq. omnes Romano subiiciuntur imperio, & illud antè in nauigabile pelagus quadraginta naues ad pacem exercent.*

Classis in Ponto.

Vi præcipuâ Primi Antonij.] *Egesippi super hoc nobili duce errorem non celo: siue errores potius. Is enim libro III. cap. XXIX. facit eum Præfectum tertio ordini militari: id est, legioni tertiæ. Atqui Septimæ præponit eum statim noster. Item in Mysia eum collocat: noster clarè in Pannoniâ. Quis autem præponderare fidem Cornelianam nesciat?*

176. Reuersis ab exsilio iura libertorum concessit.] *Interpretor. Cùm Galba exsules restituisset, non tamen etiam bona. credo, quia in fiscum illata, & pleraque iam per prodigentiam Neronis consumpta. Sed nec pars quæ accusatoribus*

Taciti locus illustratus.

H 5

sententiâ

Iura libertorum.
ram.

Ius patrono-
rum.

Martialis
explicatus.

sententiâ iudicum semel donata, temerè
eripienda videbatur. Itaque egebant. Vi-
tellius eos miseratus, huc decurrit ut largi-
retur Iura libertorum, dupliciter quidem:
redderet inquam iura libertorum veterum,
daret & eorum qui postea manumissi non
aliter quàm si ab illo iusto domino manu-
missi fuissent. In speciem igitur ingens hoc
donum. Nam operas liberti domino debe-
bant, alimenta si egeret, denique testamen-
to bonorum semissem, quæ omnia prompta
& obuia tibi apud Ic^{tos}. Hoc vulgò etiam
appellant, Ius patronatus, & Ius patrono-
rum Plinius epistolâ xxi. libri x. Eiusdem
sententie versus illos Martialis censeo
(Princeps Ic^{torum} hodie variè eos tamen
traxit) ad Traianum:

Qui sua restituis spoliato iura patrono,
Libertis exsul non erit ille suis.

Nec dissimilis, imò maior benignitas Au-
gusti in Iulum Antonij hostis sui Filium.
de quo Dio libro LI. τὸ Ἰὺλῳ τῷ τῷ Ἀντωνίου
ῥ' π' φιλίας ἡεῖ, τὰς δ' ἐχθροφίαν αὐτῷ παντ'
ὅσα τελευτῶντας σφῶς κατέλιπεῖν αὐτῷ καὶ
τὰς νόμους ἑδῆ, ὡς δ' αὖτε ἡμῶν δὲ αὐτῷ ἐκέλευσε.
Iulo, Antonij & Fulviæ filio, libertos eius,
quidquid mortuos relinquere ex legibus
conueniebat, statim dare iussit. Non enim
dedit

dedit solum ea iura, sed representavit.

Infamibus Vaticani locis.]

*Ob Aër infamis
in Vaticano.*

aërem parum purum: quod etiam hodie experiuntur. Frontinus lib. II. De Aqueductibus, vult id emendatum in totâ urbe, suo aëre, idque ablutione aquarum: Ne percurrentes quidē aquæ otiosæ sunt. Nam immundiciarū facies, & impurior spiritus, & causæ grauioris cæli, quibus apud veteres VRBIS INFAMIS AER fuit, sunt remotæ.

176. Exstructis in campo Martio aris Neroni in ferias fecisset.] *Scriptor incertus apud Suidam in voce Βιτέλλιος, hanc rem sic narrat: καὶ τὸν νεκρὸν τῷ Νέρωνος ἐς κοῖλὸν τινα καὶ ἀφανὴ τάφον κατέκειμενον ἀποσέμνυν.*

177. Hæc illave defensusus, prout inualuissent.] *Non malè, prout ij valuissent. Temporum enim hominem describit, qui nunc in suspensio, inclinaturus erat ad partes valentioris. Multi eiusmodi vulpiones, præsertim per bella ciuica. Talis rex Iulianus, lib. XII. Annal. qui societatem Meherdatis palàm induerat, in Gotarzè per occulta & magis fida inclinabat. Et depingit in vno omnes Claudianus:*

*Temporaria
ingenia.*

*Librauit geminas, euentu iudice, vires,
Ad rerū momenta cliens: seseq. daturus
Victori.*

A D

AD LIB. III. HISTOR.

179. **V**IPSANIUS Messalla, qui solus ad id bellum bonas artes attulisset.] *Est iste ipse, cui partes sermonis præcipue tribuuntur in libello De causis corrupta eloquentia. Amicum Tacito fuisse, ex elogiis his satis constat.*

Messalla vir
insignis.

181. Vbi totis castris in fama proditio.] *Ita narrat, ut statim monuisse miles se videatur. At Egesippus (quem suadeo in totâ hac historiâ legas) lib. IIII. cap. XXX. noctem interponit: & manè demum surgentes, euaginati gladiis insiluisse super Cæcinam facit.*

Repugnat
Tacito Ege-
sippus.

183. Illic signa armâq. vestra sunt, & mors victis. Nam ignominiam consumpsistis.] *Asidet acuto huic dicto illud Curtianum, libro VI. Scit eos qui misericordiam consumpserunt, amplius sperare non posse.*

Curtianum
dictum.

* **C O M.** pag. 19. *obseruo amplius. non solum Syros aut Orientales soli cultum hunc detulisse, sed gentium plerasque. Plauto lib. X. De legib. Ανατέλλοντός τε ἡλίου καὶ σελήνης ἔθες δυσμάς ἰόντων, περικλυ-
σὲς ἄμα καὶ περικνήσας ἐλλείων τε καὶ βαρ-
βάρων πάντων. Oriente Sole & Lunâ,
iisdemque*

Gentes ple-
rasq. solem
adorant.

iisdemque occidentibus, in terram inclinationes & adorationes sunt, Græcorum omniumque Barbarorum. *Ipsis Romanis receptum, in precando verti ad Orientem. Hyginus, de Limitibus:* Antiqui architecti in Occidentem templarectè spectare scripserunt. Postea placuit omnem religionem eò conuertere, ex quâ parte cæli terra illuminabatur. *Isidorus lib. xv. templa ita structa ait,* vt qui consuleret ac deprecaretur, rectum aspiceret Orientem. *Latinus Pacatus in Panegyrico ad Theodosiū:* Nam vt diuinis rebus operantes, in eam cæli plagam ora conuertimus, à quâ lucis exordium est. *Nec Christiani abhorruerunt. Tertullianus Apologet. cap. xvi.* Alij planè humanius & verisimilius, Solem credunt deum nostrum. Suspicio inde, quòd innotuerit nos ad Orientis regionem precari. Sed plerique vestrum, adfectione aliquando & cælestia adorandi, ad Solisortum labia vibratis.

183. Completur cæde, quantum inter castra murosque vacui fuit.]

Quis verò numerus caesorū in his praeliis?

Tacuit noster, expressit Egesippus. Exstincta triginta millia & ducenti viri de exercitu Vitellij. Primusque (id enim Antonio

Quot cæsi
ad Cremonam.

cogno-

cognomentum erat) quattuor millia quingentos de Mysiacis militibus amisit.

184. Nomen atque imagines Vittelij amoliuntur.] *Nomen eius in Signis. Mos enim ille, ut Imperatoris sui nomen tum Vexillis inscriberent, tum Scutis.*

Nomé Imp.
in signis.

Quod etiam in liberâ rep. video factitatū. Dio de Crasso in Parthos mouente, lib. XL. σημείον δὲ π τῶν μεγάλων τοῖς ἰσ τοῖς εἰκοσίων, καὶ φοινικὰ γράμματα ἐπ' αὐτῆς πρὸς δ' ἡλώσιν τὰ τε σεαυτὲ & τὰ σεαυτῶν τὰ αὐτοκράτορος ἐχόντων. Signum vnum, ex iis quæ magna sunt & velorum similia, & puniceas litteras inscriptas habent ad indicium exercitus & Imperatoris sui faciendum. Thebaidis scriptor etiam Græcis adtribuit, sed mentem habens in militiâ Romanâ:

— aureâ clarum notâ

Nomen ducū vexilla præscriptū ferunt. *facitq. litteras aureas, quas Dio puniceas. Huc Suetonij illud pertinet, Vespas. cap. VI. Nomen eius vexillis omnibus sine morâ inscripserunt. Item Prudentij, de Constantino:* [in auro

CHRISTVS purpureū, gemmato textus
Signabat LABARVM. CLYPEORVM
insignia CHRISTVS
Scripserat.

Qui

*Qui benè addit de Clypeis, siue Scutis. nam Etiam in
& illis, ut dixi, inscribebant. Quinctilia-
nus, pro Milite: Inscriptum in scuto C.
Marij nomen. Dio XLII. Marcellum ait,
nomen Pompeij cum id scutis suis milites
inscriberent, delesse. uti scilicet fautorem
se Cæsari ostenderet. Idem lib. L. notat,
Romanos milites Cleopatrarum nomen scutis
inscripsisse, quasi Imperatoris. D. Ambro-
sius (siue quis alius ille scriptor) ad hunc
ritum respexit Oratione funebri de Valen-
tiniano: Valentinianus habens in se ima-
ginem Christi. Nec iniuriam putaueris. Ambrosij
locus ambi-
guus.*

185. Nobili gaudio Blæsum visen-
do.] *Vide num, notabili.* Divinationu-
cula.

* COM. pag. 20. Dicendi hoc genus
restituendum Plinio censeo in Panegyrico:
Sunt in honore hominum, & in honore
famæ magna nomina, ex tenebris obliuio-
nis, indulgentiâ Cæsaris. & lego: Sunt in
ore hominum, & in ore famæ. Plinius cor-
rectus.

187. Clauarium, donatiui nomen
est.] *Quod prætextum & originem ha-
buit, quasi ad militares clauas. de quibus
res iam* Clauarium.

Vnguentarium.

res iam nota. Simili formâ Vnguentarium Plinius dixit, libro II. Epistol. XI. Præterea acceperat festertium decem millia, foedissimo quidem titulo, nomine Vnguentarij; donationem scilicet à prouinciabilibus factam in Legatum, ad vnguenta. Sic in Suetonij Vespasiano, cap. VIII. Classiarij petunt, constitui aliquid sibi calcearij nomine.

Iulianus gladiatorum dux.

188. Gladiatores, quibus Iulianus præerat.] *Mirum, ni ille ipse Iulianus, qui Plinio curasse dicitur munus gladiatorum Neronis lib. xxxvii. cap. III.*

Vigilum cohortes quædo instituta

190. Vigilum cohortes.] *Quas Principe Augusto institutas, Dio scribit libro LV. idque refert in annum Urbis DCCLIX. Idem Paulus tradidit libro proprio De officio Præfecti vigilum, ut vides in Pandectis. Appiano tamen quid fiet, qui in Triumviratu Vigiles repperit, & institutos vult, Pöpeio in Sicilia victo: id esset, triginta penè ante Dionis traditionem annis. Scribit lib. v. Civil. Sabinum præfectum à Cæsare ad turbas & latrocinia in vrbe atque Italiâ comprimenda: καὶ ἐνεῖν (addit) φασὶ ὡς ἀμεῖναι τὸ τ' ἑατείας τῶν πυλῶν ἔδος τε καὶ εἶδος. Atque ex eo tempore aiunt mansisse nocturnorum*

norum Vigilum morem & formam. *Be-* Error in eo Appiani.
nè, aiunt: nam situ Appiane, nimis erras.
Sparteolos hos milites vocare interpres In- Sparteoli.
uenalis videtur, Sat. xiiii. in illud: Dis-
positis prædiues hamis. Per translatio-
nem, inquit, disciplinæ militaris Sparteo-
lorum Romæ, quorum cohortes in tute-
lam urbis, cum hamis & cum aquâ vigi-
lias curare consueuerunt vicinis. Nihil
lègi, nec scio. hoc unum, corrigendum in
sine huius Scholij, curare consueuerunt Scholiastes
vicibus. correctus.

191. Erant antiquitus porticus in latere cliui.] *Dionysius libro III.* Frons eius meridiem spectans, porticum habet cum triplici columnarum ordine: in lateribus ordo duplex est. Porticus Capitolinæ.

Dextrâ subeuntibus.] *An, dextræ subeuntibus?*

192. Nec tamen dedicauit. hoc solum felicitati eius negatum.] *Sullæ* Sullæ dictū.
ipsum dictum hoc est, quo Tacitus allusit.
Plinius libro VII. cap. XLIII. Hoc tamen nempe felicitati suæ defuisse confessus est, quod Capitolium non dedicauisset.

193. Vulneratur Prætor Arulenus Rusticus.] *Haud aliunde lucem Plinio,*
sive Regulo potius dederis apud Plinium,
 I lib. I.

Plinio facta
lux.

lib. I. epist. v. Rustici Aruleni periculum fouerat, exultauerat morte, adco vt librum recitaret ederetque, in quo Rusticum infectatur, atq. etiam *Stoicorum simiam* appellat. Adicit, *Vitelliana cicatrice stigmosum*. Agnoscis Reguli eloquentiam. *Hoc cicatricis Vitelliana conuicium, est à vulnere, quod nunc accepit.*

194. Terret solitudo, & tacentes loci.] *Virgilius arcanum hunc natura nostra motum pariter effert:*

Horror ubique animos, atque ipsa silentia terrent.

AD LIB. IV. HISTOR.

196. CETERI vultu manúque, pauci quibus conspicua dignitas aut ingenium adulatione exercitum erat, compositis orationibus assentiebantur.] *Ratio assentiendi in Senatu, Voce aut Signo. Signo dupliciter, Pedibus aut Manu. Pedum in discessione usus; Manus etiam in sessione aut statione, cum ea exprorecta significarent talem sententiam se approbare. Popiscus in Aureliano: Deinde aliis MANVS PORRIGENTIBVS, aliis pedibus in sententiam cunctibus*

Manu assentiri.

In Senatu.

euntibus, plerisque verbo consentientibus
conditum est Senatusconsultum. *Seneca*
epistolâ VIII. Non videor tibi plus pro-
desse, quàm si in Senatu candidato vo-
cem & MANVM commodarem? *Isido-*
rus hanc notam ad exercitum quoq. trans-
fert, libro I. Mos est militaris, ut quoties In exercitu.
consentiat exercitus, quia voce non potest,
MANV promittat.

* COM. pag. 23. *Plato ad hanc men-*
tem aptissime: τὴν κενόδοξιαν, ὡς περὶ
ταῖον χρώνα, ἢ ψυχὴν πέφυκεν ὑποτίθεσθαι:
cupidinē gloriæ, velut ultimam tunicam,
anima solet deponere. *Et noster in Agri-*
colâ: Fama, cui sæpe etiam boni indulgēt.

Galbæ Principatu rediit.] *Vnde?*
Apolloniâ. Illic enim in exilio egit: quod
nos docet Scholiastes in Sat. Iuuenalis IIII.
Eluidius Priscus, post damnationem so-
ceri Pati Thraſeæ, interdictâ sibi Italiâ,
Apolloniam concessit.

Helvidius
Apolloniæ
extulauit.

197. Secundû vetera exempla, quæ
sortem legationibus posuissent.] *Hoc virum doctum valdè anxium habuit:*
qui negabat de more eo se legisse. Ego ita
accipio, non quasi semper legati sorte olim
missi, sed sæpe. Et in eam rem exempla hæc
reperio. Cicero ad Atticum lib. I. epist. XVII.

Legati sorte
lecti.

Senatus decreuit, vt legati cum auctoritate mitterentur. *Addit post pauca:* Hoc non queo praterire, cum de consularibus mea prima fors exisset, vnâ voce Senatus frequens retinendum me in vrbe censuit. *E quibus sortitionem illic fuisse, clarè vides.* Dio lib. LIX. *ἡρώσεως τὴ ἐπ' αὐτοῖς ἀλλὰς κλήρω, καὶ τὸ κλαύδιον αἰρετὴν ἐπαμύχαν.* Legatos his de rebus, alios quidem sorte, Claudium verò suffragiis electū miserunt. *Plura exempla auide quæ fuit: sed, vt verum fatear, claman Hylam.*

Mucianus
summè am-
bitiosus.

Ille vnus ambiri, coli.] *Talis Mucianus. Et in Suidâ, incerti scriptoris verba, huic ambitioni eius exprimentæ: ὁ πρῶτος οὗ ῥωμαῖος πρῶτος ὅς ἀπάντων ὑπὲρ πάντας ἦδελε, καὶ ἡγεῖτο εἰ καὶ ὅσοι ἐν ἐχθρῶν ὑβρίσας αὐτὸν, ἀλλ' ὅτι μὴ ἐμεγάλως ἀγῆλεν.* Mucianus Romanus, honore ab omnibus affici, & super omnes volebat, & ægrescebat, si quisquam non dicam contumeliâ eum affecisset, sed nisi summo cultu prosecutus esset.

* COM. pag. 24. *Interpres Iuuenalis hanc quoque rem affirmat, in versum — magni delator amici. Alij dicunt Philosophum Egnatium Celerem, Barcæ Sorani magistrum, qui ipsum apud Nerone*

Egnatius ma-
gister Barcæ

nem

nem detulit, & damnauit: & ipse postea sub Vespasiano, hoc ipsum Musonio Rufus accusante, damnatus est.

189. Dilectum suapte naturâ grauem.] *Quippe in longam & longinquam militiam. Velleius in laudibus Tiberij:* Quantâ cum quiete hominum, rem perpetui præcipuique timoris, supplementum, sine trepidatione dilectus, prouidet?

Dilectus
odiolus.

Impositus scuto, more gentis.]

Mos igitur ille ignotus Romanis, eo quidem æuo. Nam postea irrepsit, sed non nisi cum Barbaris. Galli, Gothi, Franci hunc in cõp-

Mos scuto
imponendi
Principem:

tando Principe ritum habuerunt: & notauit, atque exemplis firmavit, P. Pythæus. Illum vide libro II. Subsecinor. cap. VI. Sed addo, etiam Græcis leuationem hanc in scutum usurpatam, inter sollennia Principatus. Zonaras de Hypatio, qui seditiosè contra Iustinianum electus: καὶ τὸν ἀπὸ τοῦ σκου-

Etiā Græcis.

τῆς μεταρπύοντος βασιλέως: & in scutum sublimè eum tollentes, salutant regem. Nicephorus Gregoras lib. III. de Theodoro Duca filio: ἀνιηρόετο δ' ὕστερον βασιλεὺς παρ' ἐκείνων τῆς ὑψηλῶς ἀπ' αὐτῶν, κατεδείξεν ἐπ' αὐτὸς, κατὰ τὸ ἐν τέτοις ὁπλισμένῳ ἔθός: Dictus autem postea Imperator est à violentibus subditis, sedens in

clypeo iuxta morem in hac re receptum.
*Curopolates de officiis Aula: ὁ νότος βασιλεὺς
 ὅτι συνεστὰς ἀπὸ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκείνου
 Nouus Imperator scuto impositus tollitur
 in altum. In Excerptis Georgy Pachymerij
 lib. 11. Imperatorio clypeo insidet is, qui
 Imperio destinatur. Adde, si lubet, Zosi-
 mum libro 111. in electione Iuliani.*

199. Nequaquam par à legioni-
 bus cohortibusque redditur cla-
 mor.] *Quod valde Romani observabant,
 & velut omen habebant euentus. Appia-
 nus in Parthicus: Crassus iussit eos clamo-
 rem tollere, in quo maximè militum inæ-
 stitia deprehensa est, exilem & dissonum
 clamorem edentium. Contrà, à Barbaris
 clarus & fortis est redditus.*

Clamor an-
 te aciem.

200. Aperta odia armæque, pa-
 lām depelli: fraudem & dolum
 obscura, eoque ineuitabilia.] *Sal-
 lustiana imitatio est: Hostem aduersum
 deprimere, homini strenuo haud difficile
 est: occulta pericula neque vitare neque
 facere, bonis in promptu est.*

Sallustiana
 gnome.

Instituit pessimum facinus, vt
 epistolæ Aquiliferis traderentur, à
 quīs antè militi quàm ducibus le-
 gantur.] *Cur Aquiliferis? quia legenda
 nimirum*

nimirum ad Signa: id est, in Principiis. ^{Litteræ ad signa lectæ.}
Facit omnino ad hunc morem, quod Spartianus in Pescennio Nigro refert ex epistola M. Antonini Imperatoris: Itaque misi litteras recitandas ad signa.

201. Vnde clamor acciderat, circumagere corpora, tendere arcus.] ^{Dubitatio in voce.}
Mihi suspectum, & tibi si attendes. Quorsum hic Arcus? de Germanis sermo est, quibus haud crebra ea arma: sed nec ille sensus, ad Taciti sensum. An artus potius? Cogitandum.

Scribonianos fratres, concordiam opibusque insignes.] ^{Scribonij fratres.} *Iunctim eos iterum nominat Annali XIII. Ad Scribonios fratres ea cura transfertur. Nec temerè aut iungit, aut concordiam laudat. Audi Xiphilinum, qui unus hæc illustrat, in Nerone: Ἀδελφοί τε, inquit, & ἰλικιώται ξόπον πρὸς ὄντας, καὶ μηδὲν ὑπὲρ ποτὲ ἀνδρῶν ἀλλήλων πράξαντες, ἀλλ' ὡς περ τῶν γένος, ἔσω καὶ τῇ θεωρίᾳ τῇ τε ἐστὶα συμπεφυκότες: Fratres, & quodammodo æquales, nihil alter absque altero facientes, sed ut genere ita & electione vitæ & facultatibus cōiuncti. Addit deinde, cum utrique Germaniæ præfuissent, vocatos à Nerone in Græciam, ibique incisis sponte venis periisse.*

Tacitus le-
uiter refecti-
ptus.

*Sed recte ne Scribonianos hic legimus? non
opinor. Taciti loco dicto Scribonios habes:
& in Xiphilino, Σκρίβωνιον.*

Merces ac-
cusatorum.

Etiam Ho-
nos.

204. Ex funere reip. raptis consu-
laribus spoliis.] *Eò dictum, quia con-
sulatum acceperat, premium accusationis.
Nam ita obtinebat, ut accusanti & dam-
nanti, non pecunie solum merces esset,
sed & honoris aut magistratus quem reus
habuisset. Dio libro XLVI. de accusato-
ribus percussorum Caesaris, pulchrè: Χρή-
ματα τε γὰρ ἐν τῷ τῷ αἰδόντες εἰσίας, καὶ τὴν
πρῶτην ἢ τὴν ἀρχὴν τῷ ἐκείνῳ, εἰ τινα ἀρετὰ ἔχων
ἦν, ἐλάμβανον:* Nam & pecunias è bonis
damnati, & honorem aut magistratum,
si quem modò haberet, accipiebant. *Taci-
tus saepe indicat: & clarè, initio libri 1.*
Nec minus præmia delatorum inuisa, quàm
scelera. cum alij sacerdotia & consulatus,
ut spolia, adepti, procurationes alij & inte-
riorè potentiam, agerent ferrent cuncta.

Vipsanius Messalla, ausus pro
fratre Aquilio Regulo deprecari.]
*Est omnino ille Regulus, Plinio in Episto-
lis meritisimò flagellatus, & alibi Bip-
dum nequissimus dictus. Obserua ergo de
Messallâ diuersissimo fratre.*

Sponte ex Sc. accusationem sub-
iisse.]

iisse.] *Non de nihilo ambigit Rhenanus. Si enim ex Sc^{to} subiit, quomodo sponte? Dini-
nat, Sponte ex se. Haud ineptè. Quid si,
sponte, & inconsultò?*

205. Manlius Patricius ordinis Sen-
natorij pulsatum se in coloniâ Sen-
nenli.] *Grande priscis illis moribus cri-
men. nam nec conuicio Senatorem asperge-
re licebat, impunè. Arnobius libro IIII.*

Senatores
non lædédi,

Pœna ei rei.

Magistratum in ordinem redigere, Sena-
torem aut. conuicio prosequi, suis esse de-
cretis periculosissimum pœnis. *Saluianus
libro VI.* Illustrem ac præpotentem virum
nequaquam exhonorari à quoquam licet;
& si quisquam exhonorauerit, decretis le-
galibus reus sistitur, & iniuriarum auctor
iure damnatur.

206. Diuisus inter duos benefi-
ciorum numerus.] *Propriè & ex aui
eius usu accipe Beneficia, promotiones ad
altiores ordines siue gradus. Castrense in ea
re verbum est, Linto sic usurpatum lib. IV.*

Beneficia
quid?

Vt tribuni militū à populo senideni crea-
rentur. quæ antea, perquam paucis suffra-
gio populi relictis locis, Dictatorum &
consulum fermè fuerant beneficia. *Cice-
roni etiam epistolâ ad Rufum Quæstorem:
De centurionibus tamen & tribunorum*

I 5 militum

militum contubernaliis, reſeſt in integro. genus enim horum beneficiorum definitum lege non erat. *Nec Valerius alio ſenſu, libro IV. cap. VII. ſcripſit. Ad equeſtrem ordinem & ſplendide militiæ ſtipendia P. Cælij beneficio peruenerat. Item Suetonius Tiberij cap. XII. clare: Venit in ſuſpicionem, per quosdam beneficij ſui centuriones. Noſter adaque lib. I. ſuprà: Primores militum, per beneficia Nymphidij, vt ſuſpectos. Hi tales, Beneficiarij dicti. Caſar De bello ciuili, libro II. Petreius cum prætoriæ cohorte, barbariſque equitibus paucis, Beneficiariis ſuis. Paſſim in lapidibus: B. F. C. O. S. & B. F. P. R. & B. F. P. R. id eſt, Beneficiarius Conſulis. Beneficiarius prætoris. Beneficiarius præfecti prætorio, aut Proprætoris. Vegetius reſtringere nomen videtur; & Beneficiarij, inquit libro II. cap. VII. ab eo appellati, quod beneficio Tribunorum promouerentur. Et ad eius mentem in lapidibus legiſta. In Piceno: BENEFICIARIVS. TRIBVN. DEINDE. OPTIO. I. N. CENTVRIA. Romæ: CORNELIO. MARCIANO. MILITI. CHORT. XII. VRB. BENEF. TRIBVN. Abiſſe in aliud officiij nomen videtur, ex Tertulliano de Fugâ*

de Fugâ: In matricibus Beneficiariorum & Curiosorum, inter tabernarios, & lanios & aleones, & lenones, Christiani quoque vestigales continentur.

Vascrius Festus.] *Plinius lib. III. epist. VII.* Nuper L. Piso, pater illius qui à Valerio Feito per summum facinus in Africâ occisus est.

Præfectus alæ Petrinæ.] *In Notitiâ Ala Petrina. Imperij.* Præfectus alæ Petrianæ legitur in Britannia per Lineam Valli. *Vbi Linea Valli, non aliud est quàm tractus ille ad Vallum à Seucero aliisque exstructum.*

Mox Ophensium.] *Dixi Rodolphum voluisse, Ruspensium: sed à coniecturâ. Ophensium quidem non alibi mentio in hoc tractu: & putamus rectissimè emendatum iri, Oënsium. statimque, populus Oënsis. Rem tetigi. Te aduoco* Oënses in Tacito repositi.

C. Plini, in meam fidem & Taciti lucem: Scribis libro V. cap. V. hisipsis verbis: Ad E Plinio lux

Garamâtas iter inexplicabile adhuc fuit. Proximo bello quod cum Oënsibus Romanis gessere, initiis Vespasiani Imperatoris, compendium viæ quatruidi deprehensum est. *Quod illud bellum sub initia Vespasiani, nisi istud? Itaque Plinio quoque prælucent clarè hæc Corneliana. Tempus,* Sed & ipsi.
situs,

situs, nomen, omnia conueniunt: & est hoc illud ipsum celebre opidum, unde Pudentilla Apulej, ut ipse Apologiâ commemorat. Scripsit & Orationem, Pro statuâ sibi Ocæ locandâ.

L. Vestinus
indagatus.

Vestinum equestris ordinis virum.] *Est ne ille, de quo Oratione pro Gallis Claudius Caesar? Ex quâ coloniâ (Viennensi) inter paucos equestris ordinis ornamentum L. Vestinum familiarissimè diligo. Ego puto. idque paullo certius, quam eundem Martiali intellegi, lib. I V. Epigr. XXIX.*

Cum grauis extremas Vestinus duceret horas,

Et iam per Stygias esset iturus aquas:
Ultima voluentes orauit pensa sorores

Vt traherent paruâ stamina pulla morâ.

Tû largas partitus opes, à luce recessit:

Seq. mori post hoc credidit ille senè.
Nam hic fuerit potius filius eius: qui videtur è clausulâ iuuenis obuisse.

Felicibus ramis.] *Id est, è felici arbore (dis gratâ, interpretatur Macrobius) decerptus. Ammianus in religione simili,*

Felices rami. libro XXIX. Linteis quidam indumentis amictus, torulo capite circumflexo, verbenas

benas felicitis arboris gestans. *Huic vsui maximè Laurus. Liuius lib. XL.* Omnes coronati & lauream in manu tenētes supplicauerunt. *Suidas:* Ἀϊσάκος. ὁ κλάδος τῷ δάφνης, ὃν κατέχοντες ὕμνον ᾄτε; *Strabo:* Aisacus. ramus lauri, quem manu tenentes deos celebrabant.

E lauru plurimum.

Aquâ perluere.] *Sollemni & vstitatâ lustratione: publicè priuatimque receptâ. Tertullianus de Baptismo:* Ceterum villas, domos, templa, totasque vrbes aspergine circumlatæ aquæ expiant passim. *Huic rei & ἑξέπαρθερα vasa in templis, aquâ lustrali plena, quâ sacerdotes aut aditui intrantes aspergerent, aut etiam ipsi sese. Sotomenus:* Πάλαι τινας δευτέρους κατέχον ὁ ἱερεὺς, νόμιμα ἐκλεμνά ἑξέπαρε τὰς εἰσόδους; Ramos quosdam madidatos sacerdos tenens, aspergebat ritu Græcorum siue gentilium, intrantes. *Ouidius:*

Vasa lustralia.

Vdaquerorales laurea misit aquas.

Insignem ad hanc ablutionem locum abluo, Asconij In Diuinationem: Alij delubra dicunt ea templa, in quibus sunt labra corporum abluendorum mortuorum, vt Dodonæi Iouis aut Apollinis Delphici, in quorum delubris lebetes tripodesque visuntur. *Fallor, aut τὸ mortuorum, ab inepto*

In Asconio coniectura.

inepto glossographo est: nec aliunde Delubra derivari vult, quàm ab istâ in templorum vasis aquâ ad deluendum.

Simillimus
Claudiani
locus.

207. Non adeo turbatam ciuilibus armis rem Romanâ, vt etiam Treueris Lingonibûsque despectui sit.] *Similem & è Romano pectore vocem, emisit ille Stilico apud Claudianum, De bello Getico:*

Non ita Romanû Fati violétia nomen
Obruit, vt vestros nequeat punire tumultus.

Diuinitas
varia in Tacito.

Mortémq. in tot malis hostium, vt finē miseriarum exspecto.] *Dixi ablegandam vocem hostium. quid iam, si mutemus, & faciamus, portum & finem? Quid si etiam per impatientiam, & rerum postumarum incertus dixerit, ostium aut finem? hoc sensu. Mortem in tot malis opto: siue ea finem miseriarum datura sit, cum non ero: siue initium, per Plutonia tormenta.*

Correctiuncula.

Pecunia nuper etiam donatiuo sufficit.] *Imò, suffecit. Nuper enim donatiuum acceperant. Suprà.*

208. Ciuilis, Barbaro voto, propexum rutilatúmque crinem, patratâ demum legionum cæde deposuit.]

posuit.] *Patrium & solenne Germanis hoc votum. Tacitus De moribus eius gentis: Aliis Germanorum populis vsurpatum, rarâ & priuatâ cuiusque audentiâ, apud Catos in consensum vertit, crinem barbamque summittere, nec nisi hoste caeso exuere votium obligatumque virtutioris habitum. Mansit inferiore aeo. & lego apud Diaconum III. de Gestis Longobard. cap. III. Sex millia Saxonum, quæ bello supersuerant, deuouerunt se neque barbam neque capillos rasuros, nisi se de Sueuis hostibus vlciscerentur. Pulchrè igitur & decorè Silius Sarmenti Gallo hoc affingit, III. Punic.*

Crinem votium alere.

Silii lux data.

Ocumbit Sarmens, flauam qui ponere victor

[uebat.

Cæsariem crinemque tibi Gradiue vo-
Hæc meditantibus aduenit hora
expectatione tristior. *Quis neget à*

Liniana imitatio.

Liniano exemplari esse? qui in deditioe illâ turpi ad Furculas: Hæc frementibus, inquit, hora fatalis ignominie aduenit omnia tristiora experiundo factura.

209. Seu me ducem, seu militem
vultis.] *Insidiosâ modestiâ dictum: ut à Sallustij Catilinâ: Vel imperatore, vel milite me vtimini.*

Sallustiana

Sabinus

Addubitatū
de verbis
Taciti.

Sabinus, proiectis Romani fœderis monumentis, Cæsarem salutari seiubet. *Aut nihil, aut nimis, in hoc loco ideo. Quale illud est, Proiicere monumenta fœderis: pingue & insulsum. Aliorsum emendatione traxerim: prolectus Romani generis monumentis. Sabinus, inquit, inuitatus & inductus stirpis sue origine, Cæsarem se appellat: Quid mirum? ecce suprâ scriptum: Sabinus falsæ stirpis gloriâ incendebatur. Proauiam suam, * D. Iulio per Gallias bellanti, corpore & adulterio placuisse. Possis eodem sensu: prolatis R. generis.*

* Notat &
Dio idem, in
Vespasiano.

Suetonij er-
tor.

* Adde que no-
raui ad lib. IV.
suprà.

210. Ipsum, quanquam Senatorij ordinis.] *Suetonium igitur culpæ quis purgat, scribentem Titum primum è Senatoris prætorio præfectum? In Tito, cap. VI. Præfecturam quoque Prætorij suscepit, numquam ad id tempus nisi ab equite Romano administratam. Occultè adsentitur Plinius Præfatione operis: Dum illud patri pariter & equestri ordini præstas, Præfectus prætorio eius. Tamen noster palàm adfirmat Clementem hunc Arretinū, & Præfectum & Senatorem fuisse.*
211. Pulsis, quod dii prohibeant, Romanis, quid aliud quàm bella omnium

omnium inter se gētium existent.]

Oraculum, cuius fidem proavi viderunt: & nos videmus, videbimusque, quamdiu secta

Imperiorum
varietas, bel-
lorū causa.

in tot Dominos Europa non audiet unius

Auriga habenas. Plutarchus igitur verè,

Imperium Romanum, velut anchoram

esse scripsit fluctuanti mundo. *Et nōne*

Romanum
olim, vincū
pacis.

à Crispo suo hoc effatum sumpsit noster?

sumpsit. Ille sic ad Cæsarem: Quippe si

morbo iam aut fato huic Imperio secus

accidat: cui dubium est, quin per orbem

terrarum vastitas, bella, cædes oriantur?

212. *Ite, nunciate Vespasiano, re-*

lictum à vobis in acie ducem.] Si-

milis invidiæ metum suis militibus iam fu-

gientibus Sulla inicit: Siquis vos milites

rogauerit, ubi Sullam imperatorem ve-

Sullanum
factum.

strum reliqueritis, respondete, Apud Or-

chomenum pugnantem. *Atque ille hac*

inreparatione rem labentem sustinuit. Plu-

tarchus & Appianus.

Nunc quoque memorant, post-

quā nullum mendacio pretium.]

Quis autem gratuito mendax sit?

—cū sint præmia falsi

Nulla, ratam debet testis habere fidem,

ait Ovidius.

213. E primoribus Ægyptiorum

K Basili-

Torrentij
coniectura
firmata.

Basiliden.] *Firmat hoc valdè viri eximij coniecturam Lauini Torrentij, in Suetonij Vespasiano: Basilides libertus obtulisse ei visus est. Quomodo libertus, si sacerdos? si, quod hìc dicitur, è primoribus Ægyptiorum? Bene igitur ille magnus amicus noster, Basilides obtulisse, deletà voce libertus, perperam infarctà.*

Domitianus
poëtam mē-
tuitur.

214. Amorem carminum simu-
lans.] *Simulans tantum? ita. Suetonius: Simulauit (Domitianus hic iste) mirè modestiam, inprimisq̃ue Poëticæ studium, tam inusitatum antea sibi quàm postea spretum & abiectum. At scriptores eius cui campū hunc adulatorium egregiè exercent, & vatem faciunt supra vates. Omitto poëtas (more mentiri aliquid & extollere iis fas:) ecce nostrum senem Fabium: Hos nominauimus, quia Germanicum Augustum (caue alium ab isto intellegas) ab institutis studiis deflexit cura terrarum: parumq̃ue diis visum est, esse cum maximum poetarum. Quid tamen iis ipsi operibus eius, in quæ donatus imperio iuuenis successerat (scribo, secesserat) sublimius, doctius, omnibus deniq. numeris præstantius? Ite Homere & Virgili, crepta vobis à Paride hoc palma. Plinius etiā Praefatione ad Titum*

Fabius obi-
ter emenda-
tus.

*ad Titū: Quantus in poëtica es? ô magna
 fœcunditas animi! quemadmodum fra-
 trem quoque imitareris, excogitasti. Hac
 turpia atque utinam tamen timeam nequis
 hodie apud Principes sic peccet!*

AD LIB. V. HISTOR.

ORTA per Ægyptum tabe.] *Viti-
 liginem appellat Iustinus, uti optimè
 restituit optimus & doctissimus Bôgarsius.*

216. Balsamum.] *Propriâ eam arborem
 Iudæa esse pleriq. tradiderunt, nec alibi gi-
 gni. Iustinus lib. xxxvi. Opes genti ex ve-
 tigalibus opobalsami creuere, quod in his
 tantum regionibus gignitur. Atq. ita sanè
 tunc fuerit. Postea, non dubiū stirpem eam
 in Ægyptum transisse: atque illic creuisse.
 Claudianus in Epithalamio Palladij:*

Balsamus
 etiam in
 Ægypto.

Gemmatis alij per totū Balsama tectum
 Effudère cadis. duro quæ saucius vngue
 Niliacus pingui defudat vulnere cortex.
*Perseuerare etiam illic nostro auro, qui pe-
 regrinati sunt, affirmant.*

Vrbs deiugis.] *Quid nobis visum,
 diximus. At Ios. Mercerus legit: Primis
 munimentis vrbs, dein regia. Feliciter.
 Tacitus ipse inuat, infrà: Alia intus mœ-
 nia regiæ circumiecta.*

Mereeri di-
 uinauto.

AD GERMANIAM.

*COM. pag. 32. Germanos aio praelius
pracinuisse. etiā Hispanos, ex Silio:
—ritu iam moris Iberi

Hispani ante
prelium
cantant.

Carmina pulsata fundentē barbaracetrā.
Diodorus Siculus, de Lusitanis: Εἰς πολέ-
μοις ποδὸς ῥυθμὸν ἐμβαλόντες, & παῖδας ἀδ-
σιν ὅταν ὀπίωσι τοῖς ἀντιπαραγυμνοῖς: In bel-
lis ad numerum incedunt, & carmina ca-
nunt cū aggre diuntur hostem. *Simile*
in Thracibus aliisque Barbaris fuisse, no-
tavi ad IV. Annal.

Et plerique
olim Barba-
ri.

Framea,
quid?

222. Hastas vel ipforum vocabu-
lo Frameas.] Quod genus teli fuerit,
quæro. *Isidorus vult gladium fuisse.* Fra-
mea, inquit, gladius ex vtraque parte acu-
tus, quam vulgo Spatham vocant. Ipsa est
& Romphæa. *Valdè à Tacito abijt, qui cla-*
rè appellat Hastam: & addit, eodem telo
cominus eminusque pugnasse. Non ergo
gladius. Nunquid Romphæa? nam & hoc
addidit, paritèrque Glossæ veteres, Framea,
ρομφαία. Ambigo: nec facile inducor crede-
re, si* Valerij quidem descriptio hæc proba:
Æquaque, nec ferro breuior, nec rom-
phia ligno.

* Argonaut.
lib. VI.

Facit enim genus teli, in quo hastile & mu-
cropari

cro pari fuerint longitudinis modo. Tacitus autem aliud fuisse in sua Frameâ docet, quam statuit breui & angusto ferro. Itaque magis est ut ad exemplum Hastæ siue Spießæ nostræ fuerit, breuiore tamē ligno.

Lucos ac nemora cōsecrant, deorumque nominibus appellant.] *Fatuam religionem. quam Claudianus item* Luci pro diis.
is opprobrat, De laudib. Stil. lib. I.

Vt procul Hercyniæ per vasta silētia siluæ
Venari tutò liceat, lucosque vetustâ

Relligione truces, & robora numinis
instar

Barbarici, nostræ feriant impunè secures.
Sed & Lucanus appositè, in obsidione Massilia: [ab æuo.

Lucus erat, longo numquam violatus
—— hinc barbara ritu

Sacra deûm, structæ diris altaribus aræ,
Omnisque humanis lustrata cruoribus
arbos.

Benè ergo & meritò Religione truces eos Homines illic immolati
fecit Claudianus: quoniam victime, imò
& homines, ad arbores has (è Lucano hauries) immolatae. Ait etiam, robora numinis instar. Illustrabit Tyrius Maximus, qui Celtas excelsam quercum coluisse ait, & Iouis nomine sollenniter appellasse. Atque

Arbor fan-
cta.

Romanis
quoque luci
facti.

Iterum pro
Germanis.

adeo posteriori etiam aeo mansit hic cultus.
Luitprandi regis Longobardorum lex est:
Qui ad arborem, quam rustici Sanctium
vocant, adorauerit, vel incantationes fe-
cerit, componat medietatem precij sui in
sacro palatio. Tacitus hunc ipsum ritum
saltem indicatum lib. 1 v. Histor. voluit,
cum scripsit Civilem Batauos specie epu-
larum sacrum in nemus vocasse: nec puta-
uerim sanè sacri vocem illic peculiare aut
proprium siluæ nomen. Hæc in Germanis
merito nos ridemus. sed cur Romani? illi
in eadem navi. Plinius de arboribus: Hæc
fuere numinum templa, priscoque ritu
etiam nunc simplicia rura deo præcullen-
tem arborem dicant. Seneca epistola xli.
Si tibi occurrit vetustis arboribus & soli-
tam altitudinem egressis frequens lucus;
illa proceritas siluæ, & secretum loci, &
admiratio umbræ, fidem numinis facit.

* COM. pag. 35. Germanos liberatum
ire volui, à sædâ Auerse Veneris notâ: &
ecce ego non sine notâ. Nam quidam me
culpat (modestè tamen fateor, nec planè
ἀλόγως) quòd temerè mendacem dixerim
Athenaum. Ab eo enim, inquit, Diodo-
rus, Aristoteles, Strabo. Primus quidem,
de Celtis sic scribit: γυναικας δ' ἐχοντες θε-
δεῖς

Δεῖς, ἡμῖν ταῦται θεοτέχων, ἀλλὰ θεὸς
τὰς τῶν ἀρρένων συμπολὺς ἐκτύπος λυσώσι.

Quae subdit, turpia mihi nimis, turpia
relatu. At Aristoteles VII. Polit. Pleraq-

que militares gentes, & Celtas in iis, mas-
culum coetum palam admisisse. Iam

Strabo, negat turpe apud eos fuisse τὸ δ' ἀν-
μῆς ἀπειδεῖν τὰς νεαῖς: florem ætatis prosti-

tuere iuniores. Quid ad hos ego? ignosce
quisquis legis, pene idē quod in Athenarum.

Falsi inquam isti, falsi: si tamen de Germa-
nis hoc scripserunt ac senserunt, non potius

de Gallis. Quod ego omnino assero: præser-
tim de iis qui Massilia & Italia magis pro-

pinqui. Ab eâ parte labe hæc in candidam
per se gentem. Nōne mores Massilienses

proverbio, ab hac mollitie, innotuere? Græci
ergo illi, qui vix limen illud ipsum Gallie

nouerant (Germania certē penetrali num-
quam) illic repertum vitium famā & stilo

sparserunt perperam in omnes. Non mihi
creditur? Tacito igitur nostro, qui disertē

hoc ipso loco scribit (ex vestra quidē men-
te) molles istos & flagitiosos cæno & palu-

de mersos, crate iniectâ. Tuam fidem, o
optime. Si fidi illi Græci, & si vitium hoc

tam commune Germanis, tam receptum: quī
constat ut iidē tam seueriter illud puniant?

K 4

Itaque

Celtarum
nomen im-
posuit.

Gallia pars
olim in hac
culpâ.

Græcis omni-
bus res Ger-
maniae no-
uerunt.

Purgat pa-
lam Germa-
nos Tacitus.

Etiā Quin-
ilianus.

Itaque ne sic quidem Germani inquinabun-
tur, etiamsi inquinata illa lectio retinebi-
tur. Nec tamen à me. qui haud paullo tutius
Tacito & inprimis Fabio (qui claris verbis
ignotum id flagitium Germanis asserit, te
disimulante) hic crediderim, quàm Gracis.
Quippe isti leui & longinquâ famâ aliquid
de eâ gente acceperunt: at illorum auo, co-
gnita iam Germania, imò lustrata Romanis
& calcata.

Centenarij
Germanorū.

223. Eliguntur in iisdem conciliis
& principes, qui iura per pagos vi-
cosq. reddunt. Centeni singulis ex
plebe comites, consiliū simul & au-
toritas adsunt.] Hoc est quod in lege
Alamannorum priscâ lego: Conuentus au-
tem, secundum consuetudinem aliquam,
fiat in omni Centenâ, coram Comite aut
suo Misso, & coram Centenario ipsum
placitum fiat.

Vestigij ve-
tus creandi
Equites aut
militēs.

Scuto frameaq. iuuenem ornant.]
Originem moris vides aus nostris ad insa-
niam amati, Equites creandi. Fallor, aut
tangit eum pse Diaconus in Longobardicis,
lib. I. cap. xv. Scitis non esse apud nos Con-
suetudinem, vt regis filius cum patre pran-
deat, nisi prius à rege gentis exteræ arma
susceperit. Adde, si lubet, Caput sequens.

* COM.

* COM. pag. 36. *Noto de strictâ Germanorum veste, & Sidonij verbo, assutâ. Facit Dionis locus, lib. XL. me quidem interprete: ubi Pannonios dictos affirmat, ὅτι τὰς χιτῶνας τὰς χειρῶν τὰς ὀφθαλμῶν πῶν ἐς πᾶν τὰς ὀφθαλμῶν πῶς & κατὰ τὴν φύσιν ἢ ἀεὶ ἀποβόοντες, σὺρραπτέσι: quod tunicas manuleatas, ex centonibus quibusdam & Pannis (ita appellant) patrio more conscindunt & cöaptant. Certum mihi est describi nostram Tunicam, quam etiam nunc ab istis Pannis * Pantrock vocamus, veterum Germanorum & Pannonum ipsam vestem. Ea sanè, quod Dio ait, è variis panniculis, præter Romanum & Græcum morem, ad singula membra aptata.*

Pannonij va
de dicti.

* Nota igitur
indigenam
Panni vocem
fuisse.

* Et si propriè
pars infra zo-
nam pendula,
pant, nobis
dicta.

224. *Feminæ sæpiùs lineis amictibus.] Linigera igitur femina, nectamen sola. Benè ait, sæpiùs. Diaconus in viris agnoscit, lib. I v. cap. VII. Vestimenta eis (de priscis Longobardis ait, indubiè Germanis) erant * laxa & maximè linea, qualia Angli-Saxones habere solèt, ornata instititis latioribus, vario colore contextis. Sed profectò quæ hîc de variegatis latisque instititis dicit, nos qui vidimus, scimus etiam nunc proprium amictum esse Germanicarum mulierum.*

Lineæ Ger-
manis vestes

* Verum est in
plebe.

K 5

Adul-

Pœna adul-
terij.

Emendatâ
lex vetus,

Adulteram, accisis crinibus, nu-
datam, per omnem vicum verbere
agit.] Pœna duplex; Crines accisi, & Fu-
stigatio. Quam reperio etiam aliâ usur-
patam Germanis in hoc sexu. In Legibus
Luitprandi regis Longobardorum, hæc est
in feminas violentas, & quæ seuiunt aut
feriunt: Publicus, in quo loco factum fue-
rit, comprehendat ipsas mulieres, & faciat
eas Decaluare & Fustare (ita lego: vulgo,
Frustrare) per vicos vicinantes ipsius loci.
Paullo aliam & magis seuam Adulterij
pœnâ tribuit priscis Saxonibus Bonifacius
Archiepiscopus, Epistolâ ad Ethelbaldum
Anglorum regem: In antiquâ, inquit, Sa-
xonîâ, vbi nulla Christi cognitio, si virgo
in maternâ domo, vel maritata sub con-
iuge sit adulterata: manu propriâ strangu-
latam cremant. (& addit quod huc magis
facit) aut cingulo tenus vestibus abscissis
flagellant eam castæ matronæ, & de villâ
in villam missæ occurrunt nouæ flagellan-
tes, & cultellis pungût donec interimant.
Tributis contemnuntur.] Steph.
Pighius, in Hercule Prodicio mallet, con-
tenuantur.

227. Nobilissimos Sueuorû Sem-
nones.] Rectè. etsi in Velleio lib. II. Seno-
nes

nes scriptum legas, qui eos cum Hermun- Semnonēs,
Sueuorum
populi.
duris coniungit. In Dionis Fragmentis
Electo LXXI. probissimè scriptum erat: *δεῖς
Σεμνῶν & Μαρκομαννῶν*: de Antonini bello in
Quados & Marcomannos. Item Electo
XLIX. *Μάσωνος ὁ Σεμνῶν βασιλεὺς*. Latè er-
rat* vir doctus, qui utrobique Nasamones
substituit & edidit, Africa nimirum gen-
tem. At isti Semnones ad Albim sunt:
& manifestò illa Dionis spectant ad Ger-
manica bella.

AD AGRICOLAM.

* **C**OM. pag. 40. Ego paulò aliter nunc
lego. Habuerunt virtutes spatium
& exemplum. Sed primo Cerialis modò
labores, & c. *Hac sententià: Cerialis &* Retractatio.
*spatium campūque exercendis virtutibus
dedit, & exemplum. Ipse enim bonus stre-
nuūsq. dux. Sed tamen initio, labores dum-
taxat & pericula cū Agricola partiebatur:
mox, virtute eius clarè cognitā, etiā laudem.*
231. Incognitas ad id tempus insu-
las, quas Orchadas vocāt, inuēnit.]
Si nunc demum inuenta, falsum quod Eu- Eusebij er-
ror.
*sebius Chronico tradidit: Claudius de Bri-
tannis triumphauit, & Orchadas insulas
Rom. adiecit imperio. quem tamen ple-
rique*

rique Epitomarj scriptores secuti sunt.

Ita dum singuli pugnant, vniuersi vincuntur.] *Dictum, quod atas nostra & alia comprobauit. Iustinus eleganter lib. VIII.* Graciæ ciuitates dum imperare singulæ cupiunt, Imperium omnes perdidērunt. Quippe in mutuū exitiū sine modo ruētes, omnibus perire quod singulæ amitterent, nō nisi oppressæ fenserunt.

Qui disungit, perich-
taur.

Logi in Bri-
tanniā dies.

Dierum spatia vltra nostri orbis mensuram.] *Res hodie testis: atq. etiam viri ab illo æuo. Scriptor Panegyricus ad Constantinum, de Britannia.* Longissimæ dies, & nullæ sine aliquâ luce noctes. dum illa litorum extrema planicies non attollit umbras, noctisq. metam cæli & siderum transit aspectus. *causâ tamē futili & à solo petitâ, quæ reuerâ à sole. Sed nimirū orator ille palam argutiolam à nostro hîc sumpsit:* Scilicet extrema & plana terrarū humili umbrâ non erigunt tenebras, infraque cælum & sidera nox cadit. *Plinius de longissimis diebus:* In Italiâ horarū quindecim. in Britannia* septemdecim; vbi ætate lucidæ noctes, haud dubiè repromittunt id quod ratio cogit credi, Solstitij diebus accedente Soli propius verticem mūdi, angusto lucis ambitu, subiecta terræ continuos

* Imò & supra
octodecim, in
extremâ eius
parte.

nuos dies habere senis mensibus, noctesq. Plinius
 è diuerso ad brumam remoto. *Quem cor-* emendatus.
ri go transiens, haud dubiè re promunt.

* COM. pag. 40. *Quid si corrigas*, Al- Correctiun-
 ternis manus, centuriones: alternis, vim & cula.
 contumelias miscere: *ut velit eos alternis*,
& vicissitudine quadam scuisse?

234. Oppugnasse vltro, castella ad-
 orti.] *Fortasse*, oppugnare vltro, castella
 adori.

Vspiorū cohors magnum ac me-
 morabile facinus ausa.] *Hodiè ridea-* Britannicū
mus: at olim hoc tanti fuit, quanti nunc pe- mare olim
netrasse Magellani sinum, & orbem hunc ignotum.
circumdedisse. Ambrosius lib. III. Hexam.
cap. III. Illud magnum & inausum naui-
gantibus, atque intentatum nautis mare,
quod Britannias frementi includit æquo-
re, atque in vltiora & ipsis fabulis inae-
cessa secreta se porrigit. Hac autē circum-
uentione relecta Britannia, & insula bonā
fide approbata. Dionem in Tito vide.

Tandemque docti commune pe-
 riculum cōcordiā propulsandum.]
O verba aurea! utinam imbibamus. Nempe In concor-
hoc est, quod Hermocrates ille Syracusanus diā salus.
pulcherrimè monuit, apud Thucyd. lib. IV.
τὸς δὲ ἄλλοφύλους ἐπελθόντας ἀδελφοί, καὶ σω-

φρονεῖν,

φρονέμεν, ἀμυνόμεθα. εἴπερ καὶ κατ' ἐκείνους
βλαπτόμενοι, ἑσὺ πάντες κινδυνόομεν. Ex-
traneos aduenientes, si sapimus, iuncti re-
pellemus: quoniam singuli etiam si lædi-
mur, vniuersi periclitamur.

Nos terrarum ac libertatis extre-
mos.] *Animosa & alta hæc oratio Gal-
gaci. in quâ quod suos maximè hortatur ad
robur, quoniam ultimi Britannorum sint,
nec vlla gens ultra: facit, quod Homericus
ille Atax Iliad. o.*

Ὁ σοφὸς ἐστὶ
ὄντι, remissi-
mini virtutis.

A vergens
aditantes cen-
setus adesse?

Aut aliquē
morium, qui
aueriat tristitia
faciat

Ἀνέρες ἐσὲ φίλοι, μνήσασθε δὲ θεοῦδος ἀλκῆς.

Ἡέ τις φαίμεν ἔξ' ἀδυστηγῆας ὀπίσω;

Ἡέ π' τεῖχος ἀρείον ὁ κ' ἀνδράπ' λογὸν
ἀμυνά;

235. Quæ vbi remoueris, qui time-
re desierint, odisse incipient.] *Nec
malè, quos timere desierint.*

237. Triumphalia ornamenta.] *Pa-
lâm est hæc à Domitiano tributa: quod Ta-
citus de socero non potuit, credo, ignorare.
Tamen Dio vult à Tito. Εσφάγη, inquit,
ὁ δὲ ταῦτα ὑπὸ Δομιανῆ, καί περ τις ἐπικρίσις
ἡμᾶς ὡς δὲ τὸ τίς λαλῶν.*

Proprium humani ingenij est,
odisse quem læseris.] *Seneca II. de Ira:
Hoc habent animi magnâ fortunâ inso-
lentes, quos læserunt & oderunt.*

Massa

238. Massa Bæbius iam tuum reus erat.] *Qui damnatus quidem postea est accusantibus Baticis. ut discas ex Plinij epistolâ ult. lib. VII.*

Excepissem certè mandata vocēsque, quas penitus animo figeremus.] *Planè Homericum est. Ita enim apud eum Andromache lugens Hectorem:*

* Οὐδέ τι μοι εἴπεις, Νουμὸν ἔπος, ἔτε νεὺ ἀέδ
Μνηστῆρ' αὖτις, τὸ δὲ ἦμαρ δακρυχέστα.

* Nec mihi
sermone dixi-
sti, quorū ego
semper
Nōles atq.
dies lacrimis
suffusa recora-
der.

ADDITIO.

L I B. II. Annal. Classis Amisæ relicta læuo amne: erratumque in eo quod non subuexit. Transposuit militem dextras in terrasitutum. ita plures dies efficiendis pontibus absorpti.] *Locus mihi ambigua sententia & perplexa. Vidi qui sic vellet. Classē relictam in ripā citeriore (aspectu Gallia dico:) & in hoc culpari Germanicum, quod non in ripā ulteriore. Pontibus enim tunc nihil opus fuisset, quibus nunc iunxit amnem, & dies plures absorpsit. Simplex hac sententia, fateor, & ex primo verborum aspectu. At qui scrutetur, valde vereor, repugnet. Primum si classis in ciuimā ripā posita: quomodo aptè annectitur, militem transpositum in terras dextras? Sanè eo positu, siquid ego capio, vti amnis clasi laeuis fuit, ita & terra trans amnem. Deinde, quis hic malū Germanici & Romanorum stupor, classē non appellere ad ulteriorem ripam, in flumine iam noto: & vanam illam operam sumere in extruendo ponte? præsertim re nullā aut hoste impediēte. Tertiō, si ea res, cur Pontes multitudinis numero nominat? potuit enim & debuit transmitti ponte vno. Cur Subuehendi verbo utitur, cum verim Transuehendi? Nescio an*
hac

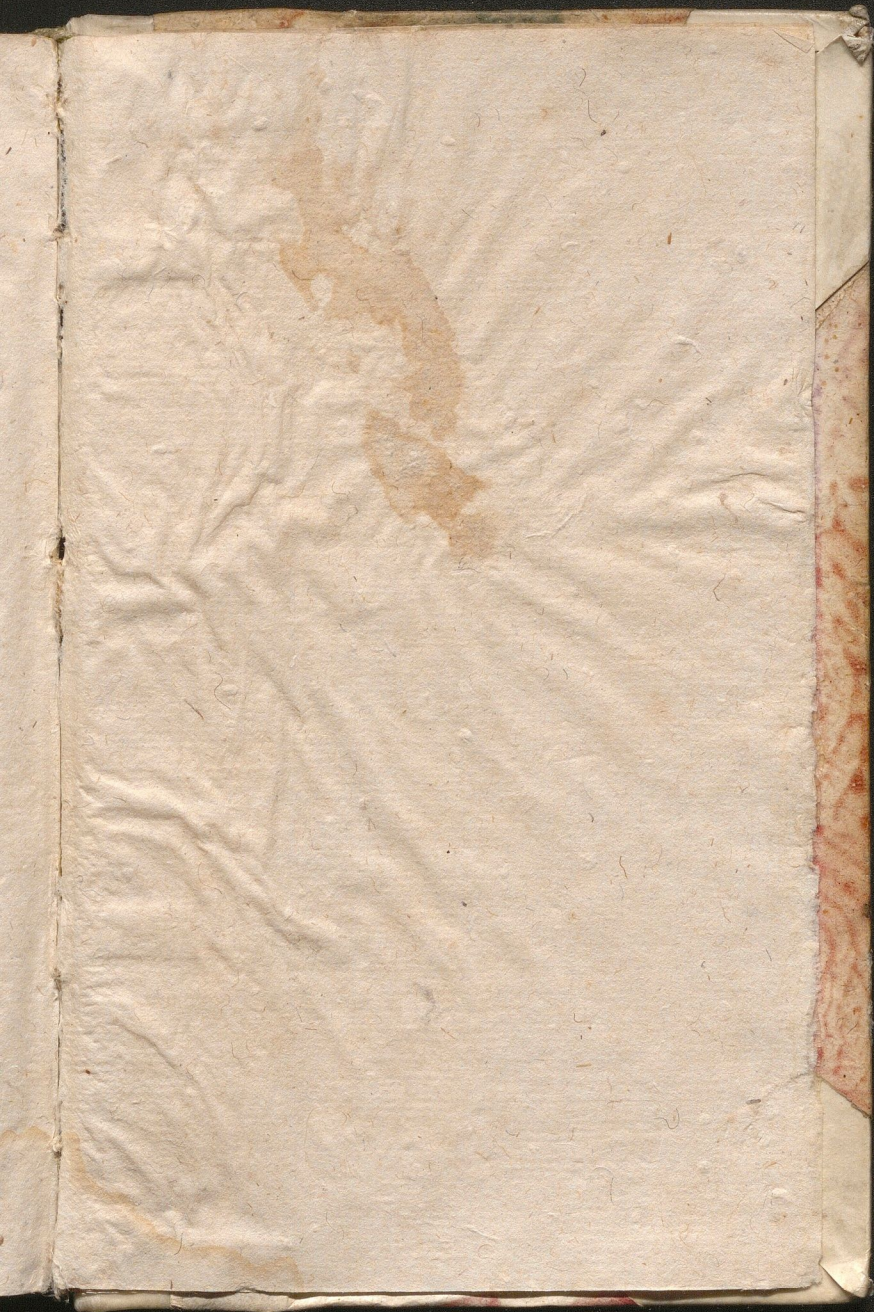

hæc diluent. Mea de Taciti mente mens est: Classem relictam in ulteriore ripâ fluminis, vti debuit: sed tamen in imâ, & mari proximâ, quod nō debuit. Quomodo igitur tunc, inquires, annis illi lævus? ex positurâ nempe navium, quas verisimile est quiescentes eas & in statione habuisse. Nempe proras in Oceanum verterunt, tanquam reditura, nec ultra scilicet progressura. Pone autem milites in iis & vectores, ut solet, facie ad proram versâ: nōne sic lævus iis annis, & terra in quas transponuntur dextra? Peccatum tamen à Germanico, quod humilibus & humentibus illis locis militem exposuerit (debuisse subuehere): in quibus transeundis, opus pontium structurâ.

* Hispissis Curis meis, pag. 18. obhareo in verbis, Penetratumque ad amnem Visurgim. Nam veritæ amnem Anisiam vult. Transfert me vir magnus & è magnis, qui Visurgim prauum glossematum censet, & scripsisse Tacitum: Penetratumque ad amnem, quod Cæsar. Assentior.

FINIS.

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

Handwritten text in brown ink, likely a title or author's name, partially legible as "Hart. Appi. 1800".

ALVENSLEBEN

Bc

469

IVSTI LIPSI

A D

C. Cornelium

TACITVM

CVRÆ

SECVNDÆ

EX OFFICIN
Apud Francisc
clo. I

